

**T. C. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

GÜNLÜK GAZETELERİN MAGAZİN EKLERİNİN BİÇİM VE İÇERİK İNCELEMESİ

**Yüksek Lisans Tezi
Yöneten : Dr. Hıfzı TOPUZ**

Rüveyde AKYÜREK

Eskişehir, 1985

Ö N S Ö Z

Basınla ilgili konular her zaman güncelliğini korumaktadır. Bugüne değin gazetelerle ilgili çeşitli araştırmalar yapılmıştır, yapılmaktadır.

Bu araştırma ise, şimdiye kadar hiçbir araştırmaya konu olmamış, günlük gazetelerin "ikinci gazete" adını verdikleri magazin eklerine ilişkin içerik ve biçim incelemesini kapsamaktadır.

Araştırmanın her aşamasında, bilgi ve deneyimiyle, araştırmayı yönlendiren Hocam Sayın Dr. Hıfzı Topuz'a en içten teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Eskişehir, Eylül 1985

Rüveyde AKYÜZ

B. İçerik İncelemesi	51 -	88
a) Değişkenler	57 -	77
b) Sürekli Bölümler	78 -	88
c) Manşet ve İlgi Çekici Başlıklar	89 -	94
d) Fotoğraf	95 -	101

SONUÇ

KAYNAKÇA

G İ R İ Ő

İnsanlar gerek yakın, gerek uzak çevrelerinde olup bitenler hakkında kitle iletişim araçları yolu ile bugün bilgi sahibi olabilirler. Radyo, televizyon, iletişim uyduları, bilgisayarlarla veri iletimi, teletel, minitel örgütleriyle bilgiler, derhal duyulabilir, taşınabilir, saklanabilir duruma gelmiş ve iletişimin etkileri de eskisinden çok daha güçlü olmuştur.

Kitle iletişim araçlarının işlevlerini haber alma haber verme, propaganda, eğitim, eğlence, reklam yapma biçiminde sıralamak olasıdır. Böylelikle insanlar belirli rolleri, değerleri, tutum ve davranışları kitle iletişim araçları yolu ile öğrenmekte ve düşünmeye güdülenmektedir. (Tokgöz, 1981, ss.3-4)

Bu araştırmada kitle iletişim araçlarından olan basın ele alınacak ve magazin gazeteciliğinin üzerinde bilgi verilecek ve özellikle gazetelerin verdikleri magazin ekleri üzerinde durulacaktır.

Günlük yaşamda etkili olan gazetelerin toplumsal yaşam içinde beş geleneksel işlevi vardır:

1. İç ve dış siyasal olaylar hakkında ayrıntılı bilgi vermek ve yorum yapmak.
2. İnsanlara çevresinde etki sağlamak: Basın aracılığıyla kişinin belirli konularda bilgi sahibi olması ve böylelikle çevresinde ilgi çekilmesi.
3. Okuyucu, dinleyici ve seyirci ile çok yönlü bir iletişim kurmak. "Okuyucu mektupları", "tartışma", "duyuru" gibi köşelerde insanlar başkalarına doğrudan seslenebilirler. Ayrıca sosyete, dedikodu, köşeleri kişiye başka bir dünyanın içine girdiği izlenimi verebilir.

4. Toplumun düşünce ve beğeni düzeyini yükseltmek. Basın bu yönüyle kamu görevi yaparak, ulusun kültür düzeyini yükseltebilir.
5. Okuyucuyu dinlendirmek ve eğlendirmek. Gazeteler bu yolla okuyucuyu günlük sorunlarından, dertlerinden alıp onlara boş zamanı değerlendirmeye sağlayabilirler. (Kaya, 1984, s. 94)

Kısaca, "magazin işlevi" denilen bu beşinci işlev, bu araştırmanın konusudur.

Araştırmada, magazin olgusu üç ulusal (Hürriyet Kelebek, Milliyet-Renk, Güneş-Güneş 2) ve bir bölgesel (Yeni Asır - Sarmaşık) gazetenin günlük magazin eklerinin içerik - biçim açısından incelenmesiyle ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Monuya daha sağlıklı bir yaklaşımda bulunabilmek için, önce, magazin genel bir tanımını, ve kısa bir tarihini görmekte yarar vardır.

Magazin sözcüğünün sözlük anlamına bakıldığında, şu açıklama görülmektedir: "Resimli dergi, çoğunluğu ilgilendirecek çeşitli konulardan söz eden bol resimli dergi."

Magazin sözcüğünün tarih boyunca geçirdiği anlamsal değişimler ilginçtir. Bu kavramın bugün yüklendiği anlam, sözcüğün başlangıçtaki işleviyle çelişkiler ya da süreklilikleri bakımından garip denebilecek bir serüven geçirmiştir. Sözcüğün kökeni Arapça'dır. İspanyol Emevilerinden Fransız diline aktarılmıştır. Arapça "mahazin" yani "mahzen" in çoğulu, içinde eşya depolanan yer anlamına gelmektedir. Bu sözcük, zamanla Fransızcada "dükkan" anlamında kullanılmaya başlamıştır. Kısaca içinde birçok eşyanın satıldığı bir yer. Bu bakımdan, Türkçe'de mağaza biçimiyle varolan sözcük ile aynı kökü paylaşmaktadır. "Magazin" in günümüzde edindiği "satışa ilişkin" çağrışımların kaynağı buradan gelmektedir.

Magazin'in bugün bir tür dergi anlamı kazanması da dükkan benzerliğinden kaynaklanmaktadır: içinde çeşitli malların istiflendiği dükkan yerine, içinde çeşitli bilgiler istiflenen bir yayın, (Belge,1982,sayı:60)

Bu tanım biraz daha açılırsa, "magazin gazetesi" de, bol resimli, büyük puntolu, bununla birlikte az haberin yer aldığı sayfa düzenli bir gazetecilik türü olmaktadır. Bu gazete sosyete dedikodusundan, sanatçıların yaşamına, basit sokak cinayetlerinden hayat pahalılığına, çeşitli yemek reçetelerinden yıldız falına kadar çeşitli konuları içermektedir. (Tokgöz,1981,s.141)

Bu gazetelerin amacı, okuyucusunu yakın dünyasından alıp, uzaklaştırmak; okuyucusunu günlük bireysel dertler yerine soluk alacak boş zamana kavuşturmaktır. Bu konuda bir araştırma yapılmamakla birlikte, okuyanların "kaçış" ve "uzaklaşma" işlevine yönelttiği birçok haber bulunmaktadır. Ve bunların da çok sayıda okuyucuyu doyurduğu saptanmıştır. Bu konuda başta çizgi mizah romanları, çizgi bantlar (öyküler) ve fotoromanlar gelmektedir. Bunlar hem oyalayıcı hem de heyecanlandırıcı oldukları için sevilmektedirler. Magazinler, başka yollarla da okuyucularını canlandırıp, dinlendirmektedirler. Bunu ise okuyucunun istediği psikolojik rahatlama yoluyla yapmaktadırlar. Magazin basını, gündelik yaşamın renksizliği ve sıkıcılığı karşısında duyulan gereksinmeyi giderirler. "İnsansal" duygulara yönelik yazı ve haber sayfalarının zenginliği ile de etkin olmaktadır ve bu işi okuyucunun kafasını yormadan yapmaktadırlar.

Magazin basınının geçmişi XIX. yüzyıla dek uzanmaktadır. XIX.yüzyılda basın tekniğindeki gelişmeler sonucunda gazetelerde "tefrika kültürü" yaygınlaşmış; dedikodu haberleri, kadın köşeleri de okuyucuya yönelik güdüleyici bir işlev görmeye başlamıştır. Bu yüzyılda popüler kültür ürünleri ile de kişiye "Sahte özgürleşim" olanağı sunulmuştur.

Popüler kültür ürünleri edebiyat, moda ve bilim alanlarında da kullanılmış ve bunlar hemen tüketilmeye hazır duruma getirilmiştir. Böylece magazin basını yeni bir önem kazanmıştır.

Yukarıdaki açıklamamızın çerçevesindeki "magazin" ilk kez 1731'de İngiltere'de görülmüştür. İlk olarak İngiltere'de denenen, daha sonraları Amerika Birleşik Devletleri'ne ve Avrupa'ya yayılan magazin gazeteciliğinin, 1830'lardan sonra, insanın ilgisini çeken konuları işlemesi ve ucuz sunulması nedeniyle geliştiği ve güçlendiği görülmektedir. Bu dünya basınında önemli bir olaydır.

Önemli bir olayda Fransa'da Emile de Girardin'in 1836 Temmuz'unda La Presse gazetesini çıkarmasıdır. La Presse ucuz bir halk gazetesidir. Birkaç hafta içinde büyük tirajlara erişmiştir. La Presse'in amacı okuyucuyu eğitmek, ona yol göstermek değil, eğlendirmek, bol tirajla bol ilanla para kazanmaktır. La Presse'in bu büyük başarısından sonra diğer gazeteler de magazine kaymaya başlamışlardır. (Topuz, 1985, s.52)

Emile de Girardin için gazetecilik bir işletmeciliktir. Kazanç sağlayacak bir iştir. Kazanç için gazete çıkarmanın yolu 1836 Temmuzunda açılmıştır. "Bundan sonra artık her ülkede bir takım Girardin'ler çıkar. Fransa'da birbuçuk yüzyıl önce geçmiş olan bu olayı geri kalmış ülkeler çok daha sonra yaşarlar." (Topuz, 1985, s.51)

Girardin'den çok sonraları James Gordon Bennett ve Joseph Pulitzer adlı iki Amerikalı gazeteci sansasyonel haber vermede değişik konulardan yararlanmaya başlamışlardır. Bunlardan Bennett, bir yandan haber kaynaklarını çeşitlendirirken -ki bunlar, önemli kişilerden haberler, skandallar, evlerin yatak odaları, gezilerdi- öte yandan kendi deyişleriyle "dünyanın doğru bir resmini vermeye" yönelmiştir. -

Pulitzer ise, magazin gazeteciliğine yeni bir boyut getirerek, gazetelerde çeşitli haberlerin yer almasını sağlamıştır.

Amerikada sonraları bu iki gazeteciye William Randolph Hearst'ün de eklenmesiyle sansasyonel gazetecilik daha da ilerlemiştir. Bu olay basın tarihinde "sarı gazetecilik" olarak adlandırılmaktadır. Bu gazeteler iri puntolu, renklerle zenginleştirilmiştir. İçerik ise heyecandırıcı, saptırılmış haberleri kapsamaktadır. Bu dönemde diğer gazeteler de pazar günleri magazin ekleri, mizah karikatür ekleri çıkarmaya başlamışlardır.

I. Dünya Savaşından bu yana yaygınlaşan bu durum, II. Dünya Savaşından sonra da devam etmiştir. Bu arada aktüalite dergilerinin, radyo ve televizyonun devreye girmesiyle bu gazetecilik türünün konularının sunulmasında belirli bir anlayış yerleşmiştir. Bu da magazin basınının daha geniş bir önem kazanmasına neden olmuştur. Popüler bir tüketim nesnesi olarak sunulan bu ürünler, Türkiye'de geniş bir etki ağı kurmuş olan televizyonla birlikte işlevsellik kazanmış, böylece, bu iki kitle iletişim aracı birbirini tamamlayarak yaşamı da magazinleştirmişlerdir. (Çankaya, 1982, sayı:60)

Gerçekten de yarım yüzyıllık bir geçmişi bulunan televizyon hızlı bir teknolojik gelişimle kitle iletişim araçlarının başında yer almıştır. Buna karşılık basın yine etkinliğini sürdürmektedir. Televizyon-yazılı basın karşılaştırılması yapıldığında televizyonun daha çabuk haber verdiği, eğlendirme aracı olarak daha etkili olduğu görülmektedir. Buna karşılık gazeteler -siyasal iktidara bağımlılıkları nedeniyle- sınırlı kaldıkları görülmür. Gazete, televizyona oranla haber, yorum, makale, inceleme gibi alanlarda da daha etkin durumdadır. Bugün magazin ekleri, piyango, armağan kampanyaları ile gazeteler televizyonun rekabetini kırmaya çalışmaktadırlar. (Gürel, 1984, s.86)

Bunların yanı sıra basının televizyondan daha ileri teknoloji dışalımını yarışına girmesi, televizyonla yarışmak düşüncesinden kaynaklanmaktadır. (Ceyhan, 1984, s.100)

Gerçekten de gazetelerin ofset tekniğine geçişiyle televizyonun kuruluş ve yaygınlaştırma tarihleri aynı zamana rastlamaktadır. O zamanlar siyah/beyaz olan televizyon, gazetelerin renkli ofset baskıya geçmesiyle teknoloji olarak geri bırakılmıştır. Bir süre sonra, televizyonun renkli yayına geçmesiyle gazeteler büyük tiraj kayıplarına uğramışlardır.

Bugün Türkiye'de tiraj kaybının yanı sıra üzerinde tartışılan konulardan biri de, düşünce basını ve magazin basını arasındaki uyumsuzluktur. 1970'lerden sonraki yıllarda Türkiye'de toplumsal patlamalar ve ekonomik bunalımlar en doruk noktasına çıkmıştır. Düşünce gazeteleri bu dönemi atlatacak düşünceler üretmeyip, görevlerini yapamazken, kimi gazeteler yaşamlarını sürdürebilmek için, dünya basını için eski, Türkiye için yeni olan magazin gazeteciliğine sarılmışlardır. (Arcayürek, 1984, s.86)

Türkiye'de magazin gazeteciliği hızla gelişirken, büyük gazeteler de ek'ler vererek bu yarışa katılmışlardır.

Türkiye'de basının içeriği, biçimi, tirajı, okuyucu profili, kitleyi yönlendirmeleri açısından çeşitli araştırmalara yapılmıştır. Ama, bu araştırmalarda bir bütün olan gazetenin eki nedense hep araştırma, inceleme dışı bırakılmıştır. İşte bu araştırma bu amaca yönelmiştir. 1975'lerden sonra ortaya çıkan ve bugün ileri boyutlara varmış magazin gazeteciliğinin bir türevidir olan günlük gazetelerin ekleri bu araştırmanın kapsamı içindedir. Araştırmada günlük gazete eklerinin biçim ve içeriğine ağırlık verilecektir.

Gazetelerin günlük ekleri, ele aldığı konularla, geleneksel yaşama yeni bir içerik getirirken, bu içeriğin okuyucuya -özellikle yöneldikleri kadın okuyucuya- gazetelerin asal görevi olan bilgilendirme, haber verme yönündeki katkısı nedir?

Bu araştırmanın amacı, işte bu sorunun yanıtını aramaktır. Bu temel sorunun yanıtı ile birlikte şu sorulara da yanıt aranacaktır:

- Magazin olgusu içinde günlük eklerin işlevleri nelerdir?
- Bu işlev içinde hangi konular ağırlıktadır?
- Ele alınan konuların içeriği nedir? Okuyucuya yararları ve zararları nelerdir?

Bu araştırmayı yapmakla, araştırmacı bugüne kadar araştırma dışı bırakılmış ekleri incelemekle, gazete araştırmalarına bir katkı getireceği inancındadır.

Araştırma, maddi ve zaman sorunları nedeniyle yalnızca Hürriyet-Kelebek, Milliyet-Renk, Güneş-Güneş 2 ve Yeni Asır- Sarmaşık eklerinin Şubat 1985 ayı ile sınırlı tutulmuştur. Araştırmada yukarıda adı verilen eklerin biçim-içerik çözümlemesi yapılmış, bu çözümlemenin aynı düzeyde yayın yapan diğer ulusal ve bölgesel gazetelere örnek olabileceği varsayılmıştır.

B İ R İ N C İ B Ö L Ü M

I. DÜNDEN BUGÜNE TÜRK BASINI VE GAZETE EKLERİ

A. OSMANLI DÖNEMİNDE

Dünyada ilk süreli gazete, 1631 yılında, yani ilk basım makinasının yapımından ikiyüz yıl sonra yayınlanmış tır.

Türk Basınının temeli ise 1831 yılında devlet tarafından bastırılan Takvim-i Vekayi adlı gazete ile atılmıştır. Daha sonra ilk özel girişimler, William Chürçill'in kurduğu Ceride-i Havadis (1840) ve Ağah Efendi'nin çıkardığı Tercüman-ı Ahval (1860) olmuştur. (Topuz, 1973, s.9)

Türkiye'de, gazetelerin ek verme tarihi de, bu döneme rastlamaktadır. Kaynaklar, ilk ek veren gazetenin, Ceride-i Havadis olduğunu göstermektedir. Fakat bu ekler gazetelerden ayrı dağıtıldığı için tam koleksiyonları bulunamamaktadır. Tek yapraklı, değişken boyutlu, sarı, kırmızı ve yeşil renkli kağıtlara basılan ekler, hükümetin koyduğu zorunluluktan dolayı, gazeteler gibi pul yapıpıştırılmış olarak dağıtılmıştır.

Bu dönemin eklerinin içeriği, bugün belirli günlerde, günlük gazete ile birlikte ve parasız olarak dağıtılan eklerdeki içeriğin tam karşıtıdır. Eski gazete ekleri, önemli haberleri veren haber bültenleridir.

Osmanlı döneminde, bu gazete eklerinin yayınlanma nedenlerinden birincisi, baskıya hazır ana gazetenin, teknik nedenlerden dolayı kalıp değiştirme işleminin zor oluşudur. Baskı sırasında gelen önemli haber, böylelikle kalıp bozulmadan ve ikinci bir baskıya geçilmeden ek olarak verilmektedir.

Eklerin verilme nedenlerinden bir diğeri de, umutsuzluk içindeki ulus bireylerine sevindirici haberleri anında duyurma isteğidir. Örneğin: 93 Savaşı, Türk-Yunan Savaşı, Meşrutiyet'in İlanı, Balkan Savaşlarının sonuçları gibi.

Türkiye'de ilk gazete eki, Kırım Savaşı sırasında çıkmıştır. Eki yayınlayan gazete, 3 Temmuz 1840'da yayınlanmaya başlayan Ceride-i Havadis gazetesidir. Gazetenin sahibi İngiliz William Churchill, Kırım Savaşı'na bir gazeteci olarak gitmiş, gazetesine cepheden askeri haberler göndermiştir. Churchill'in gönderdiği haberler, İstanbul'daki gazete yöneticileri tarafından, "Ruzname-i Ceride-i Havadis adlı özel eklerle halka ulaştırılmıştır.

Daha sonraları, Ceride-i Havadis, Basiret, İstikbal gibi gazetelerin dışında, devlet tekelinde olan Takvim-i Vekayi'de ekler yayınlamıştır. Bu ekler satıldığı gibi, gazete ile birlikte de dağıtılmıştır. Takvim-i Vekayi eklerindeki yazılar, resmi tebliğler ve resmi haberlerden oluşmaktadır. Eklerin gazetelerden tek ayrımı, sayfalarının bazen süslü çizgilerle çerçevelenmesidir. Yine, devlet tarafından çıkarılan Ceride-i Askeriye'de, İlave-i Ceride-i Askeriye adıyla 35x49 boyutlarında, fiyatı 50 para olan ekler yayınlamıştır. İlave-i Ceride-i Askeriye'nin ilk sayısı 25 Haziran 1294, son sayısı ise 19 Mart Rumel 1295 tarihini taşımaktadır. Bu tarihten sonra yayınlanıp yayınlanmadığı hakkında bilgi yoktur. Devlet gazetelerinin bu ekleri "Varaka-i Mahsus" adıyla anılmaktadır.

1908'den sonra yayınlanan gazete eklerinde yine önemli haberler verilmektedir. İttihad-ı İslam gazetesi 10x29 boyutunda, kırmızı kağıda bastığı İttihad-ı İslam Gazetesi İlavesi ile II. Abdülhamit'in Selanik'e gönderilmesini olumlu bulduğunu halka duyurmuştur. Halâsa Doğru Sedayı Millet gazetesi, Balkan Savaşı sırasında çıkardığı, eklerde halkın direncini yazı ve şiirlerle yükseltmeye çalışmıştır. Ayrıca savaş haberleri ile birlikte, kendi açısından önemli gördüğü haberleri ek olarak veren ve ek satışında rekor kıran Yeni Gazete halka moral açısından büyük bir görev yerine getirmiştir.

1908 yılından sonra İstanbul dışı illerde de ek verme geleneği başlamıştır. Selanik'te Fazlı Necip Bey'in yayınlamakta olduğu Yeni Asır gazetesi eklerinden başka taşra gazetelerinin ekleri konusunda bilgi yoktur. Yeni Asır'ın işlediği konular şunlardır: Kanun-u Esasi'nin kabul müjdesi, Kanun-u Esasi'nin ülkeye getireceği yararlar; Tefik Fikret'in "Millet Şarkısı" şiiri; Enis Avni'nin (Akagündüz) "Hafiyeler" adlı şiiri. 11 Temmuz 1908 tarihli bu son ekin gelirinin Osmanlı Terakki ve Ittihad Cemiyet'ine bırakılacağı başlık altında belirtilmiştir. (Çapanoğlu, 1960, s.48)

Osmanlı basınında eklerin önemi oldukça büyüktür. Kamuoyunu haber açısından aydınlatan bu ekler olmuştur. Teodor Kasap Efendi'nin çıkarmakta olduğu İstikbal gazetesinin 4 Haziran Rumi 1292 tarihli ek gerçek bir gazetecilik örneğidir. Ertesi günkü gazetelerin, hükümet ağzından yüzeysel bir anlatımla geçiştirdiği siyasal bir cinayet ek'te en ince ayrıntısına dek açıklanmıştır. Bu ek nedeniyle Teodor Kasap Efendi'nin gazetesi hükümet tarafından kapatılmıştır. Kapatma kararı yine Teodor Kasap Efendi tarafından bir ek'le kamuoyuna duyurulmuştur.

Teodor Kasap Efendi'nin bu gerçek gazeteciliği yanında çıkardığı eklerde 'incir çekirdeği'ni doldurmayan haberler yayınlayan gazetecilerde bulunmaktadır. Örneğin, "bir subayın rütbe alışı; milletvekillerinin İstanbul'a dönüşü, Ermeni Patriği'nin evinden patrikhaneye kadar olan coğrafik seyahati" gibi. (Çapanoğlu, 1960, s. 52)

Bu durum diğer ciddi gazetelerde 'ek karşıtı' yazıların yayınlanmasına neden olmuştur. Kimi gazeteler daha da ileri giderek "eklerin" yasaklanmasını istemişlerdir. Bu karşıt yazılara mizah gazeteleri de katılmıştır.

Yeni Gazete, Bulgaristan'ın bağımsızlığını ilan ettiğini, Ferdinand'ın kral olduğunu bildiren bir ek yayınladığında, yazının içeriği karşısında İncili Çavuş adlı mizah gazetesi, ek karşıtı şu yazıyı yayınlamıştır:

"Bulgaristan, istiklalini ilan etmiş. Yeni Gazete zahmete katlanarak kocaman bir ilave çıkarmış. (...) Bu ilave hüznü verdi. Sözün açıkçası, iş devletçe mühimdir. Fakat ilave neşrine değmez. Bizim bildiğimiz ilave mutlaka iyi ve güzel bir haber vermelidir. Bir müjdecilik hüviyeti taşımalıdır." (İncili Çavuş, 26 Eylül 1908, no: 15'den akt. Çapanoğlu, 1960, s.41)

B. MİLLİ MÜCADELE VE CUMHURİYET DÖNEMLERİ

1919'dan başlayıp günümüze dek süren bu dönemi, siyasal, toplumsal olaylar çerçevesinde ayrımlanıp alt başlıklarla incelenebilir.

1. 1919 - 1923 (Milli Mücadele Yılları)

Milli Mücadele yıllarında Anadolu Basını, Türk Basın tarihinin en olumlu, en yüzeğartıcı kesimi olmuştur. Anadolu basını, ulusal hareketin yanında olmak koşuluyla her türlü düşünceye yer vermiştir. İstanbul basını ise ulusal hareketin yanında ve karşısında olmak üzere yayınlarını sürdürmüşlerdir. (Kocabaşoğlu, 1984, ss.57-61)

Ek yayınlama geleneği, Milli Mücadele yıllarında Ankara'da da sürmüştür. Bu eklerde, zafer haberleri halka müjdelenmektedir.

Ankara'da ilk ek, Mustafa Kemal Paşa'nın Sivastan Heyeti Temsiliye üyeleriyle birlikte Ankara'ya geldiği gün, Aralık 1919'da yayınlanmıştır.

Bir kuruş fiyatlarla satılan Ankara gazetesi ekleri, daha sonra yerini "Anadolu Ajansı" bültenlerine bırakmıştır. Bu nedenle, bu dönemde Ankara'da ek'e "ajans" adı verilmektedir. Gazete satıcıları bu nedenle ekleri, "Ecenis...Ecenis..." diye satmaktadırlar. (Çapanoğlu, 1960, s.67)

Anadolu Ajansı, önemli haberleri ve özellikle cep-helerdeki durumu bildiren tebliğleri, ek biçiminde ve sıra numarası izleyerek yayınlamaktadır. Bunlar "Ankara Matbuat ve İstihbuat Matbaası"nda dizilip basılmaktadır.

Bu bültenlerin basıldığı kağıdın tam ortasında 24 punto ile Anadolu Ajansı başlığı, altında çıktığı günü gösteren tarih bulunmaktadır.

Milli Mücadele yılları içinde ve sonraları Ankara dışındaki illerde de ekler yayınlanmıştır. Bunlardan en önemlisi Konya'da yayınlanan Babalık gazetesi ve bu gazetenin yayınladığı eklerdir. Yine Konya'da Telgraf Haberleri adı altında yayınlanan ekler, reklam koymakla gazeteciliğin değişmeye başladığını göstermesi bakımından önemlidir. 12 Temmuz 1336 tarihli Telgraf Haberleri gazetesinin ekinin başlığı altında şu tümce vardır: "Her nevi ilan kabul olunur". Bu durum ek'i yayınlayanların, gazetecilik anlayışını ve reklama verdikleri önemi göstermektedir.

2. Serbestlik dönemi diye adlandırılan 1923 - 1925 yılları yemi devletin kurulduğu, çeşitli iç olayların patlak verdiği bir dönemdir. Cumhuriyet Dönemi, toplumsal, ekonomik ve siyasal yaşamda çeşitli dönüm noktalarıyla değişiklikler içerirken, Türk Basını da bu değişikliklere koşut özellikler göstermiştir.

Cumhuriyet'in ilk yılları, gazeteciler için hiç de olumlu geçmemiştir. Doğu Anadolu'da başlayan Şeyh Sait ayaklanmasının tüm suçu Ankara ile yakınlık kurmaya çalışan İstanbul gazetelerine yüklenmiş, " Bu yılan yuvalarını tahrib ve susturmak"^(x) için 4 Mart 1925 yılında "Tahrir-i Sükun" Yasası kabul edilmiştir. 1929 yılına dek süren bu yasa basının özgürlüğünü kısıtlamakta, dilendiğinde gazete kapatma yetkisini hükümete vermektedir. Bu yasaya karşı kimi gazeteler karşı görüş bildirdilerse de yasa tüm acımasızlığıyla uygulanmıştır. "Tahrir-i Sükun" Konunu ile basında süren bir sessizlik dönemi başlamıştır." (Topuz, 1973, s.145)

(x) CHP ileri gelenlerinden Recep Peker'in T.B.M.M.'deki konuşmasından. (Akt. Hıfzı Topuz, 100 Soruda Basın Tarihi, Gerçek Yayınevi, İst., 1973, s.145)

Böylelikle, 1919'larda başlayan, Serbestlik dönemi Mart 1925'te sona ermiştir.

3. Tefrikacılık Dönemi (1925 - 1931)

1925'den sonra, basına karşı siyasal iktidar'ın tutumu iyice sertleşince, gazeteler siyasal olaylara ilişkin iç haber ve yorum vermekten çekinir olmuş ve varlıklarını sürdürebilmek için dış haberler yanında magazin türü aktüalite, roman-öykü benzeri tefrikalara ağırlık vermeye başlamışlardır.

Tefrikacılık, Türk Basınında önemli bir olgudur. Avrupa basınında XIX. yüzyıl ortasında, satışı artırmak amacıyla başlatılan tefrikacılık, Türk Basınında ilk kez 'Tercüman'ı Ahval gazetesinde görülmektedir.

Cumhuriyet Dönemi, tefrikacılık yıllarında, gazetelerde yer alan tefrikalar yeni biçimlerle, fotoğraf ve çizgi resimlerle zenginleştirilmiş, üstü kapalı da olsa cinsellik de bu tefrikalarda kendine yer bulmuştur.^(x)

1930'lara gelindiğinde, siyasal iktidar gazetelerin bu tutumundan da hoşnut değildir. Bu yıllarda gazetelere çeki-düzen verebilmek için bir dizi önlem alınmaya başlanmıştır.

4. Diriye Matbuat Dönemi: 1930 Şubatında, Ankara'da "Türk Gazeteciler Birliği" kurulmuştur. 1931'de "Matbuat Umum Müdürlüğü" yeniden örgütlenerek Dahiliye Vekaletine bağlanmıştır. 1934'de "Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu" çıkarılmıştır. Bu girişimlerin ortak amacı, bir yandan basını içinde bulunduğu durumdan kurtarmak, bir yandan da siyasal iktidar olarak basın üzerindeki denetimleri kurumlaştırmaktır.

1931 Matbuat Kanunu ile "padişahçılık ve halifeciliği" ve "komünistlik ve anarşistliği" körükleyen yazılar yasaklanmıştır. Böylelikle siyasal tartışma alanına sınır çizilmiş olur. Öte yandan intihar, haydutluk, hırsızlık arzularını uyandıracak yayınların yasaklanmasıyla da "tefrikacılığa" set çekilmiştir.

(x) Bugün gazeteler ve eklerinde bulunan fotoromanları, çizgi ve sürekli romanları bu geleneğin bir uzantısı sayabiliriz.

Böylece, Suphi Nuri İleri'nin deyimiyle "Diriye Matbuat"^(x) olarak adlandırılan bu dönemde, Türk basını bir yandan edebiyat, sanat gibi konulara yönelirken, dış olaylara da ağırlık vermeye başlamışlardır.

1931 - 1938 yılları arasındaki en önemli gazeteler: Cumhuriyet, Akşam, Tan, Son Posta ve Ulus (Ankara) tur. . Bu sıralar yayımını sürdüren Vakit gazetesi de, Atatürk'ün Hatay konusunda yazdığı başyazılar nedeniyle önemli gazeteler arasındadır.

1938 yılında basında hiç hükümetin huzurunu kaçırarak bir hava yoktur. Ama yine de 1931 tarihli Matbuat Kanununda kimi değişiklikler yapılması öngörülmüştür. Bu yasada, en ilginç madde okul ve üniversite olayları ile ilgili haberlerin izinsiz yayınlanmamasıdır. Bu konuda Hıfzı Topuz, şunları yazmaktadır:

"Daha ta 1938'lerde dünyanın hiç bir yerinde son yıllardaki gibi [1970 sonrası] gençlik olayları yokken okul ve üniversite ile ilgili haberlerin sansürden geçirilmesini istemek çok ileri görüşlülüktür herhalde."
(Topuz, 1973, s.162)

5. 1938 - 1946 (Tek Parti Dönemi):

1938'de Atatürk'ün ölümü ile Türkiye yeni bir dönemi yaşamaya başlamıştır. Bu yeni dönem, yeni yönetim basında da etkisini göstermekte gecikmemiştir. 1938'de Basın Kanununda yapılan değişiklik, hükümete geniş yetkiler getirmiştir. Basın artık hükümetin baskısı altındadır.

1939 Eylül'ünde İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine, savaş sonuna dek hükümete daha geniş yetkiler tanınmıştır. Bu yetkilerle istendiğinde herşeyin yapılabileceği olagandır. Gazete yayımını yasaklama, gazeteyi bağışlama hep bu yetkinin içindedir. Bu durum 1944'e dek etkisini sürdürmüştür.

Bu dönemin önemli gazeteleri: Cumhuriyet, Akşam, Vatan, Yeni Sabah, Tanin ve Tasvir-i Efkar'dır.

(x) Suphi Nuri İleri, "Diriye Matbuat", Yeni Adam Dergisi, Sayı:211-13, Ocak 1938, s.9 (Akt.kocabaşoğlu, s.61)

6. 1946 - 1950 (Çok partili döneme geçiş yılları)

1946 yılında Türkiye çok partili rejime geçmenin bocalamalarını yaşamaktadır. 4 Aralık'ta düzenlenen gösteriler sırasında Tan gazetesi basılarak tüm makinaları parçalanmış, kağıt bobinleri Sirkeci'ye doğru yuvarlanmıştır.

1946 yılı CHP Hükümetinin basına ödünler verdiği yıldır. Matbuat Yasasındaki baskı aracı olarak görülen 50. madde bu yılda kaldırılmıştır.

1946 - 1950 yılları arası, CHP'de parçalanmaların, düşünce ayrılıklarının su yüzüne çıktığı bir dönemdir. Artık herşey yazılıp söylenmeye başlamıştır. Milliyetçi - Turancı yayınlar bu dönemde etkinlik göstermeye başlamıştır. Bu dönemin gazeteleri: Cumhuriyet, Vatan, Tasvir, Yeni Sabah, Tanin, Ulus, Zafer, Hürriyet ve Milliyet'tir.

1948'de Sedat Simavi'nin çıkardığı Hürriyet adlı gazete, basının belli ünlülere değil, bir bütünlüğe dayanması gerekliliğini kanıtlamıştır. Sedat Simavi kısa özlü başyazılarının yanısına, yığınların gereksindiği haber, fotoğraf gibi ana dallara gazetesinde yer vermiştir. Hürriyet'in bu tutumuyla birlikte Türkiye'de basın alanında bir devrim gerçekleştirilmiştir.

7. 1950 - 1960 (Demokrat Parti Dönemi)

1950-1960 döneminin ilk yarısında büyük basının desteklediği Demokrat Parti iktidara gelmiştir. Ama Demokrat Parti'nin seçmen kitlelerinin umduğu gibi çıkması ile bu destek yavaş yavaş çekilmeye başlamıştır. Demokrat parti'nin ilk işlerinden biri, bugün bir takım değişikliklerle yürürlükte olan "Basın Kanunu"nu kabul etmesidir. 1954'den sonra da "1960 yılına dek Demokles'in kılıcı gibi gazetelerin üzerinde sallanan 6334 sayılı kanun" kabul edilmiştir. (Türkiye Yazıları, Sayı: 73-74)

Bu tarihlerden sonra basında iktidara karşı bir tavır alma görülmektedir. İktidar da buna karşılık 1958'den sonra kendisine karşı gazetelerin resmi ilanlarını keserek onları cezalandırma yoluna gitmiştir.

- Bu arada Naim Tiralı, Ahmet Emin Yalman, Selami Akpınar, Şahap Balcıoğlu, Cemil Sait Barlas, Beyhan Cenkçi gibi gazeteciler yazılarından dolayı cezaevine konulurken; Ulus, Vatan, Yeni Sabah, Milliyet gazeteleri ve Kim dergisi kapatılmıştır. Bunlar yetmiyormuş gibi bir de, 27 Nisan 1960'da "her türlü yayını denetleme ve gerektiğinde kapatma" yetkili Tahkikat Komisyonu kurulmuştur. (Topuz, 1973, s.203-4)

8. 1960 - 1980 (Basında özgürlük)

1960 Milli Birlik Hükümeti döneminde ilk üzerinde durulan yasalardan biri basın yasasının değişmesidir. Bu değiştirme ile basın özgürlüğünü kısıtlayan maddeler kaldırılmıştır. 1960'lardan sonra ise Türk basınında görülmemiş bir özgürlük göze çarpmaktadır. Bu dönemde her görüşü savunan yazılar yazılmış, basın içerikten çok biçime önem veren bir tutum içine girmiş ve böylece işlevini bir ölçüde yitirmiştir. Bunun yanısıra gazetelerin yönetimi gazetecilik yapanlardan çok sermaye sahiplerinin eline kaymıştır. Hele kimi gazetelerde başlayan lotarya basını basın olmaktan çıkarmıştır.

"Basın hiç kuşku yok ki, batı demokrasilerinde olduğu gibi bir tecimsel sektördür. Ama her halde basının Türkiye gibi gelişmekte olan ve çağdaşlaşmaya çaba gösteren ülkelerde bir başka yeri olması gerekir. Yalnızca kazanmayı amaçlayan bu yapı, halkı Türkiye'nin ve dolayısıyla bizzat yığınların ana sorunlarından soyutlamaya götürmektedir." (Türkiye Yazıları, sayı:73-4, 1983)

1960 - 1971 Martına dek düşünceye ve yoruma yer veren gazeteler, daha geniş okuyucu kitlesine seslenmeye başlamışlardır. Bu gazetelerden biri de 1960 sonrası gazetecilikte büyük bir aşamayı gerçekleştirmiş bulunan Akşam gazetesidir. Ama bu durum daha sonra değişmeye başlamıştır. Akşam Gazetesi'nin Adana temsilcisi Kemal Çukurkavaklı, bu konuda şunları söylemektedir:

"Yapılan bir araştırmanın sonucu, ülkede gazete alan kişilerin kültür düzeyi 16 yaşındaki çocuğun kültür düzeyini geçmemektedir. Bu da okurun fikir ağırlıklı değil, magazin ağırlıklı bir gazete istediği gerçeğini ortaya koymaktadır." (Ceyhan, 1984, s.63)

Kemal Çukurkavaklı'nın bu saptamasının acı sonucu Akşam gazetesinin yaşam çizgisinde görülmüştür. Sol ağırlıklı bir düşünce gazetesi olan Akşam, özel sektörün ilanlarını kesmesi, teknik olanaksızlıklar nedeniyle magazinleşemeyen, magazinleşemedikçe de tiraj yitiren bir duruma düşmüş ve Günaydın gazetesinin yayın yaşamına girmesiyle de ömrünü tamamlamıştır. (Ceyhun, 1984, s.62)

Akşam'ın yok oluşu sırasında, Simavi kardeşlerden Haldun Simavi, ofset tekniği ile-önce haftalık Wotoroman 1 (1964) sonra ömrü uzun-olmayan, düşünce gazetesi sayılabilecek Yeni Gazete'yi, daha sonra Son adlı bir akşam gazetesini çıkarmaya başlamıştır. Son gazetesi iki yaprak, dört sayfalı bir gazetedir. İlk çıktığı sıralar yalnız İstanbul'da basılıp dağıtılan gazete, 200-250 bin tiraja erişmiştir. Bir magazin gazetesi olan Son, birinci sayfası büyütülmüş bir haber, iç sayfaları fotoroman arka sayfası ise abartılmış bol fotoğraflı haberler içermektedir. Son daha sonra tarih değiştirerek Ankara'da da basılıp dağıtılmaya başlanmıştır. Bu sıralar 370 bin tiraja erişen Son'u Haldun Simavi kapatmıştır. Son'un yerini alan gazete ise Günaydın'dır. (Ceyhun, 1984, s.74)

Meydan Larousse, Günaydın'ın başarısını şöyle açıklamaktadır: "İlk sayfasını vitrin gibi kullanarak Türkiye'de bu tip gazetelerin öncüsü olmuştur. "Günaydın, daha sonra Haber-Yorum ve Ekonomi ekleriyle ilgi toplayarak 1973'te 300 bin tiraja erişmiştir. Önceleri 12, sonraları giderek 4 sayfaya inen Haber-Yorum eki, siyah/beyazbaskılı ikinci bir gazetedir. Önceleri İstanbulda, sonraları tüm yurttan dağıtılan bu ek, gazetenin büyük tiraj almasına neden olmuştur. Bu ek sonraları kaldırılmıştır. (x)

(x) O dönemde çok satan ikinci gazete olmasına karşın Günaydın ilan alamamaktadır. Çünkü gazete hafiflikle bir tutulmaktadır. Gazete, röportaj, inceleme, yorum ve fıkralarla dolu bu eki vermekle ciddi bir görünüm kazanmış ilan almaya başlamıştır.

Günaydın'ın çıkışından sonra, Türk Basını, özellikle 1970'den sonra yığınların nabzını elinde tutarak yayın yapmaktan çok, yığınları belirli bir yayın yaşamına alıştırmaya çalışmıştır. Bunda da basının büyük bir bölümü tiraj bakımından başarılı olmuştur. Yığınların gereksinimlerinin ötesinde magazin ve lotarya ile başka yollara çekmek ve halkı içerikten çok bu tür yayınlarla beslemek ana ilkelerden biridir. Okuyucu da bu tür yayınlara karşı bir alışkanlık kazanmıştır. Okuyucu renkli fotoğrafların çekiciliği ile etkilendirilmiş, yorum, düşünce ikinci plana itilmiş, kısa haberlerle dolu yeni gazeteler, okuyucuyu etkilemiştir.

Bu konuda, eskiden Yeni Sabah gazetesi'nin patronu olan Safa Kılıçlıoğlu'nun düşüncesi şöyledir:

"Kimsenin oturup da uzun uzun gazete okuyacak vakti de yok. O zaman gazeteler de ne yapıyorlar? Ya çekilişler düzenliyorlar ya da fotoromanlara ağırlık veriyorlar. (...) Şimdi fotoromanlara bakarsanız bir sayfada koca koca kareler arasında bir adam kafası ya da bir kadin vücudu görürsünüz. O karede de bir laf etmiş nihayet. Yani fotoroman diye yaptıkları da bu işte. (...) Bir de piyangolar var. Piyangodan amaç ilgi duyan okuyucuyu kazanmaktır. (...) Şimdi gazetelere bakıyorum da işi daimiye bindirdiler. Durumun böyle olması okuyucuyu inandırmıyor. Dolayısıyla bu da geçerliliğini yitiriyor gibi geliyor bana. Yine benim kanaatime göre gazetelerin allı pullu çıkması ve bilhassa verdikleri ilavelerle okuyucu seviyesini yükseltmeye itecekleri yerde daha da alçaltmaya doğru itiyorlar. (...) Yani şimdi o hale getirdiler ki piyasada ne kadar fahişe varsa onların kiminle yattığı kalktığı, dostunu nasıl terkettiğine kadar yazılıyor. Bu tür haberleri basınımızın bir kısmı artık aile hayatının içine soktular. Şimdi gidin bakın bütün piyasa fahişelerini aile hanımları, kızları bilmekteler. Sanki bir marifetmiş gibi." (Yankı Dergisi, Nisan 1985, sayı 731)

Yaşar Kemal'de Safa Kılıçlıoğlu ile aynı kanıdadır. Yaşar Kemal, gazetelerin tirajlarınının 2,5 milyonda tıkanıp kalmasını, halktan kopmuş olmalarına bağlamakta

ve "gazeteciliğimiz çok renkli tekniğe dayanarak, bir hayal peşinde koşarak, baldır bacak resmi basarak, kof cinayet haberlerini şişirerek tamamen yabancılaştırmış bir basın olmuştur" demektedir. (Ceyhun, 1984, s.193)

Hasan Pulur, gazetelerdeki bu içerik değişmesini, teknik sıçramaya bağlamaktadır:

"Türk basını bence en büyük değişikliği 1928'lerde yaşamıştır. Yazı devrimi ile. (...) Basınımızdaki ikinci teknik devrim de sanıyorum ki İkinci Dünya Savaşı arifesinde matbaalara entertip' in girmesiyle olmuştur. Üçüncü teknik devrim ise, 1965'lerde ofsete geçiştir." (Ceyhun, 1984, s.19)

9. 1980'den Bugüne :

12 Eylül 1980'de ordunun yönetime el koymasıyla, siyasal yaşam birden bire kesintiye uğramıştır. O dönemdek, gerek kendilerini, gerek okuyucularını politize etmiş olan gazeteler bir boşluk içine düşmüşlerdir. Siyasal içerikli haberler veremeyen gazeteler, o haberlerin yerini magazinle ve günlük olarak vermeye başladıkları magazin ekleriyle doldurmaya çalışmışlardır. Günaydın ise bu dönemde ekonomik haberlere ağırlık vermiş ve Ekonomi adlı günlük bir ek vermeye başlamıştır. (Ceyhun, 1984, s.236)

1985 yılında Türk Basını deyince akla hemen yine İstanbul'da yayınlanan altı büyük gazete gelmektedir. Bunlar: Cumhuriyet (1923), Hürriyet (1948), Milliyet (1950) Tercüman (1952), Günaydın (1970) ve Güneş (1981)dir.

Altı büyükler dışında yine İstanbul'da 1984 yılında yayın yaşamına atılan Bulvar, Posta, Tan ve 1985 yılında yayınlanmaya başlayan Sabah önemli tirajlar elde etmişlerdir. İstanbul'da yayınlanmakta olan gazete sayısı 34 olmakla birlikte, bunlar resmi ilandan yararlanan "naylon" gazetelerdir.

Bu büyük tirajlı gazetelerin yanı sıra, İzmir' de yayınlanmakta olan 90 bin tirajlı bölge gazetesi Yeni Asır'da önemli sayıda okuyucuya seslenmektedir.

12 Eylül 1980'den sonraki Türk Basınının durumuna bakıldığında şu gerçekler ortaya çıkmaktadır:

Aydınlık, Demokrat, Hergün gazeteleri kapatılmıştır.

Bazı ünlü yazar ve çizerler yüksek transfer ücretleriyle gazete değiştirmeye başlamışlardır.

Gazeteler kadrolaşmaya daha çok önem vermişlerdir. Yeni gazeteciler, yüksek okul bitirmiş, doktora yapmış, yabancı dil bilen, olaylara değişik açılardan bakabilen kişiler olarak gazetelerde ve gazete yönetimlerinde yer almışlardır. Basında böylelikle "mektepliler" dönemi gelişmektedir.

Ama, bunun yanı sıra gazeteler tiraj artırmak için işin kolayına kaçarak lotaryaçılık, kitap, araba, televizyon, video pazarlamacılığına daha geniş ölçüde yönelmişlerdir.

Bu dönemde çok sayıda günlük, haftalık ve aylık magazin basını adı verilen artistlerin yatak odalarını ve aşk trafiğini izleyen dergiler ve haftalık gazeteler ortalığı kaplamıştır. Bunlar Hafta Sonu, Haftanın Sesi, Merhaba, Yelpaze, Hafta, Televizyonda 7 Gün, Telemagazin, Erkekçe, Kadınca, Bravo vb'dir. Haftalık magazin gazetelerin satışları 200 binin üzerinde, günlük olanların 200 - 500 bin arasında değişmektedir.

Magazinlerin bu başarısı günlük büyük gazetele-
rin de ilgisini çekmiş, bu gazeteler de günlük ekler vermeye başlamışlardır. Hürriyet (Kelebek), Milliyet (Renk), Güneş (Güneş 2), Yeni Asır (Sarmaşık) adlarında ekler vermektedirler. Bugün artık gerek ana gazetede ve gerek eklerde akla gelmeyecek haberler tüm sayfalarda görülmektedir. Magazin haberciliği, "asparagas"^(x) denilen aslı astarı olmayan habercilik, abartılmış hafif habercilik ön plana çıkmıştır.

(x) 1953 yılında Bebek sırtlarında Asparagas adlı çadırda değişik bir yaşam sürdüren iki Alman turiste ilişkin haberin iki gazeteci tarafından düzenlendiği anlaşılmış ve daha sonraları bu tür yalan haberlere "asparagas" adı verilmiştir.

Yaşar Kemal, bu durumu eleştirerek, "bugün bizde, gazete adı altında günlük magazin dergileri çıkmaktadır" demektedir. (Ceyhan, 1984, s.132)

Safa Kılıçlıoğlu'nun da dediği gibi, basında uygulanan bu yeni teknik sabahtan akşama dek okunup-atılan bir gazete için çok pahalı ve gereksizdir. (Yankı, Nisan 1985, sayı:731) Gerçekten de renkli basın büyük ölçüde dövizle çıkmaktadır. Bu gazetelerin tüm girdisi yurt dışından dövizle sağlanmaktadır.

Yukarıda kısaca sergilenen tablo, Türk basınının teknik açıdan -pahalı olmakla birlikte- geliştiğini ama içerik yönünden gerilediğini göstermektedir.

Tüm bu olumlu ve olumsuz gelişmelere karşın, okuyucu sayısının artmamış olduğu yıllık istatistik rakamlardan anlaşılmaktadır.

Türkiye'de, gazetelerin okuyucu sayısının artmama nedenleri çeşitlidir. Bu nedenlerden ön önemlisi, bu araştırmanın konusu olan içerik yönünden gazetelerin okuyucunun gerisinde kalmasıdır.

Bu konuda bir savunu olarak Nezih Demirkent şöyle demektedir:

" Böyle bir tablo çizilince ister istemez bir soruyla karşılaşacağımızı bilenlerdensiniz." Peki hastalığı bu kadar basit teşhis ediyorsanız, niye gerekeni yapmıyorsunuz?" İşte bunun cevabı günümüzün sorunudur. Kötü rekabet ve alışkanlıklar doğrudan bizleri de etkilemektedir. Aksini yapmaya kalkan gazeteler ise Pembe Gazete olmakla suçlanmaktadır. Bu kısır döngü sorumluluk üstlenenlerin hareketsiz kalmasına yol açmaktadır. (Demirkent, 1982, s.136)

II. HÜRRIYET , MİLLİYET, GÜNEŞ VE YENİ ASIR GAZETELERİNİN GENEL KİMLİKLERİ

A) HÜRRIYET

"Türk Basın yaşamındaki ilk büyük atılım 1 Mayıs 1948 yılında yayınlanmaya başlayan Sedat Simavi'nin kurduğu Hürriyet gazetesiydi olmuştur.

Sedat Simavi, Hürriyet gazetesinden önce Resimli Gazete, Meraklı Gazete, Arkadaş, Bravo ve Yedi Gün adında magazin dergileri; İnci, Hanım, Yeni İnci, Yıldız, Yeni Kitap, Model ve Yeni Ev Doktoru adında kadına ve aileye yönelik dergilerini çıkarmış, daha sonra da Hürriyet'te kendi yayın politikasını çizmiştir.

Sedat Simavi, Hürriyet'le "gazeteciliğimize gerek haber anlayışı açısından, gerek biçim açısından ve gerekse içerik açısından birçok yenilikler getirmiştir." (Ceyhan, 1984, s.24)

Sedat Simavi'nin Türk basınına getirdiği yenilikler, o günlerde uzun uzun yazılan haberlere karşı, kısa ve öz haber, kısa başyazı ve büyük boyutta fotoğraf basımıdır.

Recep Dilginer, Sedat Simavi'nin gazetecilik anlayışına getirdiği yenilikleri şöyle özetlemektedir:

" Ahmet Emin Yalman iki sütun başyazı yazardı. Sedat Simavi ise kısacık. Tek sütünü dolduramaz. Ayrıca baş yazılarının konusunu da değiştirirdi. Örneğin, Sedat Simavi Bey "Düdüklü Tencere" başlıklı bir başyazı yazmıştı. Babıalide uzun süre alay konusu oldu. Fakat böylece Hürriyet gazetesini evlere girdi. (...) Sedat Simavi, başyazıyı siyasetin boyunduruğundan kurtardı, hayata soktu. Kadınlar dahi başyazı okur oldular onun sayesinde." (Ceyhan, 1984, s.25)

Bundan başka, Türk basınında profesyonel gazetecilik, pahalı haber anlayışı da Hürriyet'le birlikte gelmiştir.

Hürriyet'in getirdiği bir başka yenilik de Londra Olimpiyatlarına ilk kez foto muhabiri göndermesi olmuştur. Foto muhabirinin Londra'dan gönderdiği fotoğraflar büyük boyutlarda basılmış, böylelikle Hürriyet önemli bir tiraj patlamasını gerçekleştirmiştir.

Hürriyet, gelişmesini büyük ölçüde izlediği magazin politikası ile, düşük eğitim düzeyindeki büyük kitleye ulaşmayı amaçlayan yayın ilkesine borçludur. Okuma, yazma oranının düşük olduğu Türkiye'de fotoğrafa büyük yer veren Hürriyet, çok kısa zamanda okuma alışkanlığı olmayan yeni bir kitleyi de okuyucuları arasına katmayı başarmıştır. (Aldoğan, 1977-78, s.1)

Hürriyet bir yandan, yeni bir sayfa düzenlemesi, çağdaş teknolojiyi kullanması, çok yalın bir yazı dilinin seçimi, dış politika olaylarına karşı getirdiği duyarlılık ile öte yandan da abartılmış cinayet haberleri ve aşk öyküleri ile, duygu sömürüsü ile yüksek tirajlara ulaşmıştır. Lotaryacılıkla da daha geniş tiraj almıştır.

Günümüzde Hürriyet İstanbul, Ankara, Adana, İzmir, ve Erzurum matbaalarında basılmaktadır. Ayrıca Hürriyet kendi dağıtım örgütünü de kurarak yazılı basını olumsuz etkileyen bu en büyük sorunu da çözümlenmiş ve kendini pazarlama olanağına kavuşmuştur.

Hürriyet'in ana özelliği, bir haber gazetesi olmasıdır. Bugün Sedat Simavi'nin oğlu Erol Simavi'nin yönetimindeki gazete, kısa haber, büyük çarpıcı fotoğraflarla yayınını sürdürmektedir. Hürriyet'te kültür ve sanata ayrılan yer binde beştir. Bunun yanında fotoromana ayrılan alan oldukça yoğundur. Tüm gazetede yalnız iki köşe yazı yer almaktadır: Oktay Ekşi (başyazı) ve Hasan Pulur.

Babıali'nin en çok ilan alma potansiyeline de bugün Hürriyet sahiptir. Günde ortalama 7 ile 10 sayfa ilana ayrılmaktadır.

Hürriyet'in önemli özelliklerinden biri de, çok sayfalı olarak çıkmasıdır. Hergün Kelebek ekini yayınlayan Hürriyet, cumartesi günleri Kelebek'le birlikte, Devekusu, adlı mizah ekini de vermektedir. Bu eklerle birlikte gazete günlük ortalama 22-30 sayfadır.

Başka gazeteler 12 Eylül 1980'den sonra hızla okuyucu yitirirken Hürriyet magazin yanı ve lotaryacılıkla satışını artırmayı başarmıştır.

Nezih Demirkent, 12 Eylül sonrası Hürriyet'in gelişimini şöyle açıklamaktadır:

"Ne sadece sansasyon, ne de sadece fikir adı altında bazı görüşlerin empoze edilmesinden yana değiliz. Ele aldığımız konularda tek bir boyutla yetinmeye çalışıyoruz. Şu yazı, bu haber ya da sadece gençlerin gazetesi, sadece solun sesi ya da sağın sesi olmadık." (Demirkent, 1984, s.118)

B) MİLLİYET

Milliyet Gazetesi, 3 Mayıs 1950 günü, Türkiye'nin ilk demokratik seçim heyecanının yaşandığı günlerde yayın yaşamına başlamıştır.

Dönemin ünlü gazetecisi Ali Naci Karacan'ın kurduğu Milliyet, bir döneme adını vermiş "Servet-i Fünun" binasının iki odasında hazırlanmakta ve işe yaramaz diye bir kıyıya bırakılmış bir rotatifte basılmaktadır. Baskı tekniği zayıf olmakla birlikte, Milliyet yine de o günlerin ciddi gazetelerinin arasındaki yerini almıştır.

Milliyet, bu durumuyla üçbuçuk yıl yayın yaşamını sürdürmüştür. 1953 yılı Milliyet için bir dönüm noktası olmuştur. Bu yıl Türkiye'nin baskı tekniği olarak çağdaş gazetesi olma yolunda karar alınmıştır. Böylelikle 1 Ekim 1954 yılında, Milliyet genç gazeteci Abdi İpekçi yönetiminde yepyeni bir bina ve gelişmiş basım tekniğiyle atılımını yapmıştır. Ali Naci Karacan o günlerde gazetecilik ve deneyimin öncüsü, Abdi İpekçi ise dinamizm ve çağdaş gazeteciliğin temsilcisidir.

1 Ekim 1954 tarihli Milliyet'te Ali Naci Karacan, gazetenin halkın gazetesi olacağını bildirerek şunları yazmıştır:

"Halkın gazetesi şu demek: mürekkebi elinizi kirletmeyen, harfleri okunabilen, halkın duygularını, düşüncelerini, sevinçlerini, hiddetlerini olduğu gibi aksettiren gazete. Hiçbir siyasi zümreye, hiçbir ecnebi sefarete, hiçbir mali müesseye kiralanmamış veya satılmamış olmayan gazete. Hadiseler karşısında peşin hükümlere kapılmayan, kendisini memleket ölçülerine göre ayarlayan gazete."

Milliyet, 1955 yılında kurucusu Ali Naci Karacan'ın yitirmesiyle gazetenin sahibi oğlu Ercüment Karacan olmuştur. Bu dönemde, Abdi İpekçi, her geçen gün artan deneyimiyle, yaratıcılığıyla Ali Naci Karacan'ın emanet ettiği Milliyet'i güçlü bir gazete yapmıştır. Milliyet'i bu derece güçlü yapan, Abdi İpekçi'nin haberde doğruluk, tarafsızlık ilkesi ile her konuda uzmanların sözüne değer veren gazetecilik anlayışıdır.

Abdi İpekçi'nin öldürülmesini izleyen günlerde bir süre aynı çizgiyi izleyen Milliyet 1980 yılında sahip değiştirmiştir. Gazetenin yeni sahibi, gazetecikle hiç - bir ilgisi bulunmayan bir holding yöneticisi olan Aydın Doğan'dır.

Aydın Doğan, Milliyet'in başına Abdi İpekçi'nin yardımcısı olan Turhan Aytul'u getirmiştir. Turhan Aytul'u ise, gazetenin genel yayın müdürü olarak, bir magazin gazetesi olan Hafta Sonu'nundan Hürriyet'e geçmiş olan Çetin Emeç izlemiştir. Mehmet Barlas, "Durum" başlıklı köşede, çeşitli konularda fıkralar yazmaktadır.

Çetin Emeç, magazin gazeteciliğinden edindiği deneyimle Milliyet'e atak bir görünüm vermiştir. Abdi İpekçi'nin ölçülü, dikkatli gazetesinin yerini, manşetlerinde "Azdılar", "Bela Arıyorlar", "Kahpeler" vb gibi sözler kullanan Milliyet almıştır.

Milliyet'in Renk ekinin incelenmesinin yapıldığı Şubat 1985'de, gazete günde ortalama 14 sayfa yayınlanmıştır. Ayrıca dört-altı sayfa (çoğunlukla dört) yayınlanan Renk ekiyle Milliyet'in sayfa sayısı 18-20'yi bulmaktadır.

Milliyet, Hürriyet'ten sonra en çok ilan alan gazetedir. Gazete günlük ortalama 4-5 sayfasını ilana ayırmaktadır.

Kamucuyuna "haber gazetesi" olarak tanıtılan Milliyet sayfalarının % 1.8'ini kültür konularına ayırmaktadır. Bant marikatürler ve benzerlerine ayırdığı yer ise % 6 civarındadır. Milliyet, günde ortalama 2- 2,5 sayfa spor haberleri vermektedir. Spor sayfalarının etkin duruma getiren, bu konuda öncülük yapan Milliyet'tir.^(x)

(x) Nurettin Demirkol: "Rahmetli Ali Naci Karacan spora çok düşkün biriydi. (...) Gazetenin bir yüzü politikaysa diğer yüzü de spor olmalı derdi. İşte bu düşünceyle de gazetenin arka sayfası spora ayrılmıştı. Bunu o zamanlar çok alaya aldılar. (...) Halide Pişkin (...) tiyatrodan Milliyet için "geriden okunan gazete" diye bir espri yapmıştı da, çok tutmuştu. Amā bu sayfa yüzünden çok tiraj aldık." (Ceyhun, 1984, s.220)

Şu andaki Milliyet, özgün ve özel habercilik yeri-
ne, bilinen haberleri çarpıcı biçimde yansıtmaktadır.

Şubat 1985 ayı içinde ana gazetenin manşetlerim-
den de izleneceği gibi Milliyet gazetesinin Çetin Emeç
yönetimindeki ataklığı daha çok yönetimle koşutluk için-
dedir. Bir ay boyunca demokrasi gereksinimlerine yönelen
haberlere değil manşetlerde, yan manşetlerde ve haber
başlıklarında bile rastlanmamıştır. Aynı biçimde, gazete
"halkın gazetesi" alt başlığını kullandığı halde, halkın
sorunlarına da ilgisizdir.

Milliyet, Renk ekine karşın, magazinciliğin ürünü
olan haberlere kimi zaman çarpıcı fotoğraflarla birinci
sayfasında yer vermektedir. Örneğin, iş adamı Asil Nadir'in
karısının fotoğrafı altında "Yükleri Hoplatan Tuva-
let", dört sütuna Bülent Ersoy'un fotoğrafı altında: "Bir
Anneliği Eksikti. Bülent Ersoy: 'Çocuğumu emzirmek istiyey-
rum'", manşetin altında bir dansöz fotoğrafı ve "Efruz,
ABD'liyi coşturdu." vb gibi.

Milliyet'in ilgi gören yazılarına örnek olarak, -
Emin Çölaşan'ın batı'da "politic fiction" denilen türde,
yakın zamanın önemli toplumsal ve siyasal olaylarını an-
latan yazı dizileri gösterilebilir. Magazinleşme ve yö-
netimi izleme tutumunun giderek etkin duruma geldiği ko-
şullara karşın, Emin Çölaşan ve Mehmet Ali Birand'ın ya-
zı dizileri okuyuculardan ilgi görmektedir.

Milliyet'in bir diğer özelliği de, 1984 yılından
sonra moda olan müzik seti, renkli televizyon, video pa-
zarlamacılığında öteki gazetelere öncülük yapmış olması-
dır.

(x) Milliyet Gazetesi'ne ilişkin yukarıdaki bilgiler, De-
mirtaş Ceyhun'un Babıali'nin Şu Son Kırk Yılı kita-
bından; Reşat Erdem'in Nisan 1985'de Saçak Dergisi'nde
yayınlanan yazısından ve Milliyet Gazetesi Aktüalite
Ekinden (3 Mayıs 1981) derlenerek yazılmıştır.

C) GÜNEŞ

Eski Demokrat Partili ileri gelenlerin çocukları olan Ahmet Kozanoğlu ile Omer Çavuşoğlu, iş yaşamlarındaki hızlı yükselişlerinin ardından 19 Şubat 1982'de Güneş gazetesini yayınlamaya başlamışlardır.

Güneş Gazetesi'nin yayın yaşamına başlaması, Türk basın tarihinde o güne dek görülmemiş bir kampanyayla, yüz milyonlar harcanarak kamuoyuna duyurulmuştur. Bu büyük reklam kampanyasını, basın dünyasından ünlü yazar ve çizerlerin yüksek ücret karşılığı transferleri izlemiştir.

Güneş yaptığı reklam kampanyalarında gazetecilikte demokratik bir platform oluşturacağı izlenimi yaratmıştır. Yapılan transferler de bunun böyle olacağını kanıtlamıştır. Genel Yayın Müdürlüğü'ne getirilen Güneri Civaoglu, bir yandan Cüneyt Arcayürek, Çetin Altan, İsmail Cem, Bedri Koraman gibi adları Güneş gazetesinde toplarken, aynı zamanda Tercüman gazetesinden getirdiği bir ekibi bu adlarla uyum içine sokmaya çalışmıştır.

Güneş projesi, iki-üç gazetecinin biraz sermaye bularak, binbir sıkıntıya katlanarak gazete çıkarabildiği günlerin artık tarihe karıştığına çarpıcı bir anlamdır. Babıali'de "Holding'ler Dönemi" Güneş gazetesini ile geliştirmiştir.

Güçlü bir kadro ile yayın yaşamına başlayan Güneş, öne sürdüğü gibi, kısa bir sürede 400 binlik bir satışla Türkiye'nin büyük gazetelerinden biri olmuştur. Diğer gazetelerin hızla tiraj yitirdiği dönemde Güneş, etkili bir lotarya kampanyası ile yükselişini sürdürmüştür.

Güneş gazetesini ilk günden bu yana çift gazete olarak çıkmaktadır.

Güneş, köşeyazılı ağırlıklı ve güncel haber vermek amacıyla hazırladığı birinci gazetesinde, 12 sayfa içinde ancak 1,5-2 sayfayı güncel haberlere ayırmaktadır. Gazetenin kültüre ayırdığı yer tüm gazetenin yüzde biridir. Buna karşılık bant, karikatür, fotoroman vb. gazetenin yüzde dokuzunu kaplamaktadır. Spor 2-2,5 sayfa yer tutmaktadır. Dağıtılan ikramiye, araba, televizyon, video ve kitapların duyurulması birinci sayfanın önemli bir bölümünü kaplamaktadır.

Güneş, diğer gazeteler üzerinde baskısını etkinleştirdiği, örnek olduğu Güneş 2 adlı magazin ekine karşın, yine de gazetenin birinci sayfasında "sanatçıları" konu alan çarpıcı fotoğraflı haberlere sıkça yer vermektedir.

Gazetenin Güneş 2 eki, son yıllarda haber gazeteciliğinin yerini alan magazin türü gazeteciliğin tipik bir örneğidir. Bu magazin gazetesinin haber kaynakları, yerel ve dış kaynaklı olmak üzere "sanat dünyası"na yöneliktir.

Gazete her alanda olduğu gibi fotoroman olayında da çok görkemli bir reklam kampanyası yürüterek işe başlamıştır. Güneş'in fotoroman olayındaki büyük başarısı, hemen öteki gazetelere de yansımıştır. Bugün Türk basınında Güneş'in başlattığı bu fotoroman yarışması tüm şiddetiyle sürmektedir. Fotoroman olayı Güneş'e göre: "Babıali'de bir devrim"dir. Güneş 2 sorumluları "iki milyon harcayarak Handan fotoromanını gerçekleştirdiklerini" belirtmişlerdir. Yöneticilere göre bu, Babıali'de bir devrim olmuştur. Yöneticiler, "Şimdilerde gazeteler fotoroman yapımları için, reklam giderleri de dikkate alınırsa 50 milyonun üstünde harcamaktadırlar" demektedirler.

Güneş, ayrıca Güneş 3 adıyla ikinci bir eki 1983 Martının ikinci yarısından başlayarak Karadeniz Bölgesinde Ordu, Samsun, Sinop illerini pilot uygulama alanı seçerek yayınlamaya başlamıştır. Dört sayfalık bir gazete olan Güneş 3 alınacak sonuca göre tüm Türkiye'de yaygınlaştırılacaktır. Güneş 3, haftada bir pazar günleri, yukarıda adı geçen illerin sorun ve yazıları ile yayınlanmaktadır.

Güneş gazetesinin başarılarından biri de düzenlediği "Güzellik Yarışmalarıyla" iki Türk kızını Avrupa Güzeli seçtirmesi olmuştur.

"Üm bu olumlu gelişmelere karşın, patlak veren "Bankerler Skandalı" ile Kozanoğlu, Çavuşoğlu firması da bunalıma girmiş, gazetenin sahiplerinin yönetimindeki Hisarbank'a el konulması, gazete çalışanlarının ücretini ödemedi, gazeteyi zor duruma sokmuştur.

Bunalım sonucu, gazete el değiştirmiş ve Trabzon'lu büyük müteahhit Mehmet Ali Yılmaz gazeteyi satın almıştır.

Mehmet Ali Yılmaz o sıralarda gazeteden ayrılan Güneri Cıvaoğlu'nun yerine, Nezih Demirkent gözetimindeki bir grubu getirmiştir. Yalnız bu dönem oldukça kısa sürmüş ve Güneri Cıvaoğlu yeniden gazetenin yönetimine getirilmiştir. O sıralarda tiraj 125 bine kadar düşmüştür. Güneri Cıvaoğlunun yönetimi ile Güneş, kupon karşılığı kitap dağıtımları, Bingo düzenlemeleri ile satışını 1985 in ilk aylarında 700 bine kadar çıkarmıştır.

Özetle, Güneş demokratik platform savını yerine getirememiştir ama, Türk Basınına yüksek ücretli transfer ücreti ile birlikte Güneş 2 magazin ekini getirmiştir. Güneş 2 daha sonra diğer büyük gazetelerin de tutacağı durumuna gelecek olan tam sayfa renkli fotoromanı ve bingoyu Türk basınına sokmuştur.

 (x) Bu bölüm, Reşat Erdem'in, Nisan 1985'de Saçak Dergisinde yayınlanan yazısından; Jülide Gülizar'ın, Türkiye Yazıları, 1983'de yayınlanan yazısından ve Güneş sorumluları ile 31 Mayıs 1985 günü yapılan görüşmeden yararlanılarak yazılmıştır.

D) YENİ ASIR

Bugün İzmir'de yayınlanan ve tüm Ege Bölgesi'ne dağıtımı yapılan Türkiye'nin en büyük bölge gazetesi Yeni Asır'dır. Doksan yıla yakın yayın yaşamıyla da Türkiye'nin en eski gazetesi ünvanına da Yeni Asır sahiptir.

Çok eski bir geçmişi olan gazetenin kuruluşundan bu yana geçirdiği evreleri şöyledir: Yeni Asır yayın-yaşamına Fazlı Necip Bey'in önderliğinde 1895 yılında, Selanik'te başlamıştır. Gazete'nin o zamanki adı yalnızca Asır'dır. Yayın yılları içinde Asır gazetesi yoğun bir ilgi görmüş, Rumeli'de ulusal onur için canlarını adayanların heyecan ve kıvanç kaynağı olmuştur.

Daha sonraki yıllarda, Fazlı Necip Bey, gazeteyi yeğeni Abdurrahman Arif (Bilgin) Bey'e devretmiş ve İstanbul'a geçmiştir. Asır, Abdurrahman Arif döneminde de vatansever ve savaşımçı kişiliğinden bir şey yitirmeden yaşamını sürdürmüş, dönemin batıya yönelik aydınlarını bünyesinde toplamıştır.

Selanik, Yunanlılar tarafından işgal edilince sansürün dayanılmaz baskısı gazetenin sık sık kapatılmasına neden olmuştur. Balkan ve Birinci Dünya Savaşını izleyen yıllarda Selanik İngiliz ve Fransız işgaline uğrayınca, Yeni Asır, Fransızca olarak Nouveau Siecle adıyla ikinci bir gazete çıkartmaya başlamıştır. Ancak bir süre sonra işgal kuvvetleri gazeteyi kapatıp makinalarına el koymuş, daha sonra Türk mahallesi yakılınca matbaa binası da kül olmuştur.

5 Eylül 1924'de Selanik'te son sayısını yayınlayan Yeni Asır, ertesi gün 6 Eylül 1924'de İzmir'in coşkun özgürlük havasına ilk sayısını sunmuştur.

Önceleri İzmir Yemiş Çarşısındaki mütavazi basım evinde yayımını sürdüren Yeni Asır, sonra Beyler sokağına, oradan Basmahane'ye geçmiştir. Gazete şimdi Gaziosmanpaşa'daki modern tesislerinde basılmaktadır.

Yeni Asır'ın yayın ilkeleri şunlardır: -

- Cumhuriyet ve eserlerinin bekçisi olmak,
- Yasalara ve topluma saygılı davranmak,
- Haberleri süratli, doğru, ayrıntılı ve en önemlisi tarafsız olarak vermek,
- Yorumda özgür ve sorumlu olmak,
- Taraf tutmadan kamuoyunu yansıtmak,
- Meslek sevgisini ve onurunu önde tutmak,
- Devamlı atılımlar yapmak,
- Çağdaş teknolojiyi izleyerek her zaman "yeni" kalmak.

Yeni Asır, bugün 9 yurt içi bürosu, 9 yurt dışı temsilciliği, 100'ü aşkın bölge muhabirleri ve 200'e yaklaşan bir kadro tarafından hazırlanmakta ve yayınlanmaktadır.

Fotoğraf iletiminde tekniğin en son yeniliği sayılan "telefax" sisteminden yararlanan gazete, bilgi işlem merkezlerinin gazetelere yerleşmesinde Türkiye'de öncülük rolünü de oynamıştır.

Yeni Asır bu özellikleri yanında, politik haberdan, magazin haberlerine, düşünce yazılarından günlük fıkralara, sohbet yazılarına, şpordan müziğe, tıbbı, çeşitli yorumlardan araştırmalara kadar gazete okuyucununun ilgisini çeken konuları içermektedir.

Gazete hergün tam 24 sayfa olarak basılmaktadır. Ayrıca cumartesi günleri ev kadınlarına yönelik 16 sayfalık Cumartesi Magazin, pazar günleri Gıcık adlı mizah eki, pazartesi Spor Gazetesi ve haftanın hergünü önceleleri Vitrin, şimdileri Sarmaşık adlı günlük magazin eki vermektedir.

Sosyo-ekonomik düzeyi yüksek bir okuyucu kitlesine seslenen Yeni Asır, satın alma gücü yüksek bir pazarın da yayın organı durumundadır. Bölge gazetesi olmasına karşın, en fazla reklam alan gazetelerden biridir. Gazete, yayın ilkelerine ters düşmeyen her türlü ilanı almaktadır. Bu durumuyla Yeni Asır gerek Türkiye çapında

ve gerek bölgesel reklamlarda öncelikli sırayı almıştır. Reklam talebinin artması ile gazete sayfa sayısını artırım yoluna gitmektedir. Eklere konulacak reklamlar için önceden firmalara haber verilmektedir.

Yeni Asır'ın aldığı reklama rakamsal bir örnek verilecek olursa 11 Mayıs 1980 ile 11 Mayıs 1981 arasında gazetelerde yer alan ilanların % 18.6'sı Yeni Asır'a verilmiştir. Bu bakımdan Yeni Asır, ilan konusunda Hürriyet gazetesinden sonra ikinci sırada gelmektedir.

(x) Bu bölüm, Yeni Asır Gazetesi'nin hazırladığı tarihsiz
ladığı bir broşürden; Mesaj Reklam Dergisi'nin 1981,
tarihli 7. sayısından ve Gazete yetkililerinin verdi-
ği bilgilerden derlenerek hazırlanmıştır.

E) HÜRRİYET, MİLLİYET, GÜNEŞ VE YENİ ASIR
GAZETELERİNİN OKUYUCU PROFİLLERİ

Gazeteler, gazete pazarlamacıları, reklam ajansları ve üniversitelerin ilgili bölümleri zaman zaman gazetelerin kendilerini ilgilendiren bölümleri konusunda araştırma yapmaktadırlar. Genelde "okuyucu profili" adı altında yapılan bu araştırmaların amacı, gazete ve gazeteleri kimlerin okuduğu, gazetelerin neyinin beğenildiği, neyinin beğenilmediği, nelerin yeğlendiğini saptamaktır.

Araştırmanın bu bölümünde Hürriyet, Milliyet, Güneş, Yeni Asır gazetelerinin daha önce yapılmış okuyucu profili araştırma sonuçlarından yararlanılarak, eklerini inceleme konusu yapacağımız gazeteleri ve okuyucularını daha iyi tanımak amaçlanmıştır.

Çünkü özelde gazeteler, genelde kitle iletişim araçları insan davranış ve düşüncelerini doğrudan yansıtan kaynaklardır. Çünkü gazeteler insanlar için hazırlanmaktadır. Gazetelerin gözönünde bulundurması gereken nokta, doğrudan o toplumda yaşayan insanların davranış biçimleri ve eğilimleridir. İnsan yaşadığı ya da duyduğu olayları görmek, okumak istemektedir. Günlük yaşamı bu nedenle gazete sayfalarından ayırmak olası değildir. İnsanlar yaşadıkça, gazeteler; insan davranışları uygun olduğu sürece de gazeteler yaşayacaklardır. (Demirkent, 1982, s.113)

Okuyucu profili araştırması yapılırken çeşitli ölçütler kullanılmaktadır. Bir ölçüt okuyucunun cinsiyetidir. Bileşim Araştırma Merkezi'nin, Ocak, Şubat, Mart 1985'te İstanbul, Ankara ve İzmir'de yaptığı araştırmaya göre Hürriyet, Milliyet, Güneş ve Yeni Asır gazetelerinin okuyucularının cinsiyete göre ayrımı şöyledir:

CİNSİYETE GÖRE OKUYUCU DAĞILIMI

Cinsiyet	Hürriyet %	Milliyet %	Güneş %	Yeni Asır %
KADIN	56.7	45.5	45.7	61.6
ERKEK	43.3	54.5	54.3	38.4
	100.0	100.0	100.0	100.0

Tablodan da görüldüğü gibi, Hürriyet, Milliyet, Güneş gazetelerinin kadın-erkek okuyucu oranı birbirine yakın yüzdeler göstermektedir. Yeni Asır gazetesinin okuyucularının çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. Küçük ayrımlar olmasına karşın, yine de tirajı yüksek gazetelerin kadın okuyucu yüzdesi fazladır. Yeni Asır'ın yanı sıra Hürriyet ve giderek Güneş ve Milliyet'te kadın okuyucuya ağırlık vermektedirler. Bu konuda kendileriyle konuştuğumuz ilgili gazetelerin magazin eki sorumluları, eklerin daha çok kadınlara yönelik olduğunu belirtmişlerdir. (x)

Yapılan araştırmaların ortaya koyduğu bilimsel verilere göre, kadın okuyucunun erkeklere oranla daha vefalı olduğu görülmektedir. Yine aynı araştırmanın verilerine göre, kadın okuyucunun ilgisi ve tepkisi çoğu kez erkeklerden daha fazla olmaktadır. Özellikle ev kadını, gazeteleri büyük bir dikkatle izlemekte, gazete sayfalarının en akıl almaz köşelerine bile ilgi göstermektedir. Buna karşılık, aynı araştırma erkek okuyucuların daha sarkuk olduğunu, buldukları belirli haber ya da yazılarla yetindiklerini ortaya koymuştur. Araştırmanın bir diğer verisi de, erkeklerin gazete okumaya sınırlı zaman ayırdıkları yolundadır. Kadınlar ise, birinci sayfadan, ilanlara, hatta kimi zaman spora dek gazeteyi inceden inceye okumaktadırlar. Bu bulgular yalnızca Türkiye için geçerli değildir. Dünya basınının bir ölçüde kadın okuyucu üzerine kurulu olduğunu ileri sürenler de bulunmaktadır. Bu nedenle gazeteler kadınlara yönelik özel sayfalar açmışlar ya da verdikleri eklerle kadınların ilgisini toplamaya çalışmışlardır. (Demirkent, 1982, s.293)

Yukarıda da değinildiği gibi, Türkiye'de özellikle magazin türü yayınların büyük bir bölümü kadın okuyucuya yönelik hazırlanmaktadır.

(x) 31 Mayıs 1985 Kelebek ve Güneş 2; 4 Temmuz 1985 Sarıaşık magazin sorumluları ile yapılan görüşme.

Okuyucu profili araştırmalarında ikinci adım okuyucunun yaşı üzerinde olmaktadır. Yaş bulguları yine gazetenin yayın politikasını çizmekte önem kazanmaktadır.

OKUYUCUNUN YAŞINA GÖRE DAĞILIM

YAŞ GRUPLARI	HÜRRIYET %	MİLLİYET %	GÜNEŞ %	YENİ ASIR %
.. - 18	25.3	9.9	20.0	9.6
19 - 24	24.5	20.8	22.2	20.5
25 - 29	15.8	28.7	17.8	15.1
30 - 34	11.3	16.8	11.1	11.0
35 - 39	6.4	5.0	15.6	12.3
40 - 44	5.7	10.9	6.7	12.3
45 - 49	3.8	2.0	2.2	11.0
50 - 54	3.8	2.0	2.2	2.7
55 - 59	1.5	2.0	-	5.5
60 - ..	1.9	2.0	2.2	-
	100.0	100.0	100.0	100.0

Tablo ayrımlarırsa, Hürriyet gazetesini genç denebilecek bir nüfusun yoğunlukla izlediği söylenebilir. Bu gazetenin, araştırma sonucu % 78'lik bölümünün 18-34 yaş grubu okuyucuya sahip olduğunu göstermektedir. Milliyet'te ise yoğunluk % 70'lik oranla 19-34 yaş arasındadır. Güneş'te ise durum 15-39 yaş grubu üzerinde yoğunlaşmaktadır. Yeni Asır'da ise yaş dağılımı çeşitlilik göstermektedir. Hemen hemen her yaş grubundan insan Yeni Asır okuyucu kitlesi içindedir.

OKUYUCULARIN ÖĞRENİM DURUMLARI

Öğrenim Durumu	Hürriyet %	Milliyet %	Güneş %	Yeni Asır %
Okur-yazar	-	-	2.2	1.4
İlkokul m.	9.4	2.0	17.4	23.3
Ortaokul m.	16.5	9.0	15.2	20.5
Lise m.	42.3	27.0	41.3	32.9
Yüksekokul	31.8	62.0	23.9	21.9
	100.0	100.0	100.0	100.0

Tabloda okuyucuların öğrenim durumları Hürriyet'te lise mezunları ilk sırayı alırken, yüksekokul mezunları ikinci sırada görülmektedir. Hürriyet okuyucuları arasında en düşük oran ilkokul mezunlarıdır.

Milliyet'te en büyük oran yüksekokul mezunlarıdır. Milliyet'in ilkokul mezunları okuyucu oranı Hürriyet'e göre daha düşüktür. Güneş'te öğrenim durumu çeşitlilik göstermektedir. İlk sırada görülen lise mezunlarını yüksekokul mezunları izlemektedir. Yeni Asır'da ise her öğrenim durumuna ilişkin okuyucu kitlesine birbirine yakın oranlarda rastlanmaktadır.

OKUYUCULARIN MESLEK DAĞILIMLARI

Meslek	Hürriyet %	Milliyet %	Güneş %	Yeni Asır %
Ev kadını	20.2	11.8	13.0	34.7
Emekli	3.4	2.9	-	8.3
Serbest meslek	8.6	8.8	19.6	5.6
Memur (ö.s.)	4.5	4.9	4.3	11.1
Memur (k.s.)	6.4	23.5	2.2	4.2
Tüccar-Esnaf	10.5	9.8	13.0	9.7
İşçi	6.7	2.9	10.9	5.6
Öğrenci	39.0	29.4	30.4	19.4
Yönetici (ö.s.)	0.7	2.9	2.2	1.4
Yönetici (k.s.)	-	2.9	4.3	-
	100.0	100.0	100.0	100.0

Okuyucu profili çerçevesinde Hürriyet gazetesinin okuyucularının meslek dağılımı ele alındığında % 39 ile öğrenciler başta gelmekte, onları % 20.2 ile ev kadınları ve % 10.5 ile tüccar-esnaf grubu izlemektedir.

Milliyet gazetesine ilişkin meslek dağılımı incelendiğinde ilk sırayı öğrenciler (% 29.4), onları kamu sektörü memurları (% 23.5) ile ev kadınlarının (% 11.8) izlediği görülmektedir. Tablodan da görüldüğü gibi Milliyet'in ev kadınları oranı Hürriyet'e oranla düşüktür.

Güneş okuyucuları arasında % 30.4'le öğrenciler ilk sırayı alırken, bu grubu serbest meslek (% 19.6) tüccar-esnaf (% 13.0) ve ev kadınları (% 13.0) izlemektedir.

Yeni Asır gazetesine ilişkin meslek dağılımında ilk sıra % 34.7'le ev kadınlarınınındır. Sonra % 19.4'le öğrenciler ve % 11.1'le özel sektör memurları gelmektedir.

Ege Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu öğrencilerinin İzmir'in çeşitli semtlerinde 912 kişi ile yaptıkları "okuyucu eğilimleri anketi" sonuçlarına göre "okuyucunun gazetesini hangi amaçlarla aldığı" sorusuna aldığı yanıtlar şöyle sıralanmaktadır:

OKUYUCU GAZETESİNİ HANGİ AMAÇLARLA ALIYOR? (x)

	Erkek	Kadın	Toplam	%
Haber verdiği için	292	122	414	45.4
Eğittiği için	74	32	106	11.6
Kültürünü artırdığı için	91	61	152	16.7
Vakit geçirmek için	37	72	109	12.0
Eğlendirdiği için	31	85	116	12.7
Başka amaçlarla	5	10	15	1.6
	530	382	912	100.0

912 kişiden 414'ünün gazeteyi gerçek işlevi haber verdiği için alması doğal bir sonuçtur. Anketin " vakit geçirmek için", "eğlendirdiği için" ve "başka amaçlarla" bölümleri bir kalemde toplanırsa 240 kişinin, yani % 26.3' lük bir okuyucu kitlesinin gazeteyi alış nedenleri ortaya çıkmaktadır. "Başka amaçlar" içinde yalnızca kupon biriktirip şansını deneme (lotarya) isteğinden, ambalaj yapmak üzere çok yapraklı gazetelerin yeğlenmesine kadar çeşitli seçenekler bulunmaktadır.

OKUYUCUYU EN ÇOK ÇEKEN HABER TÜRLERİ (x)

	Erkek	Kadın	Toplam	%
Aktüalite	157	50	207	22.7
Spor haberleri	80	27	107	11.7
Sağlıkla ilgili haberler	50	48	98	10.7
Eğitimle ilgili haberler	48	41	89	9.8
Dış politika haberleri	20	55	75	8.2
Ekonomi haberleri	33	37	70	7.7
Bilim ve teknik gelişim H.	51	3	54	5.9
Siyasi (iç) haberler	30	20	50	5.5
Mizah	11	35	46	5.0
Moda-magazin haberleri	8	30	38	4.2
Sanat haberleri	12	15	27	3.0
Mesleki haberler	17	11	28	3.0
Polis-adliye haberleri	6	10	16	1.8
Tarım haberleri	7	-	7	0.8
	530	382	912	100.0

(x) Kaynak: Yankı Dergisi, 5/11 Kasım 1984, sayı: 710)

HABER DEĞERLENDİRMESİ

	HÜRRIYET	MİLLİYET	GÜNEŞ	YENİ ASIR
Haberleri yüzeysel veriyor. Tatmin edici değil.	5	11	5	7
Haberlerde aradığımı buluyorum. Ne uzun ne kısa.	109	72	60	184
Gereksiz ayrıntı veriyor	3	18	4	19
	117	101	69	210

Her gazeteye düşen oran değişik olmakla birlikte, genelde okuyucuların % 80.4'ü haber açısından "gazetem verdiği haberden memnunum, aradığımı buluyorum" demektedir.

OKUYUCUNUN GAZETESİNDE NORMAL HABERLER DIŞINDA İLGI DUYDUĞU YAZI TÜRLERİ

	HÜRRIYET/	MİLLİYET/	GÜNEŞ/	YENİ ASIR
Makale, fıkra, yorum	-	20	5	10
Röportaj	70	15	42	113
İnceleme	15	20	18	30
Seri Yazılar	20	17	3	40
Ansiklopedik Bilgi	-	-	-	2
Tarihi Bilgiler	-	-	-	5
Belgesel Yazılar	12	25	1	10
	117	101	69	210

Tablodan da görüldüğü gibi, okuyucunun haberler dışında ilgi duyduğu yazı türlerinin başında Röportaj gelmektedir. Yeni Asır, Hürriyet ve Güneş gazetelerinin okuyucuları gazetelerinde en çok röportajı yeğlerken, Milliyet okuyucuları ise "politic fiction" denilen yakın geçmişe ilişkin belgesel yazıları ve inceleme yazılarını beğenmektedirler.

RENKLİ - SİYAH/ BEYAZ

	Erkek	Kadın	Toplam	%
Gazetem siyah/beyaz olsun	226	98	324	35.5
Gazetem renkli olsun	304	284	588	64.5
	530	382	912	100.0

Gazetelerin çok renkli mi yoksa sade bir biçimde siyah/beyaz mı çıkması konusunda okuyucuların ankete verdikleri yanıtlar, okuyucudan çok gazete yöneticilerinin renkli tutkusuna sahip olduklarını göstermektedir. Ankete "gazetemin çok renkli olarak basılmasını isterim" diye yanıt veren okuyucuların hemen hemen yüzde elliye yakını "Pekala okuduğunuz gazete yayınına siyah/beyaz olarak devam edecek olsa, tutumunuz ne olur?" biçimindeki ikinci bir soruya "farketmez; gazetemi almaya devam ederim." diye yanıt vermişlerdir. Bu da gösteriyor ki, "çok renkli isteği" okuyucuda bilinçsiz bir biçimde alışkanlık yaratmıştır. Ancak hiçbir gazetenin tiraj kışkırtmasıyla tek başına çok renkliden geriye dönüş yapmaya cesaret edemeyeceği gerçeği de ortadadır.

OKUYUCULARIN GAZETELERİNİN SAYFA DÜZENİ
HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

	HÜRRIYET	MİLLİYET GÜNEŞ	YENİASIR	
Beğeniyorum	105	65	57	162
Çok karışık, neyin nerde olduğu belli değil.	2	20	7	9
Resim çok, haber yetersiz	5	-	2	20
Haber geniş, resim unsuru ihmal edilmiş	1	11	3	6
Fikrim yok	4	5	-	10
	117	101	69	210

Yukarıdaki sonuçlara göre ortalama olarak % 75 okuyucu "gazetesinin sayfa düzeni" hakkındaki soruya "beğeniyorum" biçiminde yanıt vermiştir.

Tüm bu olumlu sonuçlara karşın, okuyucu sayısındaki tıkanıklık, öteden beri basının en büyük sorunudur. Bu tıkanıklığı çözmek için bulunan yolda 1950'lerden beri lotaryacıdır. Ama anket sonuçları lotaryacılığın bile tiraj tıkanıklığını gidermediğini, tiraj için önemli bir olgu olmadığını göstermektedir.

Ofset'in girişiyle, basındaki genel eğilim: okuyucuyu "bakar" duruma getirmek olmuştur. Daha genel bir yaklaşımla okuyucular giderek yanlış biçimde koşullandırılıp, bir tüketici olarak görülmüştür.

Okuyucunun yalnızca tüketici olarak görülmesi salt ekonomik bir sonuç değildir; kişinin toplumsal yapı içinde olabildiğine yalnızlaşması, yabancılaşması ve edilginleştirilmesi süreçlerini taşıyan toplumsal, kültürel bir olgudur. (Özmenek, 1982, Bilim ve Sanat, S.18)

Yukarıda verilen araştırmaların sonuçlarının gerçek bir okuyucu profili incelemesi konusunda yeterli olmadığı açıktır. Çünkü araştırmacılar, elde etmek istedikleri yanıtları alabilecek soruları deneklere yönelterek, amaçlarına ulaşmışlardır. Ortaya çıkan sonuç, araştırmayı yapan ya da yaptıran kuruluşun sonucudur, okuyucunun gazetelerden beklediği gerçek özlemlerinin değil.

Kaynak taraması sırasında ulaşabildiğimiz okuyucu profili araştırmaları bugüne kadar nesnel ve bilimsel olarak, okuyucunun gerçek isteklerini saptamadığını ve hep taraflı olarak hareket edildiğini göstermiştir.

Ama herşeye karşın, bu yetersiz ve taraflı bulguların bile, eklerini inceleme konusu yaptıığımız gazete -lerin okuyucularını -arzuladığımız boyutta olmasa bile -tanıtarak araştırmamıza katkısı olmuştur. Bunu da yadsıyamayız.

III. HÜRRİYET (Kelebek), MİLLİYET (Renk),
GÜNEŞ (Güneş 2), YENİ ASIR (Sarmaşık)
GAZETELERİNİN GÜNLÜK MAGAZİN EKLERİ

Bilindiği gibi, gazete, çabuk üretilen, aynı gün tüketilen bir üründür. Üretilirken ve tüketilirken insan beyni ve yüreği bu sürece katılmaktadır. Gazeteler hergün okuyucularını bıktırmayacak bir biçimde ürünlerini sunmaya çalışmaktadırlar. Bu durum son yıllarda daha da belirginleşmiştir. Gazeteler, değişen toplum yapısına ayak uydurabilmek için gerek biçim ve gerek içerik yönünden büyük değişikliklere uğramışlardır. Bu hızlı toplumsal değişim kitle iletişim araçlarının hızlarını arttırmasından kaynaklanmaktadır. İletişimde hız arttıkça, dünya küçülmemekte, bununla birlikte o güne değin görülmeyen, duyulmayan haberlere eğilim artmaktadır.

Geçmiş yıllardaki ve bugünkü gazetelere bakılacak olursa ayrımlı bir tabloyla karşılaşmak olasıdır. Yukarıda da değinildiği gibi bu ayırım kitle iletişim araçlarının teknolojik olarak gelişmesinden kaynaklanmaktadır. Bu gelişmenin sonucu yazılı basın, televizyon ve radyo yüzünden küçülürken, Türk gazeteleri de teknolojik gelişmiş, içerik olarak küçülmüştür. Bu dönemde Türk gazeteleri yıllarla birlikte kalıplaşmış, atmakta güçlük çektikleri kimi alışkanlıkları kazanmışlardır. Türkiye'de okuyucunun dünyasında bulunan ve onun sorunlarını, gereksinimlerini belirten birçok şey gazetelere yansıtılamaz olmuştur.

Bugün gazetecilikle ilgili herkesin kabul ettiği bir gerçek vardır. Gazete kimi okuyucusu için bir gereksinimdir. Kimi zaman "ekmek, su ve gazete" boyutuna dek işi götüren okuyucu kadar, "gazetesiz yapamıyorum" diyenler de bulunmaktadır. Kısaca, gazete okuyucusunun dünyasında varolmakta, insanla birlikte yaşamaktadır. Değişen toplumsal yapı içinde gazeteler, kalıplarını kırarak değişik yapılardaki insanlara seslenebilmeli, onların isteklerini yanıtlayabilmelidir. Bu da ancak yayınlanacak haber, yorum, magazin, eğlence ve hizmeti birlikte sunmakla olasıdır.

Türkiye'de basının güncel sorunu şudur: Kendinden üstün kitle iletişim araçlarıyla savaşırken, okuyucu ile ilişkilerini güçlendirmek ve onların ilgisini çekecek yenilikler yaratmak.

Bu bağlamda Türk Basınının bulduğu en büyük yenilik ise, -Giriş bölümünde sergilendiği gibi- kökü Avru - pada ve Amerika'da yüzelli yıl önceki "magazincilik" e dayanan gazetecilik anlayışını yeni teknolojik koşullar içinde uygulamak.

Türkiye'de bugün bağımsız olarak yayınlanan haftalık magazin gazeteleri Türkiye'deki bu "Yeni gazeteciliğin" öncüleri olmuşlardır. Batı'daki örnekleriyle kıyas yapıldığında batıdaki magazin konularının daha geniş bir alanı kapladığı görülürken, Türkiye'deki bu gazetelerin sinema ve sahne sanatçılarıyla sınırlı kaldığı açıkça görülmektedir. Haftalık magazin gazetelerinde sinema ve sahne sanatçılarının özel yaşamlarına ilişkin haberler, sansasyonel habercilik anlayışıyla bol fotoğraf ve iri puntolarla birinci sayfalarında yayınlanmaktadır.

Magazin adı altındaki bu haftalık gazeteler, foto-montajlarla olay fotoğrafları da yayınlamakta, hayali ya da çok abartılmış haberler yaratarak ortalığı bulan-dırmaktadırlar. Yalnız bu gazetelerin en büyük başarısı, bastıkları fotoğraflar ve olaylarla, Türkiye'de tabu sayılan "sex olgusu"nu tabu olmaktan çıkarmalarıdır.

Her dönemde ve hemen her iş kolunda tutulan bir ürünün benzeri piyasaya sürülmektedir. Bu aslında basit ekonomik bir kuraldır. Arz ve talep yasaından kaynaklanan "Müşteri varsa, benzeri de müşteri bulur" düşüncesi ile piyasaya sürülen benzer, ufak tefek ayrımlar gösterse bile alıcı bulmaktadır. Bu kural magazin gazeteciliği için de geçerlidir. Aydınlar tarafından hor görülen magazin basını herşeye karşın, arz ve talep yasaından hareket ederek hergün çoğalmakta, eskilerine bir yenisi katılmaktadır. Bu gazetelerin tirajları ise geleneksel gazetelerin gözlerini kamaştıracak kadar yüksektir.

Bu piyasadan paylarını almak isteyen büyük tirajlı gazeteler de bu yarışmaya katılarak kadın gazetesi adlarıyla magazin gazeteleri, ekleri çıkarma yoluna gitmişlerdir.

Bir önceki bölümde okuyucu profillerine bakıldığında Türkiye'de kadın okuyucunun sayısının azımsanılmayacak oranda olduğu görülmektedir. Bu nedenle, bugün Türkiye'de kanıtlanmış bulgulara göre, magazin dergi ve gazeteleri kadına yönelik olarak hazırlanmaktadır.

Türkiye'de günümüze doğru yayınlanan kadın gazetelerinin en eskisi Saklambaç'tır. Saklambaç kimi ekonomik nedenlerden kısa zamanda ömrünü tüketmiş ve Günaydın gazetesinin eki durumuna gelmiştir.

Türkiye'deki ikinci büyük kadın gazetesi Hürriyet gazetesinin Ekim 1972'de çıkardığı Kelebek'tir. Kelebek, 1982 yılında Hürriyet gazetesinin eki olana kadar geçen on yılda, batıda haftalık ve aylık olarak yayınlanan eş-düzeyindeki dergilerle günlük olarak yarışmıştır. İçeriği bir yana bırakılacak olursa Kelebek'in başarısı tirajının yüksekliği ile ortaya çıkmaktadır.

Kelebek sorumluları, Kelebek'in bağımsız bir gazete olarak başarısını şöyle açıklamışlardır:

"Günlük siyasi haberler içinde bunalan ev kadını kendi dünyasına yönelik haberlere büyük ilgi göstermektedir. Kadının sorunları ile hiçbir yayın organı ilgilenmediği halde biz bu sorunlara kendi anlayışımız içinde cevap bulmaya çalışıyoruz. Ev kadını günü ve büyük zamanını tek başına geçirilmektedir. Bu zaman içinde onu eğlendirecek ve dinlendirecek, ama asla sinirlendirmeyecek konulara ihtiyacı vardır. İşte biz buna da cevap vermeye çalışıyoruz. Kelebek bir aile gazetesi olarak kadının can yoldaşı olmuştur." (Demirkent, 1982, s295)

Kelebek, gerçekten de bu nedenle tutmuş, görevini başarıyla yürütmüştür. Bugün, yararsızlığı konusunda tartışmalara konu olan fotoroman'da Kelebek sayesinde bir sanayi durumu gelmiştir.

A. KELEBEK (x)

Daha önce konuya giriş bölümünde ayrıntılarıyla verilen Kelebek 1972 yılında Hürriyet gazetesinin eki olunca kadar, on yıllık bir sürede yüksek tirajlı bir kadın gazetesi olarak yayınını sürdürmüştür.

1982 yılında ise Güneş gazetesiyle başlayan ek verme akımına uyularak yüksek tirajlı Kelebek, Hürriyet gazetesinin tirajını daha da yükseltmek için, ana gazeteye "takviye" olarak ek yapılmıştır. Kelebek bugün Hürriyet'e bağımlı ama ayrı bir kadro tarafından çıkarılmaktadır.

"Magazin"i "bir takım olayları okuyucuya yumuşak olarak aktarmak" olarak tanımlayan Kelebek magazin sorumlusu Orhan Atasoy, yayın ilkelerini de "okuyucuya yumuşak haberler, röportajlar ve yararlı bilgiler vermek ve belli konularda bilgi sahibi yapmak" biçiminde belirtmektedir.

Hedef okuyucu kitlesi olarak, Türkiye'nin her yöresinde yaşayan kadını ve aileyi gören Kelebek, dağıtıldığı günden altı gün öncesinden hazırlanmaya başlamakta, dağıtımından iki gün öncesinde de basılmaktadır. Bu da güncel haber vermeyi amaçlayan Kelebek için dezavantaj olmaktadır. Böylelikle magazin nitelikli bir haber güncel olarak ana gazetede yer almakta, bu olayın daha sonra magazin yanı işlenerek haber, Hürriyet'in ana ilkeleri ölçüsünde Kelebek'te yayınlanmaktadır.

- Televizyonu bir rakip değil, haber kaynağı olarak gören; gazeteciliği magazin, habercilik vb gibi bölümlere ayırmayı gerçekçi bulmayan Orhan Atasoy "gazetecilik son derece ciddidir. Yapılacak en küçük hata, büyük bir kitleyi etkiler. Magazini hafif olarak görüyoruz ama, böyle bakılmasına da karşıyız" demektedir.

Kelebek'te yer alan yazı ve haberlerin iki kaynağı vardır: Hürriyet'e bağlı ve Kelebek kadrosu içinde çalışan muhabirlerin hazırladıkları yerel yazılar; anlaşmalı ajanslar ve dergiler yoluyla dış kaynaklardan sağlanan magazin yazıları.

Sağlık konusundaki yazılar, yazı dizileri ve okuyucu soruları Hürriyet'in oluşturduğu "Sağlık Merkezi"ne bağlı çeşitli uzmanlık dallarındaki doktorlar tarafından hazırlanmakta ve yanıtlanmaktadır.

Kelebek ekinde yer alan, nitelikli bir filmle eş düzeyde hazırlanma giderleri olan fotoromanların konu seçimlerinde, konunun niteliğine, içeriğinin güncel oluşuna ve zamana uygun olmasına dikkat edildiğini söyleyen Orhan Atasoy, fotoroman biriminin ayrı olduğunu ve sorumluluğunun İzzet Öz'de olduğunu; mizah, fal ve bulmaca köşelerinin de çeşitli kaynaklardan yararlanılarak Kelebek'e bağımlı kişilerce hazırlandığını belirtmiştir.

İlerideki bölümde daha kapsamlı görüleceği gibi, Kelebek ekinde yer alan reklamların kadına yönelik olanları yeğlenmektedir.

Edinilen bilgiye göre, Kelebek, bugüne kadar okuyucularından olumlu ya da olumsuz büyük bir tepki almamış, okuyucu profili ve içerik konularında bilimsel bir araştırmaya konu olmamıştır.

(x) Kelebek konusundaki yukarıdaki bilgiler, 31 Mayıs 1985 günü Hürriyet Gazetesi magazin sorumlusu Orhan Atasoy' ile yapılan görüşme ile sağlanmıştır.

B. RENK (x)

16 Ekim 1983'de, Milliyet'te genel moda uyararak Renk adında günlük bir magazin eki yayınlamaya başlamıştır.

Milliyet Gazetesi, Magazin Servisi Müdürü Yener Süsoy'un magazin'e bakışı şöyledir:

"Fransızlar magazin için, 'çok ciddi olayları vulgarize etmek' diyorlar. Atom bombasını Kongo'daki yerliye anlatmak biçiminde yorumluyorlar magazini. Magazinin yalnızca kadın olayları, pornografik ya da erotik fotoğraflardan ibaret olmadığını belirtmek istiyorum. En ciddi olayların bile magazini olabilir. Özellikle altına çizmek istiyorum: magazin kötü birşey değildir."

Renk'in magazin yayınlarıyla ilgili ilkeleri Milliyet'in ana çizgileriyle belirlenmiştir. Bunun dışına çıkılmamaktadır. Haftalık magazin gazetelerinde görüldüğü gibi, fotoğraf altına uydurulmuş haber yazmak bu ilkelere ters düşmekte, bu nedenle yayınlanacak haber ve yazılar dikkatli bir süzgeçten geçirilmektedir. Milliyet, bir aile gazetesi savında olduğu için çıplak kadın fotoğrafı bile basmanın boyutu ana ilkelere belirlenmiştir.

Yener Süsoy, Türkiye'de magazinle sansasyonun-eş anlamlı olarak düşünüldüğünü, bunun giderilmesi için, "magazin çatısı altındaki yayınların çoğaltılması" gerektiğini vurgulayarak magazin haberiyle sansasyonel haberin ayrımını şöyle yapmaktadır:

"Bir haberin boyutlarının büyütülerek verilmesi sansasyona girer. Doğru mu yanlış mı tartışmasına girmiyorum. Onlar da /sansasyonel haber veren haftalık magazin gazeteleri/ hayatlarını sürdürmek için bu tür haberleri vermek zorundalar. Magazin bu karmaşa içinde çok farklı. Onlar bir haberi değiştirerek ya da belli bir bakış açısından görerek yayınlıyorlar. Bu da tebrikeye şayan, ayrı bir meziyet..."

Renk'in ilgi konusu çoğunlukla sahne sanatçıları, sinema oyuncularını ve az bir oranda da iş adamlarının özel yaşamlarıdır. Yener Süsoy'un savına göre bu sınırlılık içinde verilen haberlerde mutlaka bir mesaj aranmaktadır.

Renk'te de, diğ er incelenen eklerde görüldüğü gi-
bi sanatla doğrudan ilgili yazılara ve haberlere pek rast-
lanmamaktadır. Bunun nedenini Yener Süsoy şöyle açıklamak-
tadır:

"Sanat denilince akla acı şeyler geliyor: 'Ben re-
simden, operadan ne anlarım?' gibi. Gazetelerin
sayın yönetimleri de, halkın bunlardan anlamadı-
ğını vurguluyorlar. (...) Sanatı kinin olarak gö-
rüyorsak, bizim bunu şekerle sarıp onlara /halka/
komprime olarak vermemiz lâzım."

Renk eki üçüncü sayfasının tamamını kaplayan foto-
romanlar için önceleri özel yapımlar yaparken, son zaman-
larda çekilmekte olan filmlerden fotoroman oluşturmakta-
dır.

Renk, diğ er inceleme konusu yapılan eklerden pek
ayrıcılığı olmayan, hedef kitlesi "kadın" olarak belirlen-
mesine karşılık yine de içeriğiyle uyuşmayan, ana gazete-
nin ayrı verilen bir parçası görünümünde yayınını sürdür-
mektedir.

(x) Araştırmacı, Renk sorumlusu Yener Süsoy ile üç görüş-
me başvurusunda çeşitli nedenlerden dolayı görüşeme-
miştir. Diğ er yetkililer de görüşme isteğini olumlu
karşılammışlardır. Renk ekini tanıtan bu bölüm, Sa-
nat Olayı Dergisi'nin Ocak 1985'te yayınlanan 32'ci
sayısında Ulkü Demirtepe'nin Yener Süsoy'la yaptığı
röportajdan yararlanılarak yazılmıştır.

C. GÜNEŞ 2 (x)

Güneş gazetesinin 19 Şubat 1982'de yayın yaşamına girmesiyle, ciddi yazılar verilen ana gazeteyi biraz hafifletmek amacı ve Güneri Civaoglu'nun önerisiyle Güneş 2 adındaki günlük magazin eki ana gazete ile birlikte verilmeğe başlanmıştır.

Örneğini Yeni Asır gazetesinin günlük magazin eklerinden alındığı belirtilen Güneş 2, iş ve ev kadını ile aileye yönelik, eğitici, eğlendirici haber ve yazılarla okuyucusuna hoşça zaman geçirmeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle her düzeydeki okuyucuya seslenebilmek için de yalın bir anlatım dili kullanmaktadır.

Daha öncede değinildiği gibi, Güneş 2 ekinde yer alan ve Güneş için yapılmış pahalı fotoromanlar diğer gazetelere örnek oluşturmuştur. Ama bugün Güneş artık pahalı yapımlardan vazgeçmiştir. Bunu Güneş 2 sorumlusu Şadan Yolaşan şöyle açıklamaktadır:

"Artık fotoroman yapımlarına girmiyoruz. Çünkü bugün bir fotoroman bize çok pahalıya mal oluyor. İkincisi, bizim fotoromanlar, İbrahim Tatlıses'in Kelebek'te yayınlanan "Ölürsem Kabrime Gelme" fotoromanı gibi tiraj artırımına sağlamıyor. Şu anda yayınladığımız fotoromanlar, çekilmekte olan yeni filmlerin çekim anında çekilen fotoğraflarından elde edilmektedir. Bu hem gazete hem de o filmin yapımcısı için daha kârlı oluyor."

Şadan Yolaşan'ın açıklamasına göre, fotoroman olarak yayınlanacak filmlerde konuda nitelik, aşk ve heyecanın yanı sıra, fotoğraflarının da güzel olması yayın kistası olmaktadır. Buna karşılık filmin yapımcısı Güneş'ten ancak filmin maliyetini kurtaracak ücret almaktadır.

Yine Şadan Yolaşan'ın belirttiğine göre, bugün diğer gazete eklerinde görülen mizah sayfalarının ilk örneğini Güneş 2 vermiştir. "Vitamin" başlıklı mizah sayfası, gazete dışından Güldürü Üretim Merkezi (GÜM) tarafından hazırlanmaktadır.

Teknik ekiple birlikte, Yayın Yönetmenine bağlı onsekiz kişi tarafından hazırlanan Güneş 2 eki'de Kelebek'te olduğu gibi altı gün önceden hazırlanıp, dağıtım iki gün kala baskıya girmekte, bu nedenle güncel magazin haberleri ana gazetede yer almaktadır.

Güneş 2'nin yazı ve haberleri, yerel olarak kendi muhabirlerinden ve yazarlarından ve Türkiye'de hiçbir yayın organı ile anlaşması bulunmayan, dergilerden çeviri yapılarak sağlanmaktadır. Çeviriler Güneş 2 kadrosunda İngilizce, Fransızca, Almanca ve İtalyanca bilen kişiler tarafından yapılmaktadır.

Aileye yönelik olma savındaki Güneş 2, kullanılan fotoğrafların erotik ve pornografik olmasına dikkat etmekte; sağlık ve cinsiyetle ilgili yazılarını, okuyucunun yine bu konulardaki sorularına verilen yanıtları anlaşmalı doktorlarına yazdırmaktadır.

Yemek tarifleri, örgü öğretimi, pratik ev bilgileri köşelerinin daha çok kasaba ve köyde yaşayan kadınlara yönelik olduğunu söyleyen magazin sorumlusu Şadan Yolaşan, "Fal Köşesi"ni adını vermediği bir bayanın hazırladığını da sözlerine eklemiştir.

Sansasyonel haberlerden kaçınan Güneş 2, bugüne kadar okuyucusundan olumlu ya da olumsuz bir tepki almamıştır. Güneş 2 hakkında okuyucu profili, içerik konusunda da bilimsel bir araştırma yapılmamıştır.

(x) Güneş 2 konusundaki yukarıdaki bilgiler, 31 Mayıs 1985 günü Güneş Gazetesi magazin sorumlusu Şadan Yolaşan ile yapılan görüşme ile sağlanmıştır.

D. SARMAŞIK^(x)

Yeni Asır gazetesiyile birlikte ne zaman verilmeye başlandığı konusunda gazetenin arşivinde de bilgi bulamadığımız Sarmaşık ekinin amacını Metin Güngör şöyle belirtmektedir:

" Okuma alışkanlığının edinilmesi için işe hafiften girmek. Böylelikle halkımız okuma alışkanlığı edinecek ve toplumu geliştirecektir. Sarmaşık bu görevi yerine getirmektedir."

Sarmaşık yöneticileri, okuyucu kitlesi olarak toplumun düşük ve orta düzeyde öğrenim gören kadınlara okuma alışkanlığı kazandırma amacının yanında, bu eki gazetenin satışını artırıcı bir öge olarak da görmektedirler.

Sarmaşık ekini diğer gazetelerin eklerinden ayıran yan, günlük olarak hazırlanması ve basılmasıdır.

Sarmaşık'ta yer alan yazı ve haberlerin üç kaynağı vardır: Gazeteye-bağlı muhabirlerin hazırladıkları yerel yazı ve haberler; haber ajanslarından gelen magazin yazı ve haberleri ve dış kaynaklı dergi ve gazetelerden yapılan çeviriler.

Dış kaynaklı yazı ve haberler ise Metin Güngör'e yurt dışından gönderilen Fransızca ve Almanca dergilerden sağlanmaktadır.

Fotoğrafların sayfaları renklendirmek amacıyla kullanıldığını; yayınladıkları fotoğraflarda niteliğe önem verdiklerini açıklayan Metin-Güngör, Sarmaşık'ta hemen hergün yer alan dış kaynaklı, çıplak kadın fotoğrafları konusunda da, "toplumda fikirlerin değişmesi amacını güttüklerini ve bu türden fotoğraf yayınlamakla cinsel doyum sağladıklarını" belirtmiştir.

1984 yılında özel yapım fotoromanlar yayınlayan Sarmaşık, beklediği ilgiyi bulamama, yapımın pahalı olması ve tüm sayfayı kaplaması gibi gerekçelerle 1985 yılında fotoroman yapım ve yayını kesmiştir.

Sarmaşık'ta, daha önce fotoromana ayrılan sayfa ve pazar günü eklenen sayfaların tümü bugün ilana ayrılmaktadır. İlan alımında, diğer üç İstanbul gazetesindeki gibi ayırım yapılmamakta, her türden ilan eke konulmaktadır.

(x) Sarmaşık konusundaki yukarıdaki bilgiler 14 Temmuz 1985 günü Sarmaşık yazarlarından Metin Güngör ile yapılan görüşme ile sağlanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

MAGAZİN EKLERİNDE BİÇİM VE İÇERİK İNCELEMESİ

A) BİÇİM İNCELEMESİ

a) Eklerin Boyutları ve Sayfa Sayısı

İncelenen Kelebek (Hürriyet), Renk (Milliyet), Güneş 2 (Güneş) ekleri ve bağlı buldukları gazeteler, bugün Türkiye'de yayınlanan ve klasikleşen sayfa boyutlarında -ortalama- (43 x 58) yayınlanmaktadır. Bu boyutun 38 x 55'i basılı alanı kapsamaktadır.

Sarmaşık (Yeni Asır) ise diğer üç ekten daha değişik bir genişlikte 35 x58 boyutunda yayınlanmakta olup bunun 32,5 x 55'i basılı alandır. (x)

İNCELENEN GÜNLÜK GAZETE EKLERİNİN SAYFA SAYISI

EK'İN ADI	Sayfa sayısı			
	4	6	8	10
KELEBEK	-	pazar dışında	-	pazar günleri
RENK	pazar dışında	-	pazar günleri	-
GÜNEŞ 2	hergün	-	-	-
SARMAŞIK	pazar dışında	pazar günleri	-	-

Tablodan görüldüğü gibi, yalnız Güneş 2 haftanın yedi günü dört sayfa olarak yayınlanmaktadır. İnceleme yapılan Şubat 1985'de "Üniversiteye Hazırlık Testleri" yine ekin içinde tek yaprak, iki sayfa olarak verilmiştir. Ama bu test eki araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Diğer eklerde de yalnızca hergünkü birinci ve değişmeyen sayfalar araştırma kapsamına alınmış; pazar günleri extra giren sayfalar yeterli yoruma olanak tanımadığından araştırma dışı bırakılmıştır.

(x) Araştırmanın daktilosunun yapıldığı sıralarda Yeni Asır ve Sarmaşık eki klasik gazete boyutu olan (43 x 58) olarak yayınlanmaya başlamıştır.

b) SAYFA DÜZENİ

Gazeteler yan yana konulup sayfa yerleştirimlerine bakıldığında, aralarında bu yerleştirimlerden doğan ayrımlı biçimler olduğu görülür. Bu ayrımlar, gazetelerin düşünsel yapısından, estetik anlayışından kaynaklanmaktadır. Kimi gazeteler büyük başlıklar (manşetler), kimileri büyük fotoğraflar, kimileri ise silme yazılarla sayfalarını düzenlemektedirler. Düşünsel ve estetik anlayış yanında bu düzenlemenin bir diğer amacı, birinci sayfa - rın bir "vitrin" olarak kullanılmasıdır. Bu vitrinin her gazetede ayrı biçimlerde düzenlenir.

İnceleme kapsamı içine alınan dört günlük gazete - nin eklerinin yalnızca birinci sayfaları mizanpaj açısin - dan değişkenlik göstermektedir. Yani, yalnızca biçimsel bir değişiklik görülür, özde değişiklik yoktur. "Vitrin" durumundaki bu sayfada, yerli - yabancı ses sanatçıları - nın, sinema ve tiyatro oyuncularının özel yaşamları ile ilgili haber ve röportajlar ile kadına yönelik konular yer almaktadır.

Kelebek'in ikinci sayfası hiç değişmeyen bir say - fa düzeni ile sunulmaktadır. İncelediğimiz dönemde bu sayfada iki fotoroman yer almaktadır. Yetişkinlere yöne - lik, Halide Edip Adıvar'ın unutulmaz eseri olarak sunu - lan "Vurun Kahpeye" ve çocuklara yönelik "Memo-Zaman Ma - kinası".

Milliyet-Renk'in ikinci sayfası aynen Kelebek gi - bi bir değişmezlik göstermektedir. Bu sayfada ölçekleri hiç değişmeyen sürekli beş köşe vardır. Sol üst köşede, haftanın dört günü Nezihe Aras'ın "Dostça" başlıklı köşe yazısı, haftanın diğer günleri Ali Pasiner'in " Amatör Balıkçıyla Sohbet" köşesiyle dönüşümlü olarak yayınlan - maktadır. Sol alt köşede ise "Kare Bulmaca" yer almakta, bu köşenin yanında ise "Fal Köşesi" sürmektedir. Sağ üst köşede kadınlara pratik ev bilgilerinin verildiği "Kadın Dünyası", onun altında ise Arthur Hailey'in satış rekoru

kıran son romanı olarak sunulan "Acı Reçete" adlı sürekli romanı bulunmaktadır. Tüm bu sürekli köşelerin ortasında ise çoğunlukla güzellik ve moda ile ilgili bol fotoğraflı yazılar konulmaktadır.

Güneş 2 'nin ikinci sayfası da yukarıda sözü edilen iki ek'de olduğu gibi "kalıplaşmış" bir sayfa düzeni ile okuyucuya sunulmaktadır. Bu sayfada ilk göze çarpan çizgi roman ve çizgi bantlar (öyküler) olmaktadır. Suat Yalaz'ın "Karaoğlan" ve Haldun Sevel'in "Ustura Kemal"^(x) adlı çizgi romanlarının yanı sıra Yalçın Didman'ın "Fatoş", MGM'nin "Tom ve Jerry" ile Walt Disney'in "Boncuk" adlı çizgi bantları. Bu sayfanın sürekli bir köşesi okuyucuların aşk ve cinsellik konusundaki sorularına yanıt verilen "Güneş Postası"dır. Bunların dışında, -incelenen ay içinde- sağlıkla ilgili yazılar sayfayı tamamlamaktadır.

Yeni Asır gazetesinin eki Sarmaşık'ta ikinci sayfada kalıplaşmış bir görünüm içindedir. Bu sayfada bulunan "Dağarcık" köşesi Renk'te bulunan "Kadın Dünyası" esprisinde kısa, pratik, ev kadınına yönelik bilgileri içermektedir. "Fal", "Önce Sağlık", Morgan Fairchild'ın "Güzellik Yolu" ve Orhan-Erhan Dünder'in yazıp çizdiği "Kader İsteyince" çizgi romanı bu sayfanın diğer sürekli köşeleri olmaktadır.

Kelebek'in üçüncü sayfası da yine kalıplaşmış bir sayfa düzenini içermektedir. Çizgi roman "Alpago" ve "Bugünkü Kelebek Falınız" sürekli olarak bu sayfada yer almaktadır. Bunun dışında bu sayfada siyah/beyaz fotoğraflı iç ve dış kaynaklı magazin haberleri yayınlanmaktadır.

(x) Güneş 2 sorumlusu Şadan Yolaşan, bu iki romanın hedef okuyucuya ne verdiği konusundaki soruya, "Bu romanların kendisinden önce ek'e konulduğunu ve kendi döneminde de -istemese bile- sürdüğünü" belirtti. (31 Mayıs 1985 günlü görüşme)

İncelenen Şubat 1985 ayı içinde Renk'in üçüncü sayfası önceleri Hülya Koçyiğit ve Çetin Tekindor'un oynadığı "Yavrularım", sonraları Türkan Şoray ve Cihan Ünal'ın oynadığı "Kadın Önce İnsandır" adlı tam sayfa fotoromanlar yayınlanmıştır. Renk'in üçüncü sayfası fotoroman sayfasıdır.

Kalıplaşmış ve değişmeyen bir sayfa düzeni Güneş 2 nin üçüncü sayfasında da görülmektedir. Bu sayfada "Gelincik" adlı yerli yapım bir fotoroman; Judith Gould'un yazdığı, Nüveyre Gültekin'in çevirdiği "Günah Çemberi" adlı sürekli roman; "İşin Kolayı" başlıklı kısa pratik bilgiler içeren köşe; "Afiyet Olsun" başlığı ile yemek tarifleri köşesi ve "Falınız" başlıklı günlük fal köşeleri bulunmaktadır.

Sarmaşık'ın üçüncü sayfasında "Bir Tebessüm" başlıklı hergün iki yabancı kaynaklı karikatür, bir güldürü fıkrası; "Hayatın İçinden" başlıklı, yerli-yabancı film ve tiyatro oyuncularına ilişkin kısa haberlerin yer aldığı bölüm ve çoğunlukla, birinci sayfada başlıkları verilen haberlerin içerikleri yer almaktadır.

Kelebek ekinin dördüncü sayfası yarı değişken bir görünümündedir. Bu sayfada sürekli olarak Sidney Sheldon'un yazdığı Azize Bergin'in çevirdiği "İntikam Meleği" adlı roman ve "Merakınız Varsa" başlıklı pratik ev bilgisi veren köşe bulunmaktadır. Bu sayfada, birinci sayfanın devamları, özellikle ilgili yazılar ve reklamlar bulunmaktadır.

Renk'in dördüncü sayfası kalıplaşmış bir düzenle okuyucuya sunulmaktadır. Bu sayfada sürekli olarak "Bugünkü Tv", "Bugünkü Radyo" başlıklarıyla program akış ve tanımlarına ilişkin yazılar ve "Video Dünyasından Seçtiklerimiz" köşesi vardır. Ayrıca yine bu sayfada üç yabancı kaynaklı, dört çizgi öykü : "Kont Senlibenli", "Süper Veli" "Bastır Viking" ve Haslet Soyöz'ün "Küçümen"i ile bir çizgi aşk romanı "Genç Kız Kalbi" bir karikatür çizgi roman "Red Kit" yer almaktadır.

Güneş 2'nin dördüncü sayfası ölçeği ölçeğine üçüncü sayfasının düzenindedir. Sayfanın üstünde fotoroman, altında ise televizyon, radyo program akışları ve program tanıtım yazıları bulunmaktadır.

Sarmaşık'ın dördüncü sayfası da kalıplaşmış bir düzenle sürdürülmektedir. "Bugün" başlıklı köşede TRT televizyon ve radyosu, Atina televizyonu programları akışı verilmektedir. Bu köşede ayrıca İzmir sinemalarında bu hafta başlığı ile sinemalarda gösterilen filmler, oyuncularıyla birlikte tanıtılmaktadır. "Can Can" başlıklı bölümde ise bölgeden fotoğraflı sosyete haberleri verilmektedir. Sayfanın bir diğer değişmezi de "Güngörmez Dursun" adlı çizgi banttır. Sayfa televizyon programlarının ayrıntılı açıklamaları, eleştirileri ve televizyona ilişkin haberlerle tamamlanmaktadır.

Kelebek'in beşinci sayfasının üçte ikisi "Günlük Dalga" başlıklı güldürü köşesi, sayfanın geri kalan bölümü ise birinci sayfada başlığı verilen bir haberin ayrıntılı içeriği bulunmaktadır.

Kelebek'in altıncı sayfası kalıplaşmış bir sayfa düzeni içindedir. Fotoroman sayfanın büyük bir bölümünü kaplarken, sayfanın altında "Bizimkiler" (yerli), "Fatoş" "Güngörmüşler" adlı yabancı çizgi öyküler ve "Dedektif Nik" adlı çizgi roman sürdürülmektedir.

Kelebek, Renk ve Sarmaşık'ın pazar günleri verilen ekleri bu çalışmanın dışında bırakılmıştır. Çünkü ana sayfalar aynen pazar günü yayınlanmaktadır. Kelebek' pazar günleri büyük kare bulmacalar, öykü köşeleri, çocuk sayfaları düzenlerken; Renk Kare bulmaca ve mizah köşeleri; Sarmaşık küçük ilanlarla ek sayfalarını doldurmaktadır.

İncelenen gazete eklerinin sayfa düzenleri konusunda bir genelleme yapılarak şunlar söylenebilir:

Birinci sayfalar dışında, diğer sayfalar tamamen kalıplaşmış bir sayfa düzeni ile okuyucuya sunulmaktadır. Bu durumda gazete okuyucusunun estetik beğenisini duraganlaştırmakta, bu yönde gelişmesini engellemektedir.

Kalıplaşmış sayfa düzenleriyle tüm ekler sanki tek bir elden hazırlanmış izlenimi yaratmaktadır.

Eklerde ofsetin tüm olanakları kullanılmakta, ekler bir renk cümbüşü içinde sunulmaktadır.

B) İÇERİK İNCELEMESİ

İnsanlar için yemek-içmek kadar bir gereksinim olan iletişim, insanın varlığı ile başlayıp günümüze doğru, Değişik boyutlarla gelişmiştir. İlkel çağlarda insanlar mağara duvarlarına yaptıkları bir takım özel işaretlerle (simgelerle), çizdikleri hayvan ve bitki resimleri ile birbirlerine birşeyler anlatmak istedikleri kebindir. Daha sonra çivi ve hiyeroglif denilen yazıların, kağıdın bulunuşu ile birlikte iletişimin içerdığı anlam daha da pekişmiştir.

Gutenberg'den (1430) iki yüz yıl sonraları baskı makinasının gelişimi ile, insanların düşüncelerini basılı kağıtlara dökmesi bir sanayii durumuna gelmiştir. Gazetecilik de bu dönemlerin bir ürünüdür.

Düşüncelerin, iletilerin topluma yansıtılabilmesinde yazılı basının önemi dün olduğu gibi bugün de sürmektedir. Bir düşüncenin, bir iletinin savunulabilmesi, yarınlara kalıcı olabilmesi kesinlikle kağıda dökülmesiyle olasıdır. Yazılı basın bugün bu açıdan televizyona üstündür.

İngiliz Sunday Times gazetesi, Genel Yayın Müdürü Harold Evans yazılı basın-televizyon karşılaştırması konusunda yaptığı konuşmasında şöyle demiştir:

" Hiçbir devirde televizyon, gazetelerin yerini alamıyacaktır. Çünkü birinde size sunulan haberlerle yetinmek zorundasınızdır, ötekinde ise haberler arasından istediğinizi seçebilmek gibi bir bağımsızlığınız var. Üstelik gazetelerin herşeyden önce belgesel olma özelliği vardır." (Demirken*, 1982, s.212)

Bu görüşten giderek, yazılı basın-televizyon tartışmalarının yapıldığı günümüzde, yazılı basının gücünü özetle şöyle bir kıyaslama ile verilebilir: Televizyon, gelecek kuşaklara yeterli belge bırakmayacak, buna karşılık basılı kağıtların her biri-neyi içerirse içersin- bir arşiv belgesi olarak saklanacaktır.

Hürriyet -Kelebek, Milliyet-Renk, Güneş -Güneş 2
ve Yeni Asır-Sarmasık eklerinin içeriklerinin irdelendiği bu bölümde, bu eklerin içeriklerini ayrıntılı incelemeden önce okuyucunun belli bir para karşılığında satın aldığı ya da almak istediği "gazete" adlı "mal" da aradığı nitelikleri şöyle sıralayabiliriz:

"Haber, bilgi, tutarlılık, dürüstlük, iyi haber alma mekaniizması, iyi sunuş teknikleri, anlaşılır bir dil; yani toplumsal işlevselliğin belli başlı öğeleri... Bir başka deyişle gazetenin, toplum tarafından benimsenir, aranılır bir kültürel tüketim gereksinimi olabilmesi için sahip olması gereken özellikler... Buna kısaca ve özlü bir şekilde 'toplumdan yana' işlevsellik de denebilir." (Özmenek, 1984, s.111)

Bu genel girişten sonra kaynak tarama ve inceleme sonucu ortaya çıkan verilerle günümüzde gazetelerin ve eklerinin içeriğini belirleyen toplumsal, ekonomik, siyasal olgular şöyle sıralanabilir:

- Radyo, Televizyon, Video ile rekabet ve buna bağlı olarak baskı teknolojisinin değişmesi; tiraj arttırma savaşı:

Radyo, televizyon, video savaşının sürüp gittiği kitle iletişim alanında yazılı basını adını alan gazeteler de bu savaş içinde hemen hergün kendilerini yenilemeye çalışmaktadırlar. Amaç, okuyucuya en iyi biçim ve içerikle yaklaşmak olduğundan, gazeteler olayları izlemek için olağanüstü bir güç harcamaktadırlar. Özellikle radyo ve televizyonun öncelik aldığı olaylarda yazılı basının genellikle geride kalması gazetecileri yeni bir anlayışa itmiş, gazeteci bir yandan değişik konuları gündeme getirmeyi, öte yandan bilinen olaylara başka bir gözle bakmayı geliştirmiştir.

Radyo-televizyon ve videonun gücü basını kendi içinde iki olayla karşı karşıya bırakmıştır: gelişen basın teknolojisine ayak uydurmak ve okuyucuyla olan ilişkilerini güçlendirecek yeni bir içerik bulmak... Televizyona karşı gazetelerin ofset baskı teknolojisine geçmesiyle teknoloji biraz pahalı da olsa uygulanmıştır.

Hasan Pulur bu konuda şöyle söylemektedir:

"Gazetelerimizdeki bu büyük teknik değişim, kuşkusuz içeriklerinde de bir değişikliği zorunlu kıldı. (...) Ama bence, içerikteki bu değişiklik, herkesin söylediği teknikle ters orantılı değil. (...) Şayet haberle birlikte, güzel de bir fotoğraf gelmişse, o haberin fotoğrafla birlikte yayınlanması, içeriğin yozlaşması demek mi? O güzel fotoğrafın anlattığını, sen belki üç sütun yazıyla bile anlatamıyacaksın. Ama şunu da söylemeliyim: gazetelerimizin çoğu bu teknik gelişmenin dürtüsüyle magazine dehe bir ağırlık verdiler. Yani, teknik magazin unusurunu getirdi baskınımıza. Eskiden haberle gelen o güzel fotoğraflar, tipoda siyah/beyaz çıkardı. Ama şimdi bol renkli ve pırıl pırıl çıkıyor." (Ceyhun, 1984, s.1984, s

Gazeteler, teknik değişim sonucu değişen, magazine dönük bir içerikle büyük bir benzerlik içine girmişlerdir. Şöyle ki, bir ekte başlayan bir yazı dizisi, bir yenilik daha sonraları bir başka gazetenin ekinde de görül2mektedir. Örneğin, Morgan Fairchild'ın güzellik öğütlerinin, daha sonra başka bir gazetede Raquel Welch'in öğütleri olarak yayınlanması; bir gazete ekinin yayınladığı fotoromanın büyük tiraj getirmesi, diğerlerinin de aynı türden fotoroman yayınına başlaması gibi.

Nezih Demirkent bu durumu şöyle özetlemektedir:

"Üzülerek belirtmek isteriz ki, bu konuda bir2iki yayın organının dışında kimse özel bir gayret içinde değildir. Aksine 'onlar yapsın biz onu kopya ederiz' düşüncesi yaygınlaşmaktadır. Bu muhabirinden yazarına, karikatüristinden editörüne kadar hepimizi saran bir hastalık olmuştur." (Demirkent, 1982, s.125)

Gazeteler radyo, televizyon ve video savaşını gögüsleyip tiraj artırımını da bu yeni teknoloji ve içerikle sağlamayı düşlerken, gazetelerin bu birbirlerine benzerliği tiraj artması yerine bir yerinde saymayı, gerilemeyi getirmiştir.

Varlık Özmenek, basındaki bu tıkanıklığı şöyle açıklamaktadır:

"Türkiye'deki okuyucu sayısındaki gerileme ya da tıkanıklık, bir anlamda, tarihsel, toplumsal, siyasal

ve kültürel anlamda, okuyucunun ya da okuyucu olması beklenen kitlelerin kendisine karşı te-kelleşme yoluyla haber ve bilgi vermede tek ta-raflı bozulan, tek taraflı suistimal edilen bir sözleşmeye nesnel olarak verdiği çok çarpıcı bir yanıttır. Basının kitlelerle asgari mütare-kesi bozulmuştur. 'Mütareke' tekellerle kökleş-tirilmekte, o yönde gelişmektedir. Bu 'mütare-ke'nin doğal ve zorunlu bir sonucu olarak şu-nu görüyoruz: Nitelikli okuyucu yerine, satış, dolayısıyla nicelik yönünden önem taşıyan ro-bot okuyucu geriksini mi... Zihinsel kaos, kül-türel deformasyon, ileriye dayanaklık edebilecek geleneksel değerlerin tahribi ile kişiliksizleş-tirilen kitlelerin zaman zaman 'kupon', 'fiyan-go', 'otomobil', 'müzik seti' döğmelerine basıla-rak gazete satın alması yönünde tahrik edilme-si... Görüldüğü gibi bu 'ihtiyaç listesi'nin satışla ilgili kısmı herşeye karşın tıkanıktır." (Özmenek, 1984, s.114)

- Batı Magazin Gazeteciliğinin Etkisi

Gelişen teknoloji, gazeteleri daha gösterişli, te-miz baskılı, okunabilir, resimlerine bakılabilir bir du-ruma getirirken, üzerinde en çok durulan konulardan bi-ri içerikteki yeniliklerdir. Buna bağlı olarak, insanın ilgisini çekebilecek konuların haber yapılabilmesi ye-ni haber kaynaklarının da bulunması gerekir. Bu yönde gazeteciliğe Amerikalı iki kişi damgasını vurmuştur: Ja-mes Gordon Bennett ve Joseph Pulitzer.

Bu iki gazeteci, gazeteciliğe yeni içerik olarak "evlerin yatak odalarından, pansiyonlara, adi sokak ci-nayetlerine, fahişelere, sokaktaki adamın cebindeki cüz-danı ilgilendiren parasal konulara değindikleri gibi, sosyete haberleri, sosyete de yer alan dedikodular, skan-dallar, önemli kişilerin haber konusu olması" gibi ko-nuları getirmişlerdir. (Tokgöz, 1983, s.139)

Daha sonraki yıllarda bu içerikteki gazetecili-ğin daha ileri boyutlara vardığı görülmektedir. " Sarı Gazetecilik" denilen bu akımda, "üstün nitelikli drama-tik eserler ucuz melodramlar haline getirilerek çarpıtılmıştır. Bu gazeteler okuyucularına önder olacakları-na cinsiyet, günah ve şiddeti sunmayı yeğ tutmuşlardır." (Tokgöz, 1983, s.140)

Bunun yanı sıra Türk gazetelerinin etkilendiği bir diğer dış etki de, Amerika'da ekonomi dışı bırakılmış kadınlara yönelik yayınların yüksek tirajlı olmasıdır. "Sentimental Edebiyat" denilen bu tür yayınlarla, kadın, "tüketici, evinin hakimi, kocasının başarısının vitrini olarak" gösterilmeye çalışılmaktadır. (Oskay, 1983, s.109)

Bu yeni edebiyat ve buna koşut yayın yapan kadın dergileri güçsüzleşen ortasınıf kadınları için engin denizde sarılılan bir cankurtanan olmuştur. "1828'de yayınlanmaya başlayan Ladies' Magazine'de, Yazar Sarah Hale erkeklerin bu dergiyi almakla elde edecekleri yararları sayarken, 'eğer dergimiz evlerinize girerse, evinizde yalnız bıraktığınız eşleriniz ve kızlarınız daha az sıkılmış olacaklar; eve dönüşünüzde sizi, sizi, daha çok seven eşiniz, kızlarınız olarak karşılayacaklardır' demeye başlamıştı." (Douglas, 1977, s.61; Akt. Oskay, 1983, s. 110)

Sanayi kapitalizminin bir ürünü olan sentimentalizmle o güne değin toplumsal düzene umutsuzda olsa karşı çıkan romantizm erimiş, insanın toplumsal, ekonomik, siyasal, kültürel düzenlemelerine bir kuşatma getirmiştir. Ünsal Oskay, bu konuda şunları yazmaktadır:

"Yenik düşürülmüş, bir daha direnmemesinin olanaksızlığına inandırılmış, gözü yıldırılmış çağdaş insanın 19.yüzyıldan itibaren yöneldiği sentimental edebiyat, bu yeni insanın içeriksizleşmiş kişiliğinin teşhirini yaparken, bir yandan da varolan toplumu değiştirmeye değil, var olan toplumun ezdiği, tükettiği insanları birbirini kıskanmaya ve özenmeye yöneltmeyi, bir yandan da bu bireyleşmekten alakonulmuş insanları homojen bir kitleye dönüştürmeyi üstlenmiştir." (Oskay, 1983, s.116)

- İnsanların Serbest Zamanlarını Eğlenceli Kılma

Günümüzde artık bireyler, belli işlerde, belli uzmanlıklara sahiptirler. Bu da insanın iş yaşamını rutin bir duruma getirmektedir. İnsan bu rutin yaşantı içinde sıkılmakta, kendine iş dışında serbest zamanlarını değerlendirecek uğraşlar aramaktadırlar. Magazin gazeteleri de insanın bu güçsüzlüğünden yararlanarak onları olmadıkları, olamayacakları yaşantılar içine götürmek yoluna gitmişlerdir. Bu tür okuyucu için ünlü bir iş adamının özel yaşamı haberi ile bir sinema oyunucusunun aşkı arasında fazla bir ayrılık yoktur. Fotoromanlar, sürekli romanlar, fal yukarıda değinildiği gibi ünlülerin yaşamları bu sıkılmış insan için birer cankurtaran olmaktadır.

- Siyasete Karşı Duyulan Yılgınlık

12 Eylül 1980 öncesi yaşanan kanlı siyasal olaylar insanları politikadan soğutmuştur. 1981 Anayasa'sı ile de gazetelerin bu yanına kısıtlama getirilmesi, ağır yaptırımlar konması, gazeteyi ticari bir kuruluş olarak gören holdingler için magazinleşmeye ağırlık verilmesi sonucunu getirmiştir. (x)

Özetle, bugün Türk Magazin Basınının içeriğini belirleyen bu dört öğedir.

Bu dört öğeden hareketle Hürriyet - Kelebek, Milliyet - Renk, Güneş - Güneş 2 ve Yeni Asır - Sarmaşık eklerinin içerik incelemesi iki açıdan ele alınarak yapılacaktır:

- a) Değişkenler,
- b) Sürekli Bölümler.

(x) 1925 yılında da böyle bir süreç olduğu ve gazetelerin "Tefrikacılık Yılları" diye adlandırılan dönemi yaşadıkları Birinci Bölümde verilmişti.

a) Değişkenler:

Biçim incelemesinde de görüldüğü gibi, inceleme kapsamı içine alınan Kelebek (Hürriyet), Renk (Milliyet), Güneş 2 (Güneş), Sarmaşık (Yeni Asır) günlük magazin eklerinin yalnızca birinci sayfalarının içeriği değişiklik göstermektedir. Adı geçen bu eklerin Şubat 1985'de birinci sayfalarında hangi konulara ağırlık verdikleri bir tablo ile aşağıda gösterilmiştir.

EKLERİN BİRİNCİ SAYFALARINDA YER ALAN KONULAR

İÇERİK	Kelebek %	Renk %	Güneş 2 %	Sarmaşık %
Sinemaya ilişkin	8.47	3.79	0.98	2.33
Sinema oyuncularına ilişkin	8.98	9.55	14.98	6.95
Tiyatroya ilişkin	4.98	5.69	1.89	0.50
Tiyatro oyuncularına ilişkin	1.59	2.99	3.45	3.40
Televizyona ilişkin	0.72	13.97	2.96	4.57
Tv. oyuncularına ilişkin	-	4.68	2.69	1.36
Müziğe ilişkin	1.89	6.99	4.48	3.06
Solistlere ilişkin haber-röportajlar	10.58	29.96	23.00	7.22
Moda	15.79	1.37	3.43	1.76
İç magazin H.	19.96	5.76	24.09	1.52
Dış magazin H.	20.86	5.98	15.19	65.74
Video	-	-	-	0.96
Reklam	6.18	9.27	3.13	0.63
	100.00	100.00	100.00	100.00

Tablodaki ayrıma göre ele alınan haber konularının içerik incelemeleri ise şöyledir:

- Sinemaya İlişkin Haber ve Röportajlar

Tablodan da görüleceği gibi, Sinemaya ilişkin haber ve röportajlarda % 8.47 ile Kelebek başta gelmektedir. Kelebek'i % 3.79'la Renk, % 2.33'le Sarmaşık, % 0.98'le Güneş 2 izlemektedir.

Kelebek ekinde Sinemaya ilişkin haber ve röportajlar genellikle film çekim anından verilmektedir. Olay anında çekilen fotoğraflarla da haber desteklenmekte, belgelenmektedir. Kelebek'te sinemaya ilişkin bir haber, filmde rolbalan baş oyuncuların -ki hemen hepsi kadındır- özel yaşamı, özellikleri ve filmin tanıtımı, konusu, diğer oyuncularını ile örülerek verilmektedir.

Örneğin, "Körebe" adlı filme ilişkin haber-röportajda, filmde anne rolündeki Türkan Şoray'ın rol gereği hareketleri sanki gerçek yaşamdaki kızını arıyormuşcasına bir anlatımla okuyucuya sunulmaktadır.

Kelebek'ten sonra sinemaya ilişkin haber ve röportajlara ağırlık veren Renk eki'dir. Renk bu tür haberleri, filmin ilginç ya da bilinmeyen yönlerini açıklayarak ve filme ilişkin, oyuncuların görüşlerini alarak vermektedir.

Bir İstanbul gazetesinin eki olmakla birlikte, Güneş 2, incelenen Şubat 1985 içinde sinemaya ilişkin haber ve röportajlara % 0.98'lik bir yer vermesi ilginçtir. Bu nedenle yanlış ve zorlama bir yoruma gitmekten se, bu ekteki sinemaya ilişkin haber ve röportajlar üzerinde durulmamıştır.

Sarmaşık, sinemaya ayırdığı % 2.33'lük oranda genellikle Türk Sineması ağırlıklı haber ve röportajlar vermektedir. Örneğin, çekimine yeni başlanan bir filmin haber yapıldığı 18 Şubat 1985 tarihli ekte, başrol oyuncusu öne çıkarılmakta, filme ilişkin haber örgüsü daha sonra ve kısa bir biçimde verilmektedir.

Savımızı daha da kınıtlamak için, inceleme konusu yapılan dört ekteki ortak bir haberin okuyucuya nasıl sunulduğunu görelim.

Dört ekteki ortak haber: 9 Şubat 1985'de Güneş 2'de "Yeşilçam Can Çekişiyor", 12 Şubat 1985'de Sarmaşık'ta "Pehlivan Uğurlu Festivalde", 18 Şubat 1985'de Renk'te "Pehlivan Berlin Minderinde", 19 Şubat 1985'de Kelebek'te "Günün İki Adamı" başlıklı haberlerle Tarık Akan'ın başrolünü oynadığı "Pehlivan" dır.

"Pehlivan" filminin ciddi sanat dergilerinde çıkan eleştirileri filmin, ekonomik çıkmaz içindeki Türk insanının sürekli, yılgınlık göstermeden umut peşinde koştuğu temasını vurgulamakta olduğunu belirtmektedirler. Filmin kahramanı Bilal, Kırkpınar başpehlivanlığını kazanarak ekonomik çıkmazdan belki bir süre için kurtulacaktır ama evdeki hesabı çarşıya uymaz. Yeni umut, bir yabancı ülkeye işçi olarak gitmektir.

Filmin tema ve içeriğinin eklerdeki yansıması ise şöyledir:

Kelebek, "Pehlivan bir Trakya kasabasında eşi ve iki çocuğu ve eski bir pehlivan olan babası ile yoksul bir yaşam süren Bilal'in, Bilallerin öyküsü...Ataları gibi pehlivan olmayı düşlerken, yaşlı bir cazgırın kıskırtması ile bu yolda ilk adımını atar."

Renk: "(...) Türkiye'yi temsil ederken, aynı zamanda asıl güreşin 'yağlı güreş' olduğunu gösterecektir"

Güneş 2: "Tarık Akan 'izleyici karşısında alacağı neticeyi heyecanla bekliyorum' diyor."

Sarmaşık: "Fehmi Yaşar'ın gözlemlediği güreş sporu ve Kırkpınar yarışları (!) için Tarık Akan altı kilo aldı ve güreş öğrendi."

Görüldüğü gibi dört ekte de yüzeysel bakış açılarıyla filmin gerçek tema ve içeriği okuyucuya verilmemektedir.

Dört ektteki "Pehlivan" filmi hakkındaki ortak haberde, filmin eleştirmenlere, gazetecilere, yapımcı ve yönetmenlere, sinema oyuncularına gösterimi sırasındaki olaylar ön plana çıkarılmıştır.

Kelebek, Renk ve Sarmaşık ekleri, "Pehlivan" filminin "Berlin Film Şenliği"ne katılacağını bildirirken, Güneş 2'de bu konuda tek bir satır yoktur. Sarmaşık, Berlin Film Şenliği'nin Türk Sineması için uğurlu geldiğini bildirerek, daha önce Şenliğe katılan Türk filmlerinin aldığı dereceleri yazarak okuyucusunu bilgilendirirken, diğer eklerde bu bilgi verilmemiştir.

Magazin haberciliğinde ilginç sayılabilecek bir olay olan Tarık Akan'ın babası rolünde oynayan kişinin sinema oyuncusu olmayıp gerçek bir köylü olduğu Sarmaşık'ın haberinin içeriğinde yer alırken; diğer ekler, bu ilginç olayı satırları arasına almadıkları gibi, "Pehlivan" filminde oynayan oyuncuların adlarını sıralarken bu kişinin adını bile yazmamışlardır.

Eklerin okuyucuya bilgi aktarımı sırasında da çelişkiler görülmektedir:

- Tarık Akan'ın rolü gereği kilo alması Renk'te dokuz kilo, Sarmaşık'ta altı kilo olarak verilmiştir.

- Özel gösterimde Tarık Akan'ı ilk kutlayan kişi Kelebek'te Aytaç Arman, Renk'te Hale Soygazi olarak gösterilmiştir.

- Sarmaşık filmin Berlin'de beş kez gösterileceğini yazarken, Renk dört kez yineleneceğini yazmaktadır.

Dört ekteki "Pehlivan" filmine ilişkin haberleri daha da genelleştirirsek, gazete haberciliği açısından tutarlı bir anlatımları olmadığını görürüz. Kısaca haberler "5 N" kuralına aykırı, dağınık bir anlatım biçiminde sunulmaktadır. Bu nedenle haberlerin kurala uygunluğu, belirgin bir temasının olmaması ile giriş, gelişme, sonuç gibi öğelerden yoksunluğunu getirmektedir. Sinemaya ilişkin haber ve röportajlarda kimi imzalı yazılar olmasına karşın aynı dağınıklık yine de vardır.

Görüldüğü gibi, dört ekte sinemaya ilişkin haber ve röportajlar yalnız magazin kalıpları içinde ele alınmakta, sinema sanatına ve estetiğine ilişkin okuyucuyu eğitecek, bilgilendirecek işleve yer verilmemektedir.

- Sinema Oyuncularına İlişkin Haber ve Röportajların İçerik İncelemesi

Bu gruplamaya giren haber-röportaja en yüksek oranda Güneş 2 (% 14.98) yer vermektedir. Güneş 2'yi sırayla Renk (% 9.55), Kelebek (% 8.98) ve Sarmaşık (% 6.95) izlemektedir.

Güneş 2 eki, sinema oyuncularına-ilişkin haber ve röportajlarını okuyucuyu meraklandırıcı, özendirici öğelerle süsleyerek oluşturmaktadır. Örneğin, 23 Şubat 1985 tarihli ekte Gülşen Bubikoğlu'na ilişkin haber "Hayatımın Tatilini Yaptım" manşetiyle verilmekte, metinde St. Moritiz'de yaptığı tatil, Gülşen Bubikoğlu'nun ağzından oldukça özendirici bir biçimde sergilenmektedir. -

Renk ise, bu gruba giren haber-röportajları, habere konu olan sinema oyuncularının kimliğine bağlı olarak argo tamlamalar ve bensemelerin bol olduğu bir biçimde verilmektedir. Vulgarize bir nitelik taşıyan haber içerikleri çoğunluktadır. 16 Şubat 1985 tarihli Renk'te, Banu Alkan'a ilişkin haber şöyle başlamaktadır: "Türk Binemasının 'göçmen güzeli' Banu Alkan, geçen yıl aldığı karardan döndü ve bu yıl İzmir Fuarı'nda sahneye çıkacağını açıkladı." Bu konuda Banu Alkan'ın görüşleri alındıktan sonra metin şöyle devam etmektedir: "Geçen yıla oranla bu yıl ki filmleri daha az iş yapan Banu Alkan, bu arada Yeni Dünya gezisine hazırlanıyor. Ankaralı milyoner iş adamı 'sevgilisi' ile 25 günlük Fransa ve Amerika turuna çıkacağını söyleyen Banu Alkan..."

Kelebek eki, sinema oyuncularının haber-röportajlarında, onların nasıl rejim yaptıkları, film çekimi sırasında hayranlarıyla ilişkileri, toplumsal bir olaya (kan verme) nasıl katkıda buldukları vb. konuları işlemektedir.

Sarmaşık'ın sinema oyuncularına ilişkin haber-röportajlarında ise, sinema oyuncularının daha çok özlemleri, yapmak istedikleri dile getirilmektedir.

- Tiyatroya İlişkin Haber-Röportajların İçerik İncelemesi

Bu gruba giren haber-röportajlarda Renk (% 5.69) la ilk sıradadır. Sonra sırasıyla Kelebek (% 4.98), Güneş 2 (% 1.89) ve Sarmaşık (% 0.59) gelmektedir.

Kelebek ekinde yer alan tiyatroya ilişkin haber- ve röportajların çoğunluğu, öykü biçimi ile verilmekte, okuyucuya oyunu izliyor izlenimi uyandırılmaya çalışılmaktadır. Örneğin, 8 Şubat 1985 tarihli ekte "Asiye Nasıl Kurtulur" oyununa ilişkin haber şöyle verilmektedir: "Zeliha Berksoy 'Asiye Nasıl Kurtulur' oyununa 13 yaşında bir ortaokul öğrencisi olarak başlıyor. Ama yavaş yavaş çarkın içine girdikçe değişiyor... O masum öğrenci gidiyor yerini giyimi, saç modelleri, hali tavrı ile tam bir hayat kadını alıyor..."

Kelebek ekinde haber ve röportajlarda yine ilgi çekici öğeler ön plana alınmış, haber ya da röportaj fotoğraflarla da desteklenmiştir. Bu duruma yine örnek olarak "Asiye Nasıl Kurtulur" oyununa ilişkin fotoğraf alt yazısı verilebilir. Zeliha Berksoy'un oyundaki son durumuna ilişkin saydam sabahlıklı fotoğrafı altına "dişi bir kadın" alt yazısı konularak haber vurgusu arttırılmıştır.

Renk ekinde daha çok müzikal ve güldürü türü oyunlara ilişkin haber ve röportajlar yer almaktadır. Haber içeriği genellikle oyunların kadrosu, oyuncuların bireysel tanıtımı, konusu, başrol oyuncularını ile yönetmenin görüşlerine yer vermektedir. Yine haber içeriğinde, oyunun ilgi çekici özellikleri de ön plana alınmaktadır. 7 Şubat 1985 tarihli ekte "Artiz Mektebi" ne ilişkin haberde oyuncuların "10 saniyede bir giysi değiştirmelerinin" vurgulanması gibi.

Sarmaşık dışındaki, diğer üç ekte tiyatroya ilişkin ortak haber "Artiz Mektebi" ve "Esir Kampı 17" dir.

Güneş 2'nin 25 Şubat 1985 tarihli sayısında, "Esir Kampı 17" oyunu, oyunun başrolünü oynayan Hadi Çaman'ın rolü gereği her gece dayak yemesi öne çıkarılarak tanıtılmaktadır. Söyleşi biçiminde sürdürülen haber-röportaj, Hadi Çaman'ın oyunu seçip oynamalarına neden olan etmenleri açıklamaları ile sürmektedir. İlk kez 27 yıl önce sergilenen oyun, yine Hadi Çaman tarafından, 27 yıl önceki oyuncuları tarafından izlendiği ve beğenildiği biçimindeki açıklamasıyla bitmektedir.

"Esir Kampı 17" oyununa ilişkin Kelebek ekinde yer alan habere " II.Dünya Savaşı sırasında esir kamplarını anlatan bir çok film vardır. Esir kamplarında geçen tüyler ürpertici, insanlık dışı olaylar, seyircinin ilgisini çekmiştir. Tiyatro eserleri de vardır..." denilerek girilmekte; böyle bir genellemeden sonra geçen yıl oynanan "Orkestra" oyunu okuyucuya hatırlatılmakta ve daha sonra "Esir Kampı 17" nin yazarı ve konusu kısaca tanıtılmaktadır. Oyunun Türkiye'de ilk kez 1957'de oynandığını, şimdi sahneye Oben Güney'in koyduğu belirtilen haber, bu oyunun daha önce de filminin yapıldığı ve rol alan oyuncuların kimler olduğu açıklanan son bulmaktadır.

"Artiz Mektebi" müzikaline ilişkin 7 Şubat 1985 tarihli Renk ekinde çıkan haber-röportajda oyuncuların "10 saniyede bir giysi ve tip değiştirmeleri" haber girişinde yer almaktadır. Haberin diğer pragraflarında bu durum yine biraz açıklanarak "Müjdat Gezen ve Perran Kutman, olağanüstü hızla soyunup, giyinerek, kılıktan kılığa giriyorlar" tümcesi ile yinelenmektedir. Konunun Güldürü Üretim Merkezi (GÜM) tarafından yazıldığı, belirtildikten, diğer oyuncuların tanıtımı yapıldıktan sonra haber metni, Müjdat Gezen'in şu sözleri ile noktalanmaktadır: "Konunun ilginçliği ve kalabalık kadronun yanı sıra, sahnede ilk kez dev bir ışıklı pano kullandık. Buda beklediğimizden fazla ilgi topladı."

Güneş 2'de ise yine 7 Şubat 1985 günü yayınlanan "Artiz Mektebi"ne ilişkin haber-röportajda, müzikalde rol alan Müjdat Gezen ve Perran Kutman'ın rolleri üzerinde durulmakta ve özellikle onların canlandığı bale öğretmeni ve öğrenci tipleri tanıtılmaktadır. Alaysı bir girişin ardından haber şöyle devam etmektedir: "Artiz Mektebi'nde yazar, yönetmen ve oyuncu olarak görev yapan bale öğretmeni Müjdat Gezen, baleden hiç anlamam diyor." Haber, Müjdat Gezen ve Perran Kutman'ın tiyatroya beş yıllık ara vermelerini, nedenleri ile birlikte verilmesi ve diğer oyuncuların adlarının sıralanmasıyla bitmektedir.

Kelebek eki 1 Şubat 1985 tarihinde aynı müzikale ilişkin verdiği haberde, televizyondan tanınan Mehmet Ali Erbil ve Çğdem Tunç'u spot kullandıktan sonra, oyunda rol gereği birbirine aşık iki kişiyi canlandıran bu oyuncuların gerçek yaşamda da aşık gibi göstermekte, böylelikle okuyucuda merak uyandırılarak, yanıtılmaktadır. Haber metninde bu iki oyuncunun rolleri ağırlıklı olarak işlenmekte, oyunun konusu ve mekanı iki satırla geçirilmektedir.

- Tiyatro Oyuncularına ilişkin haber-röportajların içerik incelemesi

Bu gruba giren haber-röportajlarda yoğunluk en fazla Güneş 2'dedir. % 3.45 Güneş 2 oranını, % 3.40'la Sarmaşık, % 2.99'la Renk ve % 1.59'la Kelebek izlemektedir.

13 Şubat 1985 tarihli Güneş 2'de Levent Kırca ve Oya Başar'ın bir televizyon fabrikasını ziyaret etmelerinin konu edinildiği haber şöyle başlamaktadır: "Onbeş günde bir televizyondan zevkle izlenen 'Bu Yarış Başka Yarış'ın sevimli kahramanları..." Haber daha sonra şöyle devam etmektedir: "Televizyon üretimini yerinde izlemek isteyen sanatçılar bir süre sonra dayanamayıp üretime katıldılar." İki oyuncunun işçilerle birlikte yemek yemeleri, çevrelerini güldürmeleri ve hem nikahlarına, hem de tiyatrolarına işçileri davet etmeleri, haber metninin sonlarında yer almaktadır. Güneş 2(nin diğer sayılarında da, tiyatro oyuncularının özel yaşamlarına ilişkin haber-röportajlara rastlanılmaktadır.

Renk, güldürü oyuncularına ilişkin haber-röportajlarda oyuncuların ekonomik durumları ya da oynadıkları oynadıkları, hazırlandıkları yeni oyunlardaki rol gereği yaptıkları incelemelere ve gözlemlere geniş yer vermektedir. Örneğin, 16 Şubat 1985 tarihinde İnkaya-Demirkan Tiyatro Topluluğu'nun oyunları için pazar yeri gözlemlerinden söz edilmektedir. Haber metni, 'Nokta'dan ayrılan Virgül ortadireğin sorunlarını incelemek için

pazara çıktı" diye başlamakta, "Virgül'ün yeni bir tiyat-ro kurduğu belirtilerek devam etmektedir. Beş satırdan oluşan bu haberden sonra Demirkan'ın kumaş tezgahı üze-rine çıkarak "satış"da yaptığı ve bu konuda Demirkan'ın: "Tezgahtarlık da zor işmiş. Hele pazarda o gürültünün i-- çinde millete sesini duyurabilmek bayağı güç geldi. Ama, şimdi pazarcıların sorunlarını daha iyi anlamış oldum" sözleriyle devam etmektedir. Aynı haberin destekleyici fotoğrafının alt yazısı ise ana metnin bir çelişkiyi de içermektedir. Fotoğraf altı Demirkan'ın portakal sandığı üzerine çıktığını, haber metni ise kumaş tezgahı üzerine çıktığını yazmaktadır. Haberın son paragrafında oyunun konusunun "Evli bir erkeğin onbeş günde bir karısını, ka-yınvalidesine göndererek, çevirdiği işleri komedi türün-de anlatan oyun" olarak tanımlanırken, haber yine kendi içinde bir çelişkiye düşmektedir: "Ortadireğin sorunları" işleniyor diye belirtilen haber, baş oyuncusu tarafından "karısından birgün ayrılan erkeğin serüvenleri" olarak açıklanmaktadır. Oyuncuların Pazar'da yaptıkları reklam ise, haber metninde üstü kapatılarak, toplanan gözlem mal-zemesinin oyunda kullanılacağı biçiminde okuyucuya aktarılmaktadır.

"Tiyatro oyuncularına ilişkin en olumlu, dedikodu-dan uzak haber-röportajlar Sarmaşık ekinde yayınlanmış-tır. 8 Şubat 1985 tarihli ekte Yıldız Kenter ve Zühal Olcay'ın söyleşisi, söyleşiyi izleyen muhabirin katkısı olmaksızın aynen sütunlara aktarılmıştır. Metnin son pa-ragrafında Yıldız Kenter'in tiyatrocı olmak isteyenlere iletisi oldukça ilginç: "Gökyüzünde ne kadar yıldız olur-sa o kadar aydınlık bir dünyamız olacaktır."

16 Şubat 1985 tarihli Sarmaşık'ta ise Levent Kır-ca ve Oya Başar'ın magazin basınına eleştirmeleri ve şikayetleri yer almaktadır. "Basının Kurbanı Olduk"-başlık-lı yazıda, birlikteliklerini saklamadıkları halde, bası-nın bu durumu kendilerine malzeme yapmasını anlayamadık-larını belirten Levent Kırca, bu yıpratma hareketinin kendilerine güç verdiğini sözlerine eklemektedir.

İki tiyatro sanatçısının içten ilişkisinin verildiği 25 Şubat 1985 tarihli Sarmaşık'ta Adile Naşit ve Aysen Gruda'nın 10 dakikalık kartopu oynamaları bir öykü biçiminde sütunlara getirilmektedir.

Kelebek eki tiyatro oyuncularına ilişkin verdiği haber-röportajlarında, anlatımda çeşitlilik göstermektedir. "Artiz Mektebi" oyununda Mehmet Ali Erbil ve Çiğdem Tunç'un rol gereği yaptıkları fotoğraflarla sanki gerçek yaşamda geçiyormuşcasına düzeysiz bir biçimde "Ooo Bu Ne Samimiyet" (1 Şubat 1985) başlığı ile sütunlara aktarılırken; Müşfik Kenter'in yeni başlayacak olan "Bir Kadın Bir Erkek" oyunundaki rollerinin tanıtımı düzeyli bir haber-röportaj örneği olmaktadır.

13 Şubat 1985 tarihli Kelebek'te yer alan "Kuru fasulyeli Kutlama" başlıklı haber ise Abdullah Şahin'in (Nokta) tiyatrosuna katılan iki oyuncunun şerefine yaptığı kutlamadan çok, tiyatronun reklamını ön plâna çıkarılmaktadır.

İnceleme yapılan eklerdeki tiyatroya ve tiyatro oyuncularına ilişkin haber-röportajlardan Sarmaşık'teki dışındaki sonuç şudur:

Halen İstanbul'da oynanmakta olan oyunlar (tüm tiyatroların değil, belli tiyatroların), oyuncularını yapay olaylar, ilginç durumlar yaratılarak ya da varolan ilginç durum daha da abartılarak verilmekte, böylelikle o tiyatronun oyununun reklamı yapılmaktadır. Bu tür haber ve röportajlarla okuyucu o oyuna gitmeye güdülenmektedir.

- Televizyon ve Televizyon oyuncularına ilişkin haber ve röportajların içerik incelemesi

Kelebek'in 17 Şubat 1985 tarihli sayısında, "Aliş ile Zeynep" adlı televizyon dizisinin hemen hemen tam sayfa tanıtımı yapılmaktadır. Öykü biçimindeki haber girişinden sonra, dizinin oyuncuları, tamamlanma süresi, yapım maliyeti hakkında bilgiler verilmektedir. Kelebek bu diziye harcanan parayı manşet olarak göstermektedir.

Kelebek'in televizyona ilişkin ikinci manşeti, 3 Şubat 1985 sayısında yer alan Artistik Patinaj Şampiyonasına ilişkindir. "Artistik Patinaj Başlıyor" başlıklı yazıda, şampiyonanın geçmişi, geçen yıla ilişkin fotoğraflarla desteklenerek verilmektedir. Böylece okuyucu izleyeceği bir televizyon programı konusunda bilgilendirilmektedir.

Televizyona ilişkin haber ve röportajlara bir aylık süre içinde % 13.97'lik bir yer ayıran Renk, daha yoğun olarak televizyondaki dizilere ilişkin yapım ve çekim haberlerini vermektedir. Renk ayrıca ekrana yansımayan ilginç haberleri de sütunlarına almaktadır. Örneğin, Muhlis Akarsu'nun bestelerini izinsiz okuyan solistlerden şikayeti, "Parmak Damgası" dizisinde kötü adam oynayan Turgut Özatay'ın kötü adam rollerini sevmediği, sunucu Ayşe Nur Süral'ın programda giydiği giysilerini kendiktığı, Sunucu Ayşe Egesoy'un 34.yaşgünü stüdyoda kutladığı Aliye Rona'nın Atatürk'ün Annesi Zübeyde Hanımı bir televizyon dizisinde oynamak istediği, "Aliş ile Zeynep" dizisinin senaryosunun kimin tarafından yazıldığı tartışmaları gibi.

Renk'te televizyona ilişkin haberler hemen hemen aynı kalıpta yazılmaktadır.

Diğer iki ekte olduğu gibi Güneş 2 ve Sarmaşık'ta da hazırlanmakta olan yerli televizyon dizileri televizyona ilişkin haber-röportajları oluşturmaktadır. Televizyon oyuncularına ilişkin haber-röportajlarda ise Güneş 2 dedikodu yanında normal haberlere de yer vermektedir. 2 Şubat 1985 tarihli ekte, Aytaç Arman Kumkapı (da balıkçılar arasında gösterilirken, ve rolünde yetersiz kaldığı konusunda kendini eleştirirken; 21 Şubat 1985 tarihli ekte "Kırık Hayatlar" dizisinde oynayan Gül Erda ve Ahmet Levendoğlu'nun dizi dışında da birlikteliklerini sürdürdükleri, "kim nasıl yorumlarsa yorumlasın" dedikleri sütunlara kışkırtıcı bir dille getirilmiştir.

Sarmaşık ekinde diğer eklerden farklı olarak Ahmet Yazıcıoğlu'nun televizyon programlarına ilişkin eleştirileri yer almaktadır. Ahmet Yazıcıoğlu kendi düşünce yapısına uygun programları göklere çıkarmakta, ters düşenleri ise yermektedir. Sarmaşık'ta ayrıca televizyona ilişkin kimi haberlerde yer almaktadır. Örneğin, "Televizyon müdür yardımcılarının görev bölüşümü, "Uzay Yolu" dizisinin Hindistan'da yeni yayınlanmaya başladığı, TRT'nin spor spikeri sıkıntısı, "Gençlik" programında cinsel konulara yer verileceği, "Kartallar Yüksek Uçar" dizisi oyuncularının dedikodu yüzünden mahkemeye düşmeleri gibi.

Özetle, incelenen dört magazin ekinde daha çok hazırlanmakta olan yerli televizyon dizilerine ilişkin haberler ve röportajlar yer almaktadır. Haber içeriklerinde bir genelleme yapılacak olursa, bu dizilerin kaç bölümden oluşacağı, rol alan oyuncular, yönetmen, yapımcı tanıtımı, konunun hangi kaynaktan alındığı, dizinin maliyetinin ne olacağı, hangi ayda yayına gireceğine ilişkin haberler değişik anlatımlarla gazetelerin magazin anlayışına göre eklerde yer aldığı görülür.

Konuyu daha iyi açıklamak ve gazetelerin magazin anlayışlarının yansımalarını televizyonun hazırladığı Halit Ziya Uşaklıgil'in "Kırık Hayatlar" dizisi haberlerini irdeleyerek görelim:

28 Şubat 1985 tarihli Sarmaşık'ta "Kırık Hayatlar" adlı televizyon dizisine ilişkin haberde tema "Halit Ziya'nın dev eseri televizyon dizisi oluyor"dur. Haber girişi "Halit Ziya Uşaklıgil'in 19.yüzyılda yazdığı "Kırık Hayatlar" romanı televizyon dizisi yapılıyor. TRT Ankara Televizyonu tarafından günümüze uyarlanarak çekilen filmin konusu İstanbul'da geçiyor. 74 milyona mal olacağı belirtilen film, dört bölüm halinde ekrana gelecek" tümcesiyle başlamaktadır. Haber de daha sonra, filmin oyuncuları tanıtılmakta ve 22 satır içinde filmin konusu verilmektedir.

6 Şubat 1985 tarihli Renk ekinde, spot "Halit Ziya Uşaklıgil'in romanı televizyona uyarlandı" olarak verilmiştir. Haber girişi "çekimleri başlanan 'Kırık Hayatlar' adlı dizide rol alan Arsen Gürzap ve Ahmet Levendoğlu ekranda ilk kez bir araya geldiler" tümcesiyle başlamaktadır. Haber örgüsü, daha sonra diğer oyuncuların tanıtımı, dizinin konusu, süresi, hangi ayda gösterime gireceğinin belirtilmesi ile noktalanmaktadır.

6 Şubat 1985 tarihli Güneş 2'de, bu diziye ilişkin haber-röportajda olayın teması, dizinin çekiminin gerçekleştirildiği "Suadiye'deki dubleks apartman dairesi" olmaktadır. Haber, "Aşk-ı Memnu'dan sonra Halit Ziya Uşaklıgil'in 'Kırık Hayatlar' adlı yapıtı da televizyon filmi oluyor. Edebiyat eleştirmenleri tarafından Halit Ziya'nın en başarılı yapıtı olarak gösterilen 'Kırık Hayatlar'da, ağırlıklı kahramanların yanı sıra çok sayıda yan kişilerin kırıklıkları da işleniyor" tümcesi ile başlamakta ve yönetmenin sözleri ile yazı devam etmektedir. Haberin bu bölümünden sonra, 18 satırla mekan ve mekanın sahibesi tanıtılmaktadır. Dizinin dört bölümden oluşacağı ve 75 milyon liraya geçeceği belirtildikten sonra, oyuncuların tanıtımı ile haber sona ermektedir.

Özetle, Sarmaşık dışındaki ekler, bu haberin temasını oyuncular ve çekim yerine ilişkin kurmuşlardır. Olayı gerçek anlamda temaya oturtan Sarmaşık'tır. Okuyucuyu bilgilendirme yönünden, Sarmaşık olayın yazarını ve romanın yazıldığı dönemi tanıtmaktadır. Güneş 2 dolaylı da olsa "Aşk-ı Memnu"dan sonra televizyona uyarlanan ikinci Halit Ziya Uşaklıgil romanı olduğunu belirtmiştir. Kelebek ve Renk eklerinde okuyucuyu bu genel bilgilendirme yoktur.

- Solistlere ilişkin haber ve röportajların incelenmesi -

Türk Sanat, Türk Halk ve Türk Hafif Müziğinsolistlerine en fazla yeri % 29.96 ile Renk vermektedir. Onu

% 23.00'la Güneş 2, % 10.58'le Kelebek ve % 7.22'lik oranla Sarmaşık izlemektedir.

Renk'in Şubat 1985 ayı içindeki her sayısında solistlere ilişkin haber-röportaj yayınlanmıştır. Bu türden haber-röportajlar için bir genelleme yapılırsa, hiç bir haber-röportajda sansasyonel özellik gözükmemektedir. Yasemin Kutsi'nin-kendine gelen mektupları saklayıp zaman zaman okuması; Ayşegül Aldinç'in sahne giysilerini kendisinin seçmesi; Emel Sayın'ın yaşam öyküsü; Deniz Uğur'un üç kent arasında mekik dokuması; Zerrin Özer'in kilo vermesi gibi. Bu arada Renk'te az sayıda olmasına karşın röportajlarda kışkırtıcı, ihbarcı açıklamalarda yer almıştır. Adnan Pekak'ın, Zeki Müren'in kendisini silmek için elinden geleni yaptığını söylemesi; Ferdi Tayfur'la Necla Nazır'ın Uludağ'da nikahsız yaşadıkları gibi.

Güneş 2'nin Renk'e oranla solistlerin özel yaşamlarına daha da ağırlık verdiği, alaysı bir biçimle işlenen haber-röportajlarında görülmektedir.

Güneş 2'deki haber-röportajlar genellikle genç, güzel,..... saçlı,.....güzlü kalıbıyla başlamaktadır.

Banu Alkan'ın "Assolistler Benden Korksun" başlıklı haberinde, Banu-Alkan'ın henüz daha yeni müzik derslerine başladığını, Gönül Akkor'un kış yüzünden Boğaz'da yaptırdığı evinin inşaatının geçtiğini; "Nazar Mı Değdi Bize?" başlığı altında Hülya Sözer ve Zerrin Özer'in dertlerinin kaynağının kol kırılması, tuvalet yırtılması, sevgiliden ayrılma, makyaj odası bulamayıp teknisyenler odasında makyaj yapma olduğunu alaysı biçim içinde öğrenilmektedir.

Güneş 2'nin solistlere ilişkin haber-röportajlarında okuyucuyu özendirme de göze çarpmaktadır. Oya Aydoğan'ın tilki kürklü, incili, dekolte bir giysi ile sahneye çıktığını "Sinema Karın Doyurmuyor" başlığı altındaki haberleç Eurivision'a katılacak olan Nil Burak'ın yaptırdığı giysilerini aksesuarlarını İngiltere'den alacağı haberiyle okuyucu bu kişilerin yaşamlarına özendirmektedir.

Güneş 2'nin bu gruba giren haberlerinde olayın ana teması kesin bir anlatımla ortaya konulmamaktadır.

- Kelebek'in solistlere ilişkin haber ve röportajları, solistlerin öz geçmişleri de verilerek ağırbaşlı bir anlatımla sunulmaktadır. Muazzez-Abacı'nın, Neşe Karaböcek'in sahneye yeniden dönüşleri; Gönül Yazar'ın yoğun çalışma temposu; Nilüfer'in sarılık hastalığı; Yüksel Uzel'in aerobik çalışmaları yukarıda belirtilen çerçevede içinde bol fotoğraflı olarak verilmektedir.

Sarmaşık ise, solistlere ilişkin haber-röportajlarda sansasyonel bir biçim kullanmaktadır. "Makam Katili Oya Aydoğan" başlığı ile müzik bilgisi olmayan Oya Aydoğan'ın sahnede bütünlemeye kaldığı; "Bu düzmece Aşk Hülya Süer'e Yakışmaz" başlığı ile Hülya Süer-Kenan Kallav aşkı; "Ajda Neden Eve Kapandı" başlığı ile, Ajda'nın hamile olduğu ya da kocası ile mutlu olmadığı varsayımları; "David muamması çözülemedi" başlığı ile Emel Sayın David Younes birlikteliği yerici yerici bir dille sergilenmektedir.

Bunlar dışında vasat içerikli haberler de Sarmaşık'ın sütunları arasında yer almaktadır. Bu haberlerde de amaç haber-röportaj içinde reklam geçirmektir. Şöykü, "Deniz Uğur Kilolarından Şikayetçi" başlıklı haberde şarkıcının gittiği saunanın tam adresinin verilmesi; sahneye çıkması yasaklanan Bülent Ersoy'un yeni yaptığı plajın tanıtımı gibi...

- Moda'ya ilişkin haber ve röportajların içerik incelemesi

İnceleme kapsamı içindeki dört ekte de ortak olan tek haber kış olmasına karşın yapılan mayo defilelerine ilişkindir. Bu defileler fotoğraflarla da desteklenmekte ve defileyi yapan firmanın reklamı açıkça yapılmaktadır.

Sarmaşık (9 Şubat 1985) ve Kelebek (13 Şubat 1985) "tek parça mayonun bikiniye karşı yaz günlerinde etkin olacağı" görüşünde birleşmektedirler.

Güneş 2 "En Ucuzu 3 Milyon Lira" başlıklı dış kaynaklı haberinde, Fransız modacılarının kreasyonlarını, fotoğraflı ve fiyatlarını belirtir biçimde sütunlarına getirirken; 4 Şubat 1985 tarihli ekte D.G.S.A.'dan mezun iki kişinin "Kazak Sergisi" okuyuculara duyurulmakta ve olayın ticari olmadığı, ama sipariş alındığında üretim yapılacağı söylenerek, bir çeşit reklam yapılmaktadır.

Kelebek, "Bantlı Başlar" başlıklı 21 Şubat 1985 tarihli haberinde, Türkiye'de bir tartışma konusu olan türban'ın ve başlıkların ilkbahar ve yaz günlerinde moda olacağı belirtilerek, defileyi yapan kuruluşun reklamı yapılmaktadır.

Renk'te ise incelenen Şubat 1985 içinde modaya ilişkin çıkan tek yazı, Ayşegül Aldinç'in hanımlara "Kendin Çiz, Kendin Giy" önerisini içeren haberidir. Bu haberde en iyi modanın kendi yaptığı olduğu vurgulanmaktadır.

- İç Magazin Haberlerine İlişkin İçerik İncelemesi

Bu gruba giren haber-röportajlarda başı % 24.09'la Güneş 2 eki çekmektedir. % 19.96 ile Kelebek, % 5.76 ile Renk, % 1.52 ile Sarmaşık, Güneş 2'yi izlemektedir.

Daha çok İstanbul'a yönelik iç magazin haberleri veren Güneş 2'nin, bu haberlerinin içeriği şöyle sıralanabilir:

1 Şubat 1985 de "Kaşıkçının Uçan Sarayı" manşeti altında, ünlü milyarder Adnan Kaşıkçı'nın özel yaşamı özendirici bir biçimde sütunlara getirilerek uçağında ki konfor okuyucuya fotoğraflarla verilmektedir.

6 Şubat 1985 tarihli ekte, basında ve kamuoyunda tartışma konusu olan "Gökova Termik Santral Yapımı" haberi, Başbakan Özal'ın çeyrek sayfa fotoğrafı ve "İşte Gökova" manşeti ile verilmektedir. Ama haber metni bu tartışmayı değil, Gökova'nın turistik değerlerini işlemektedir.

9 Şubat 1985 tarihli Güneş 2'de aynı takımda yer kardeş bayan voleybolcular fotoğraflarıyla okuyuculara tanıtılmaktadır.

Güneş 2'nin 15 Şubat 1985 tarihli sayısında stilist Zühal Yergancıoğlu'nun Moskova'da yapacağı defile-söz edilerek, haber sonunda ulusal duygular uyandırılmaya çalışılmaktadır.

Güneş 2'nin 27 Şubat 1985 sayısında ise, ünlü ressam ve vitray ustası olarak tanıtılan Ümran Baradan'ın, İzmir Kemalpaşa İlçesi yakınlarında kurduğu köyden söz edilmektedir. Köy özendirici bir biçimde okuyucuya açıklanmakta ve haber metninin sonunda Ümran Baradan'ın devletten yardım almadığı ve bu tesisi gerçekleştirmenin "milli bir görev" olduğu belirtilmektedir.

Kelebek eklerinde yer alan iç magazin haberleri çoğunlukla toplumsal, ekonomik temaları işlemektedir. Örneğin, gelinliklerin KDV'li satıldığını duyan defile izleyicilerinin nasıl şaşırıldığı; "2 istakozun 90 bin liraya satıldığını; Uludağ'da yapılan tatilin KDV'siz olduğu alaylı bir dille sergilenirken; Türk Hava Kurumunun 60. yılı, kurumun geçmişiyle birlikte açıklanmaktadır.

Ayrıca, Zeynep Özal'ın sağlıklı Yaşam Yürüyüşü (2 Şubat 1985), Babaeskili sanatçı Murat Özeken'in Tarım Festivalini sembolize eden heykelini belediyeye armağan ettiği (8 Şubat 1985), Antalya Valisi Bahaettin Güney'in Yörüklerin yaşamına ilişkin izlenimleri (12 Şubat 1985), Kadın mahkumlara moral takviyesi için Türk Kadınlar Birliğinin, onların saçlarını yaptırması (15 Şubat 1985) vb. Kelebek ekinin ilgilendiği diğer iç magazin haberleridir.

Renk eki iç magazin haberlerinde daha çok ünlüleri konu yapmaktadır. Devlet sanatçısı Hikmet Şimşek'in içki koleksiyonu yapması "Korkunç Koleksiyoncu" başlığı ile 2 Şubat 1985'te, Bayan Özal'ın dış gezilerde giyeceği giysilerin Türk motifli olacağı ve Zühal Yergancıoğlu tarafından hazırlanacağı 9 Şubat 1985 sayılı sayısında yer almaktadır. Bunlardan başka 10 Şubat 1985 sayılı Renk ekinde Sakıp Sabancı'nın yeğeni Güler Sabancı her yönüyle okuyucuya "Sabancı Gemisinin Dişi Suvarisi" başlığı ile tanıtılmaktadır.

Sarmaşık ekinde yer alan iç magazin haberleri yine sansasyonel habercilik türünde verilmektedir. 7 Şubat 1985 tarihli ekte, manken Engin Koç ve zenci eşi Colette'nin beyaz bebek istedikleri belirtilerek, bu çiftin tanışmaları kendi ağızlarından açıklanmaktadır. Türk magazin basını ve ressamlar derneğini bir süre ilgilendiren "Çıplak Ressam Berrin Tuncer" in fotoğrafının altında "Avusturya'da da bir çıplak ressam var" haberi yer almaktadır.

Özetle, eklerde yer alan iç magazin haberlerini -Kelebek dışında- okuyucuya hiç bir şey vermeyen, incir çekirdeğini doldurmayan olaylar oluşturmaktadır.

Kelebek ise, iç magazin haberlerinde toplumsal ve ekonomik ağırlık vermekle birlikte, yine de olayı magazin kalıpları içinde işlemektedir.

- Dış Magazin Haberlerinin İçerik İncelemesi

Bu gruba giren haberler: -

- . Ünlülere ilişkin haberler,
- . Sanatla ilgili ünlülere ilişkin haberler,
- . Genel haberler olarak ayrımlanarak incelenebilir.

. Ünlülere ilişkin haberler:

Sarmaşık bu ayrılamaya giren haberlerinde 15 Şubat 1985 ve 23 Şubat 1985 tarihli sayılarında Monaco prensesi Caroline'ın haber konusu yapmıştır. Prenses Caroline'ın St.Moritz tatili ve Dior'un defilesini izlemesi haberlerin içeriklerini oluşturmaktadır.

Kelebek'in ünlülere ilişkin haberleri ise şöyle sıralanabilir:

Bebekten bebeğe karaciğer nakletme ameliyatını başarıyla yapan Türk Doktoru Münici Kalayoğlu, Amerika'da günün konusu olurken (2 Şubat 1985), Türk iş adamı Rifat Bahra'nın oğlunun yaşgünüünü Cenevre Hilton Otelinde görkemli bir biçimde (9 Şubat 1985) kutlaması da günün olayı olarak verilmektedir.

Devlet Başkanları da Kelebek'in dış magazin haberlerine kaynaklık yapmaktadır. ABD Başkanı Ronald Reagan ile karısının birbirlerine bağlılıkları, "Bitmeyen Balayı" başlığı ile verilirken; Halkoylaması ile seçilen İzlanda'nın devlet başkanı bayan Vigdis Finbogadottir'in rakipsiz başkan olduğu vurgulanmaktadır.

İngiliz kraliyet ailesine ilişkin haberlerde Kelebek ekinde yer almaktadır. "Aşk Yuvası Huzur Yuvası Oldu" 27 Şubat 1985 tarihli ekte Prenses Margaret'in önce eski kocasıyla balayına gittiği Moustique Adasına bu kez dinlenmeye gittiği haber yapılmaktadır.

Kelebek ekinde modacılar ve mankenlerde dış kaynaklı magazin haberlerine konu olmuşturlar. 15 Şubat 1985 tarihli ekte Kenyalı manken Kadiya'nın Paris podiumlarındaki başarısı verildikten sonra Kadiya'nın müslüman olduğu, içki içmediği, domuz eti yemediği ve yanında sürekli olarak Kuran-ı Kerim taşıdığı altı çizilerek verilmektedir. Ünlü modacı Cardin'in bir oyuncak şirketi ile birlikte hazırladığı oyuncaklar da 8 Şubat 1985 tarihli ekte yer almaktadır.

İnceleme yapılan Şubat 1985'de Güneş 2 ekinde de İngiliz Kraliyet ailesi ve Monaco Prensesi Stephanie haber olarak işlenmiştir. İngiliz Kraliyet ailesi, The Sun tarafından Dallas dizisindeki Ewing'lere benzetilmiş, bu yazı aynen, tam sayfa olarak 20 Şubat 1985 tarihli ekte yer almıştır. İngiliz Kraliyet ailesine ilişkin haber, kayak yaparken düşen Diana'ya Prens Charles'ın yardım etmemesi ile ilgilidir. Diana gazetecilerin önünde kocasına "soğuk harp" ilan etmiştir.

23 Şubat 1985 tarihli ekte ise Monaco Prensesi Stephanie'nin yaş günü partisinden söz edilmektedir. Partinin ilginç yanı davetlilerin Stephanie'nin eski sevgilileri olmasıdır.

İncelenen ay içinde Renk ekinde ünlülere ilişkin haberlere rastlanmamıştır.

. Sanatla ilgili ünlülere ilişkin haberler:

Bu gruba giren haberlerde sinema ünlüleri yoğunlukta dır.

Sarmaşık, bu konuda en fazla haberi veren ektir. Britt Ekland'ın kendisinden 23 yaş küçük sevgilisiyle evlenmesi (2 Şubat 1985), Charles Bronson'ın karısının hastalığı, (2 Şubat 1985), Rock Hudson'ın AIDS hastalığı nedeniyle inzivaya çekilmesi (4 Şubat 1985), gazeteciliği deneyen Ursula Andres'in ilk röportajını Bo Derek'le yaptığı (8 Şubat 1985) Sinemanın güç simgesi Silvester Stallone'nin geri zekalı olup olmadığı (12 Şubat), Robert Bedford'un mesleğinde yaratıcılığını artırmak için karısından boşandığı (19 Şubat 1985) Sarmaşık ekinde yer alan haberlerin bir bölümüdür.

Kelebek ekinde sinema ünlülerine ilişkin haberler ise şöyle sıralanmaktadır: 82 yaşını kutlayan Cary Grant, "çapkın dede" olarak nitelendirilmekte ve yaşamına giren kadınların listesi verilmektedir. (7 Şubat 1985) Anadolu işi eldivan giyen Elizabeth Taylor'un bu eldivenlerin çok sevdiği (11 Şubat 1985) ve yaşları büyüyen çocuk yıldızların dramları (12 Şubat 1985) Kelebek ekinde yer alan diğer haberlerdir.

Güneş 2'nin dış kaynaklı sinema ünlülerine ilişkin haberleri de yukarıdaki eklerde bulunan haberlerden ayrımlı değildir. "Robert Wagner'in İtirafı" başlıklı yazıda, Robert Wagner evlenememe nedenini acı bir sonla ölen karısı Nathaile Wood'un ruhunun kendini izlemesine bağlamaktadır. Haber içeriğinde Robert Wagner ve Nathaile Wood birlikteliğine ilişkin bilgilerde yer almaktadır. Ryan O'Neal, Farrah Fawcett; Tatum O'Neal, John Mc Enreo'nun çifte düğünle evlenecekleri duyurulan haberde baba-kızın düğünlerine 500 ünlüyü çağıracakları da habere eklenmektedir (22 Şubat 1985).

Güneş 2'nin 27 Şubat 1985 tarihli sayısında Elizabeth Taylor'ın nişanlısından ayrıldığı bildirilirken; Renk eki 23 Şubat 1985 tarihli sayısında Elizabeht Taylor'ın 8. evliliğe hazırlandığını bildirerek, Taylor'ın diğer evliliklerini de haberine eklemiştir.

- . Televizyona ve televizyon oyuncularına ilişkin haberler.

Sarmaşık ve Renk "Dallas" dizisi oyuncularını kendilerine konu kaynağı yaparken Güneş 2 Hanedan dizisi oyuncularından Pamela Belwood'un fil üzerinde düğüne gitmesini; Kelebek ise "Marko Polo" dizisinde oynayan Ken Marsall'ın dramatik sanatlar konusunda doktora yaptığını bildirmektedir. Renk'in bir ay içinde "Dallas" oyuncusu Audrey Landers'ı iki kez sütunlarına getirmesi oldukça ilginçtir. (5 ve 25 Şubat 1985)

. Müziğe ilişkin dış kaynaklı magazin haberleri Renk ve Güneş 2 San Remo müzik festivaline tam sayfa ayırıp haber yapmışken, Kelebek ve Sarmaşık incelenen ay içinde San Remo'dan hiç söz etmemişlerdir. Kelebek ekinde yalnızca Dalida'nın Türkiye'yi özlediğine ilişkin bir haber vardır.

Dış kaynaklı genel magazin haberleri:

Renk ve Güneş 2 eklerinde genel konulardan söz eden magazin haberleri bulunmazken, Sarmaşık'ta "Olmaz ki böyle de gezilmez ki..." başlıklı haberde fotomodel Angela'nın (4) bir erkek dergisi için Paris sokaklarında verdiği çıplak pozlar haber yapılmıştır. (6 Şubat 1985)

Dış kaynaklı genel konulu magazin haberlerine en çok Kelebek ekinde rastlanmaktadır. Bu ayrımda "kadın" konulu haberler başta gelmektedir. "Kadınların sporda erkeklere yetiştiği; Saldırılara karşı kadınlara korunma kurslarının açıldığı (Fransa-Lyon); başarılı bir ciğer ameliyatı geçiren İngiliz bayanın kızına mutlulukla sarılışı" gibi. Bunun dışında Kelebek toplumsal içerikli magazin haberlerine de sütunlarını açmaktadır. "Avrupa'da işsizliğin büyük boyutlara ulaştığı, Kuzey Denizinde petrol boru hattı döşeyen dalgıçların yaşamları, Rio karnavali" gibi.

Özetle, dört ek, dış kaynaklı magazin haberlerinde de incir çekirdeğini doldurmayan olaylara yer vermektedir. Bu boş içerikli haberlerle yalnızca sütunlar doldurulmaktadır. Okuyucunun genel kültür ve eğitim açısından elde ettiği birşey yoktur.

b) Sürekli Bölümler

Biçim incelemesi sırasında belirtildiği gibi, eklerin birinci sayfaları dışındaki sayfaları, kalıplaşmış sürekli bölümlerden oluşmaktadır.

Bu sürekli bölümlerin Şubat 1985'de kapladıkları alanları bir tablo yardımıyla görelim:

İÇERİK	Kelebek %	Renk %	Güneş 2 %	Sarmaşık %
Fotoroman	59.53	65.08	53.14	-
Sürekli roman	6.24	4.54	4.47	-
Çizgi Roman, Çizgi öykü (Bant)	9.83	12.98	13.37	16.63
Fal	4.66	6.25	2.39	6.78
Sağlık köşesi	4.52	5.50	1.94	8.39
Sohbet-eleştiri köşesi	0.92	2.22	-	6.97
Güzellik Köşesi	5.46	5.60	-	27.51
Okuyucu Köşesi	-	-	2.42	-
Pratik ev bilgile- ri	2.42	3.50	2.42	12.24
Mizah	6.42	-	-	9.09
Tv. Programları (x)	-	2.13	10.65	8.04 1.73
Radyo program- ları	-	2.20	1.25	-
	100.00	100.00	100.00	100.00

- Fotoroman içerik incelemesi

Kitle iletişim araçları ekonominin genel işleyişinden ayrılamazlar. Bu araçlardan da büyük çoğunluğunun varlığı tüketime bağlıdır. Bu bağlam içinde kitle iletişim araçlarının da oyunu kuralına göre olaması, tüketim amacıyla üretilen "kültürel" etiketli malların tüketimini artırıcı bir görev üstlenmesi kaçınılmaz kısır bir döngüdür.

(x) Sarmaşık'ın tv program akışındaki rakamlar Türk ve Yunan tv'nu göstermektedir.

Bugün Türk gazetelerinde herhangi bir romanı sürekli olarak yayınlamak, yazarı ancak popülerse olasıdır. Çünkü popüler yazarın yaptığı gazetenin satışını etkilemektedir. Oysa sıradan bir yazarın sıradan bir romanı, ünlü oyuncuların katılımıyla fotoromana dönüştürüldüğünde gazetenin satışında bir artış sağlayabilir.

(Adalı, 1983, s.95)

Birçok fotoromana yönetmen olarak imza atan Feyzi Tuna'nın da görüşü bu yöndedir:

" Kitap okurunu kaçırıcı değildir ama, popüler kültürün fotoromanlar aracılığıyla giderek daha öne geçtiği bir toplumda, giderek her şey kendi temel değerlerinin altına doğru inmeye başlıyor. Örneğin, okurun "Yaprak Dökümü" fotoromanı varken kitabını alması doğrusu pek akla yakın gelmiyor." (Tuna, 1983, s.86)

Fotoroman yayınlamayan Sarmasık dışındaki diğer eklerde, ekin büyük bir bölümünü kaplayan fotoromanlar, Türkiye'de 1960 sonrası Günaydın gazetesinin açtığı bir çığırdan sonra görülmüştür. 1960'lı yıllarda gazeteler, İtalyan fotoromanlarının çevirilerini yayınlarken, Günaydın daha sonraları konusu dış kaynaklı, kişileri yerli, fotoroman yapımlarına girişmiştir. Güneş gazetesinin çıkışıyla birlikte Güneş 2 ekinde yayınlanan "Handan" adlı fotoromanla Türkiye'de "fotoromanda süper yapımlar" çağı açılmıştır.

"Handan" fotoromanını izleyen yıllarda, ünlü Türk yazarlarının romanları fotoroman durumuna getirilip yayınlanırken; Kelebek eki'nin yaptığı, İbrahim Tatlıses'in başrolünde oynadığı "Ölürsem Kabrime Gelme" fotoromanının gazetenin tirajını artırmasıyla, fotoroman anlayışı da değişerek arabeskleşmiştir.

1985'de yapım maliyetlerinin yüksek oluşu nedeni ile Güneş 2 ve Renk fotoroman yapımlarından vazgeçmişler çekilmekte olan filmin görüntülerini fotoroman olarak yayınlamaya başlamışlardır. Kelebek ise yine özel yapımlarını sürdürmektedir.

İnceleme kapsamı içindeki Güneş 2, Kelebek, Renk eklerinde Şubat 1985'de yayınlanan fotoromanların içerikleri şöyledir:

- Güneş 2 ekinde yayınlanan fotoromanlar

"GELİNCİK"

Yöneten : Artun Yeres

Kamera : Erdoğan Ererez

Kostümler: MUDO

Oynayanlar: Deniz Akbulut, Cemal Gencer, Coşkun, Hüseyin Kutman, Yola Skorek, Anna Naglowski

Denizkiyısında pansiyonculuk yapan baba (H.Kutman) kızı Gelincik'le mutlu bir biçimde yaşamaktadır. Yakışıklı delikanlı Cemal (C.Gencer) Gelincik'i sevmekte, onunla evlenmek istemektedir.

Ama bir gün pansiyona gelen biri erkek, ikisi kız sapık turistler, Gelincik'lerin mutlu yaşantılarını bozarlar. Cemal onları kovar. Fakat erkek turist, kız arkadaşlarının yardımıyla Gelincik'in ırzına geçer. Gelincik kendini denize atarak intihar eder. Cemal ise erkek turisti öldürerek Gelincik'in intikamını alır.

"KIZGIN GÜNEŞ "

Yöneten : Şahin Gök

Fotoğraflar: Uğur Uçuncü

Oynayanlar : Banu Alkan, Salih Güney, Zümrüt Cansel, Murat Soydan.

Ahmet (Salih Güney) Samim'in (M.Soydan) kızkardeşi Zümrütü (Z.Cansel) sevmekte ve onunla evlenmek istemektedir. Fakat Samim kızkardeşini bu serseri ruhlu kişiye vermek istemez. Ahmet intikam almak için Samim'in karısı Yasemin'le (B.Alkan) ilişkiye girer. Bir yandan da Zümrüt'le ilişkisini sürdürür. Bu üçlü ilişkiyi daha sonra kadınlar ve Samim öğrenir. Zümrüt nefretini Ahmet'in yüzüne haykırdıktan sonra çeker gider. Yasemin Ahmet'i öldürmeye karar verir. Önce kendisini aşağılayan kocası Samim'i yaralar. Ahmet'i öldüreceği sırada Samim yaralı olarak gelir, hem Ahmet'i, hem de Yasemin'i öldürür. Daha sonra da kendisi ölür. İhanetin bedeli pahalı olmuştur.

" Birkaç güzel gün için "

Yönetmen: Çetin İzzet Özkaya

Senaryo : Bülent Oran

Oynayanlar: Cümeyt Arkin (Kemal), Necla Nazır (Necla), Hüseyin Peyda (Hüseyin Baba) Selda Özer, Cemal Gencer.

Kore'de çarpışan, komando olarak çeşitli görevler yapan, döndüğünde gemi mühendisliği yapan Kemal, esrar partilerine katılıp, daha sonra evden kaçan kızkardeşini arkadaşlarının ve polislin yardımıyla aramaktadır. Bu arada uyuşturucu ticareti yapan çete Kemal'in bu çalışmalarından rahatsızlık duymaya başlar. Kemal bu sıralarda çete reisinin kızı Necla'yı sevmeye başlamıştır. Sonuçta Kemal tüm çeteyi tek başına yok eder.

- Renk ekinde yayınlanan fotoromanlar

"YAVRULARIM"

Yönetmen : Bilge Olgaç

Senaryo : Erdoğan Tünaş

Oynayanlar: Hülya Koçyiğit (Seher), Çetin Tekindor (Cemal)

Seher ölümcül bir hastadır. Yakın bir zamanda ölecektir. Sakat olan kocası Cemal'in, kendi öldükten sonra çocuklarına bakamayacağını düşünerek çocuklarını çeşitli ailelere evlatlık olarak dağıtır. Gerçeği yalnızca baba ve büyük kız Aycan bilmektedir. Gelecekte kardeşlerini yine bir araya toplayacak olan odur.

"KADIN ÖNCE İNSANDIR"

Yönetmen : Feyzi Tuna

Senaryo : Feyzi Tuna

Fotoğraflar: Erdoğan Ererez

Oynayanlar : Türkan Şoray, Cihan Ünal.

Dört yıllık evli bir çocuk sahibi olan Nuran kocasını bir başka kadının kolları arasında görünce dünyası yıkılır. Nuran "erkeğin yaptığı elinin kiridir, yıkınca geçer" anlayışına karşı çıkarak, yaşamında yeni bir kapı aralamaya çalışır.

- Kelebek ekinde yayınlanan fotoromanlar

"TUTKU"

Yönetmen : Feyzi Tuna

Senaryo : Safa Önal

Fotoğraflar : Engin Yıldız

Oynayanlar : Hülya Avşar (Hacer), Meral Orhonsay
(Gülsüm) - Kenan Kalav (Şerif Ali)

Hacer ve annesi Gülsüm, Şerif Ali'ye tutkundurlar. Ana-kız birbirlerine karşı bu tutkularını açığa vurmamaktadırlar. Şerif Ali'de bu durumdan yararlanmaktadır. Durum daha sonra ortaya çıkar, ana - kız birbirlerine girerler. Hacer ile Şerif Ali birlikte kaçarken Gülsüm Şerif Ali'yi öldürür.

"FOSFORLU CEVRIYE"

Eser : Suat Derviş

Senaryo : Bülent Oran

Yönetmen : Samim Değer

Görüntü yönetmeni : Selçuk Turanlı

Oynayanlar: Hümeysra (Cevriye), Ahmet Meğin (Adam)
Toto Karaca, Mubar Terziyan, Tevhid Bilge.

Sokaklarda, meyhanelerde serseri bir yaşam süren, dünyaya boş veren Fosforlu Cevriye birgün hastalanır. Kendisine insanca davranarak, bakan, iyileştiren adını bilmediği adam'a aşık olur. Cevriye bu adamın dikkatini çekmek için her çareye başvurur. Süslenir, yeni giysiler giyinir ama sonuç boştur.

"VURUN KAHEYE"

Eser : Halide Edip Adıvar

Senaryo : Safa Önal

Yönetmen : Memduh Ün

Görüntü yönetmeni: Gani Turanlı

Oynayanlar : Fatma Girik, Muhteşem Demirdağ, Salih Kırmızı, Ahmet Evintan, Uluer Süer, Nevin Aypar

Kurtuluş Savaşı sıralarında, Aliye, öğretmen olarak bir köye atanır. Tüm iyi niyetine karşın, köyün yabazları ona hoşgörülü davranmazlar. Aliye burada Yüzbaşı Tosun'la tanışır, savaş bitimi evlenmeye karar verirler. Tosunun cepheye gitmesini fırsat bilen Hacı Fettah köylüyü kışkırtır ve Aliye öğretmeni linç ettirir.

Güneş 2'deki "Gelincik", "Kızgın Güneş", "Birkaç Güzel Gün İçin"; Renk'teki "Yavrularım"; Kelebek'teki "Tutku" adlarındaki fotoromanların içerikleri nitelsiz tüm Türk filmlerinin alışılmış, kalıplaşmış özünü yinelemekten öteye gidememişlerdir. Kelebek'te yayınlanan "Fosforlu Cevriye" ve "Vurun Kahpeye"-fotoromanları sağlam içeriklere sahip olmakla birlikte, yine de yapım olarak Yeşilçam kalıplarının dışına pek çıkamamıştır.

- Sürekli Roman -

Kelebek'te % 6.24, Renk'te % 4.54, Güneş 2'de % 4.47 oranında yer alan sürekli romanlar, bugün edebiyat eleştirmenlerinin "popüler roman" adını verdikleri, merak ve aşk ögesi yoğun, dili yalın, daha çok kadınlara yönelik, çok satan (best-seller) yapıtlardır.

Kelebek'te yer alan sürekli roman "İntikam-Meleği" adını taşımaktadır. Romanın yazarı Sidney Sheldon, çevirmeni ise Azize Bergin'dir. İri puntolarla dizilen roman, konuya ilişkin-çizgi resimlerle de süslenmektedir.

Güneş-2, Judith Gould'un yazdığı, Nüveyre Gültekin'in çevirdiği, konusu Paris'te geçen, kişileri soylu olan "Günah Çemberi" adlı romanı yayınlamaktadır.

Renk eki ise, Arthur Hailey'in, başlık üstünde "satış rekorları kıran son romanı" diye sunduğu "Acı Reçete"yi okuyucularına sunmaktadır. Romanı Türkçeye Belkıs Çorbacı çevirmiştir.

- Çizgi Roman ve Çizgi Bantlar

Çizgi roman ve bant (öykü) konusunda Sarmaşık eki % 16.63'le başta gelmektedir. Sarmaşık'ta yer alan çizgi roman, Orhan-Erhan Dünder'in yazıp-çizdiği "Kader İsteyince"dir. İlkel çizgili bu roman, sanki bir fotoromanın çizgiye dönüştürülmüş halidir. Resimlerden bu imaj çıkmaktadır.

"Kader İsteyince" çizgi romanının içeriği:

Yetişkin bir oğlu olan Cemil Bey'in karısı ölmüştür. Oğlu Burhan, yoksul bir kız olan Sevim'i sevmektedir. Sevim'in kızkardeşi Aynur'da Burhan'a aşıktır.

Cemil, oğlunu bu kızdan kurtarmak için, kent dışına gönderir. Kendisi de Sevim'le konuşmaya gider. Oğlunun yakasını bırakması için para önerecektir. Ama Sevim'in içten davranışları Cemil'in ilgisini çeker. Birbirlerini sevmeye başlarlar, her gece birlikte olurlar. Burhan'ın kız arkadaşı Rana, durumu Burhan'a bildirir. Burhan gelir. Ama Sevim'in kızkardeşi onları izler ve Burhan'ın babasının evine baskın yapacağını anlar. Burhan'dan önce davranır, Cemil'in evinde Sevim'in yerine geçer. Burhan, daha sonra Rana'ya Sevim'i değil kızkardeşi Aynur'u sevdiğini açıklar. Araya giren pürüzler düzeltilir. Sevgililer birbirlerine kavuşurlar.

"Kader İsteyince" içeriğinden de anlaşılacağı gibi, niteliksiz Türk Filmlerindeki karmaşıklığı, anlamsız rastlantıları melodram kalıpları içinde bulunduran ilkel bir çizgi romandır.

Sarmaşık'ta yer alan çizgi bant ise Güngörmez Dursun adını taşımaktadır. Tiplerine Türkçe ad kınulan bu bant Amerikan yapımıdır. Soğuk ve anlaşılmaz esprileri ile Türk mizah anlayışının çok dışındadır.

Güneş 2'de iki yerli çizgi roman yer almaktadır. "Ustura Kemal" adlı çizgi romanı Haldun Sevel yazıp çizmiştir. "Ustura Kemal" Osmanlı Devleti'nin son yıllarındaki külhanbeylerinin yaşamını ve serüvenlerini içermektedir. Suat Yalaz'ın yazıp-çizdiği "Karaoğlan" ise hayali bir kahramandır. Ortaasya steplerinde ve Anadolu bozkırlarında bireysel kahramanlık bu çizgi romanla okuyucuya verilmektedir. Karaoğlan, çeşitli serüvenlerinde y "Türk yenilmez" imajını pekiştirmektedir.

Güneş 2'de yer alan üç çizgi banttandır birincisi Yalçın Didman'ın "Fatoş"udur. Fatoş adlı sekreter kızın ve çevresinin konu alındığı bu çizgi bantta sempatik görünmesine karşılık acımasız, insanlık dışı hareketler

yapan bir patron tipi de bulunmaktadır. MGM stüdyosunun "Tom ile Jerry"si ve Walt Disney'in "Boncuk" adlı çizgi bantları da Çıpkı Sarmaşık'ın "Güngörmez Dursun"u gibi soğuk ve esprisizdir.

Kelebek ekinde ise, biri imzasız yerli, ikisi iyice Türkleştirilmiş üç bant bulunmaktadır. "Bizimkiler" adlı yerli yapım bant, bilinen fıkraları, öykünün kahramanlarına uyarlayarak vermektedir. Gerçekten başarılı bir uyarlama ile Türkleştirilmiş "Fatoş" (Blondie) ve "Güngörmüşler" yıllardır, önceleri Hürriyet'te, şimdi Kelebek'te yayınlanmaktadır. Her iki bant' ev yaşantısından, ev halkının birbirleriyle ilişkilerinden kesitler vermektedir.

Kelebek'in çizgi romanı ise "Dedektif Nik"tir. çeşitli polisiye olayların yer aldığı bu çizgi romanda "Fatoş" ve "Güngörmüşler"le birlikte yayınlanmaktadır.

Renk'te iki çizgi roman yayınlanmaktadır. Bunlardan birincisi, bant biçiminde yayınlanan, daha önceki yıllarda Yeni Sabah gazetesinde de yıllarca süren Stan Drake'ın "Genç Kız Kalbi"dir. Bu roman, babaları Bay Brown ile yaşayan Judith ve Eva Brown'ın gönül ve polisiye çeşitli serüvenlerini işlemektedir. İkinci çizgi roman Morris ve Goscinny'nin yarattığı, vahşi batı parodisi olan "Red Kit"tir. (Özgün adı Lucky Luke).

Renk'te dört tane çizgi bant yayınlanmaktadır. Bunlardan yalnız "Küçümen" bir Türk ressamı olan Haslet Soyöz'ündür. "Küçümen" tipi ile Türkiye'nin çeşitli durumları eleştirilmektedir. Dick Browne'ın çizdiği "Bastır Viking" de kimi zaman Türkiye'ye ilişkin esprilerle yayınlanmaktadır. KDV, Özal'ın Gezileri vb. espriler "Bastır Viking"de yer almaktadır. Frank Ridgeway'ın "Kont Senlibenli" adıyla yayınlanan bantı ise zengin, kısa boylu kontun başına gelen esprileri vermektedir.

Renk'teki son bant, esprileri anlamsız ve itici olan Ralph Smith'in "Süper Veli"sidir.

Çizgi roman ve bantların içerikleri, eklerin hedef okuyucusu "kadın" açısından irdelenecek olursa, tümünün bu okuyucuya yönelmediği görülür. Kadının ilgisini çekebilecek tek roman Sarmasık'ın "Kader İsterse"sidir. Fakat Hasilçam biçemi ve ilkel çizgileriyle bu romanın kadınlara verecek fazla birşeyi yoktur.

- Sağlık Köşesi

İnceleme yapılan Şubat 1985 içinde sağlıkla ilgili yazılara en fazla Sarmasık (% 8.39) yer vermiştir. Sarmasık'ı % 5.50 ile Renk, % 4.52 ile Kelebek ve % 1.94 ile Güneş 2 izlemektedir.

Güneş 2, ikinci sayfasının büyük bir bölümünü "Önce Sağlık" başlıklı bölüme ayırmıştır. "Tıp Dünyasından Haberler"de sayfasının bir diğer köşesidir. Bu köşede geçmişte ve günümüzde tıp biliminin gelişimi, yeni bulguları açıklanmaktadır. İmzasız yayınlanan bu iki bölümden sonra "Sağlığınızla İlgili Sorularınıza Doktorumuz Cevaplıyor" köşesinde, okuyucuya verilen yanıtlar, konunun uzmanı doktorların imzasıyla verilmektedir. İncelenen Şubat 1985 içinde sağlıkla ilgili kimi yazılarda dizi olarak Güneş 2'nin bu sayfasında yer almıştır: Guatr Dosyası (7 gün), kekemelik (2 gün), depresyon (3 gün) gibi.

Sarmasık'ta Güneş 2 gibi ikinci sayfasını sağlıkla ilgili yazılara açmıştır. "Önce Sağlık" başlıklı bu sayfada yer alan yazıların tümü imzalıdır.

Kelebek ve Renk inceleme yapılan Şubat 1985' de sağlıkla ilgili yazılarına birinci sayfalarında yer vermişlerdir. Renk ekinde yer alan yazıların "adet yerini bulsun" amacıyla yayınlandığı, yazıların dağınıklığından anlaşılmaktadır.

Eklerde bulunan sağlıkla ilgili yazılar üç ana bölümde toplanabilir:

- Doğrudan Kadına İlişkin Olan Yazılar:

Göğüs kanseri, kürtaç, ilaçla çocuk düşürme, anne adaylarının da bulantı-kusma, rahim kanseri gibi.

- Aileye ilişkin yazılar:

Uzun yaşama için vitaminlerin yararları, yatak odalarında çiçek bulundurma, çocukların diş sağlığı vb.

- Genel yazılar:

Guatr hastalığı, arpacık, enfarktüs, grip ve nezleye karşı önlemler, oburluk, bademcik iltihapları, el ve tırnakların hastalık belirtisini göstermesi, AIDS hastalığı vb.

Eklerde yer alan ve gerekmedikçe tıp terimlerinin kullanılmadığı, yalın bir dille yazılmış olan bu sağlık sayfa ve köşeleri okuyucuya hastalıklara karşı zamanında önem almasını öğütlemesiyle yararlı bir görev yapmaktadır.

- Okuyucu Köşesi

Yalnız Güneş 2'de yer alan bu köşe "Güneş Postası" başlığı ile yayınlanmaktadır. İkinci sayfadaki bu köşede okuyucuların gerçek adı verilmeden sordukları sorulara yanıt verilmektedir. Yanıtlarda kullanılan dil ile soruları yanıtlayanın yaşlı olduğu imajı verilmektedir. "Evladım, sevgili kızım, yavrum..." gibi.

Bu sütunda yer alan ilginç sorulardan birkaç tanesini örnekleyelim: "Askerliğini yapmış genç, kalçalarının geniş olmasından şikayetçi. Nasıl küçültüreceği konusunda bilgi istiyor", "Yüzünün sarı olması nedeniyle nişanlısından ayrılan kız, yüzünün neden sarı olduğunu öğrenmek istiyor", Seks gücünü artırıcı ilaç önerilmesini, konuşurken yüzünün kızarmasının nedenlerini, evde prova yapmasına karşın, sevgilisi ile buluşunca dilinin tutulma nedeni vb. sorular bu sütunun konu kaynaklarıdır.

Bu köşede yanıtlanan soruların sahiplerinin gerçek plup olmaması önemli değildir. Önemli olan soruların herkes için geçerliliği olmasıdır. Türk insanı derdini herkese kolay kolay açamamakta, hatta kimi zaman doktora bile gitmeye çekinmektedir. Bu köşenin yararı bu düşünceden kaynaklanmaktadır.

- Pratik Ev Bilgileri -

Renk'te "Kadın Dünyası", Sarmaşık'ta " Dağarcık ", Güneş 2'de "İşin Kolayı", Kelebek'te "Püf Noktası" ve "Merakınız Varsa" adlarıyla yayınlanan bu köşelerde en fazla on satır içinde pratik yararlı ev bilgileri verilmektedir.

Bir genelleme yapılacak olursa, bu köşelerde yer alan konuların çeşitlilik gösterdiği görülür; çeşitli - sağlık konuları, temizlik, oyuncak yapımı, mobilya yapımı, - çiçek bakımı, enerji tasarrufu, zararlı haşaratla savaşım, sebze ve meyvelerin vitamin değerleri, gıcırdayan kapıların düzeltilmesi, yemek tanımları vb.

Eklerde sürekli olarak yer alan Fal Köşeleri, okuyucunun güne iyi başlaması için hep olumlu, güzel sözlerle düzenlenmektedir.

Sohbet-Eleştiri Köşelerinde ise, iyi, düzenli ve kültürlü bir insan olmanın yolları öğütlenmektedir.

Mizah Köşeleri, günlük olaylara ilişkin karikatürler, fıkralar yayınlamaktadır. Fakat olayın günlük olarak hazırlanması espri niteliğini düşürmektedir.

c) MANŞET VE İLGİ ÇEKİCİ BAŞLIKLAR

Gazetecilikte önemli bir öge olan manşet, içeriği tanıtım ve etkileyici olma yönleriyle iki işlevi içermektedir. Diğer bir deyişle, haberin özü ve haberin değerlendirilmesi manşet ve haber başlıklarıyla yapılmaktadır. Böylelikle manşet ve haber başlıkları vitrini ışıklandırma görevi yapmaktadırlar.

Manşete çıkmış bir haber -gazetenin görüşüne göre- o günün en önemli haberi demektir. Manşet, biçimsel özelliklerinin dışında seçilen sözcük ve vurgulamaların değerlendirilmesiyle, gazetenin genel olarak eğilimlerini, tercihlerini yansıtmaktadır. (Aldoğan, 1977-78, s.16)

Ekler de bütünün parçası olduğundan gazetenin genel görüşü eklerdeki manşet ve haber başlıklarında da kendini göstermektedir.

İnceleme kapsamı içindeki ekler, magazin içerikli olduğundan genellikle ses sanatçıları, sinema oyuncularını ve kadına ilişkin haberler manşet olarak verilmektedir. Ama her manşet gazetenin eğilimlerine, tercihlerine ve okuyucu profillerine göre anlatım değişkenliği göstermektedir.

Ekler yanyana konulup bakıldığında, aynı tarihlerde -ana gazetede olduğu gibi- ortak bir manşete rastlanmamaktadır. Bunun da nedeni, bu eklerin, dağıtıldığı günden altı gün önce hazırlanmasından kaynaklanmaktadır. (x) Bu nedenle eklerdeki manşetler ve haber başlıkları karşılaştırmalı olarak değil, dil, anlatım ve gazetenin eğilimi açısından tek tek ele alınarak incelenecektir.

Kelebek'in manşetlerinde -diğer incelenen eklere göre- özenli, bunun yanısıra sansasyonel olmayan ama haberi okutacak bir biçim kullanılmaktadır. Bu durum okuyucusunun da kimliğine uygunluk göstermektedir. Örneğin, "Kocanızın Hayatı Sizin Elinizde", "Aşkla İş Geçimsiz İki Kardeş gibidir", "Daha Az Çocuk", "Neden Hosteslik", "Pahalı Bacaklar" gibi.

(x) 31 Mayıs 1985 günü ek sorumluları ile yapılan görüşme.

Haber başlıklarında ise bu özen gösterilmemekle birlikte, okuyucunun merakını çekecek bir biçim gözetilmektedir. Haber başlıklarında uyarıcı, eleştirici ve alaycı sözcükler çoğunluktadır.

Kelebek, manşet ve haber başlıklarında fazla kalıplaşmamış sıfatlar, abartılmış sözcükler olmamakla birlikte yine de kalıplaşmış sözcüklerle "Sönmeyen Aşk" manşetiyle Reagan çiftinin mutluluğu; "İki Koca Bebek" manşetiyle de Enis Fosforoğlu Tiyatrosunda oynanan oyundaki bebek rolü vurgulanmaya çalışılmıştır.

Renk eki manşet ve haber başlıklarında göze çarpan ilk özellik, hedef okuyucu kitlesi saptanmamış bir karmaşıklığın oluşu ve "varlıklılara" karşı bir özendirme içermesidir. Örneğin, "Bayan Özal İçin Yeni Gardırop" manşeti ile birlikte verilen haber ve fotoğraflarla, Bayan Özal'ın yeni aldığı giysiler; "Dünün Fakirleri Bugün Milyoner" başlığıyla yabancı ünlülerin dünü ve bugünü sergilenmektedir.

Renk'in haber başlıkları ise çoğunlukla "unutulmuş, ikinci planda kalmış ünlülere"-ilişkindir. "Mektupçu Yasemin" başlığı ile Yasemin Kutsi; "Süper Starların İpliği Pazarda" başlığı ile Öztürk Serengil'in Yeşilçam için yazdığı kitap; "Tövbekar Dans Öğretmeni 'Hacı' Kudret, Baba oldu" başlığıyla, Kudret Şandra; "Zamanı Durduran Adam" başlığıyla Adnan Pekak okuyuculara hatırlatılmaktadır.

Renk manşetlerinde, okuyucusuyla karşılıklı ilişki içinde sanki konuşmuşcasına bir anlatım kullanmaktadır: "Buyurun, Eğlence Fuarına", "Haydi Aerobik Yapalım", "Zülfü Livaneli'nin Kızını Bulduk" gibi.

Renk'te alaylı bir deyişle atılmış manşetlere de rastlamak olasıdır. "Tutumlu Şarkıcı" manşeti ile bol para harcayan şarkıcı alaylı bir tutumla yerilmektedir. Bu durum haber başlıkları için de geçerlidir. Örneğin, Televizyondaki "Hanımlar Sizin İçin" programına katılan Ercüment Batanay için "Tanburu Bıraktı, Kepçeyi Kaptı", "Profesör Kavalcının Türkücü Öğrencisi" gibi.

Renk'in manşetlerinden elde edilen bir diğer bulgu da, beylik sıfatlara çok sayıda yer vermesidir. Örneğin "Güzel Bahar Nefes Açmakta", "Sezen Aksu Yedi Parça", "Devekuşu Darphanesi" gibi,

Renk'in haber başlıklarında ise çoğu kez benzetmeli, geçişli tümceler kullanılmaktadır. "Yerli Besteye İngiliz Tuvalet", "Politikada Kavgacı Müzikte Dost", "Kurtuluş Pazarından Tiyatro Sahnesine", "Ortadirek Şarkıcısı", "Artiz Mektebinin Hızlı Oyuncuları", Sinema Öldü Yaşasın Ekran".

Güneş 2'nin manşetleri de çoğunlukla ses sanatçıları, sinema oyuncularını üzerinedir. Bununla birlikte moda, yabancı ünlüler, zenginler de manşette yer almaktadır. Güneş 2 manşetlerinde özendirici bir biçim etkindir. Aynı durum haber başlıkları için de geçerlidir. "Kaşıkçı'nın Uçan Sarayı" (Adnan Kaşıkçı'nın görkemli uçağı), "Çelik Palas'ta Sauna Sefası" (İngiliz güzellerinin Bursa'daki sauna günleri), "Bu Kıyafetler Dünyada Tek" (Fransız Modacıların kreasyonları), "Hayatımın Tatilini Yaptım" (Gülşen Bubikoğlu'nun St. Moritz'de yaptığı tatil), fotoğraflarla da desteklenerek verilmektedir.

Güneş 2 manşetlerindeki bir başka özellik doğrudan manşette, ses sanatçısının ya da sinema oyuncusunun söyleşide kullandığı bir tümcesinin kullanılmasıdır. Banu Alkan "Assolistler Benden Korksun", Hülya Sözer ve Zerrin Özer: "Nazar mı Değdi Bize?", Muazzez Abacı: "Ölmeyen Aşk" sözlerinin manşet olarak kullanılması gibi.

Güneş 2'nin haber başlıklarında ise, haberde yer alan bir ögenin abartılarak, süslenmiş bir biçimde başlık olarak kullanıldığı görülmektedir. Örneğin, tiyatroya ilişkin iki haber başlığında, rol gereği yapılanlar başlık olarak verilmektedir: "Her Gece Dayak Yiyor" ve "Yataktan Düşe Düşe Zayıflıyorlar" gibi.

Sarmaşık'in manşetleri, daha çok Türk Sanat Müziği solistlerine ilişkindir. Bu konu meraklandırıcı, kıskırtıcı bir tonla manşetlenmektedir.

Sarmaşık'ta incelenen bir aylık süre içinde vurgulayıcı manşetler çoğunluktadır. Sonu ünlemlile biten manşetler, okuyucuya sanki çok önemli bir haber metni okuyacakmış izlenimi verecek biçimde düzenlenmiştir. "Haydi Yaz Çabuk Gel!.", "Nazan Şoray Karasevda!", "Devlet Tiyatrosunda Panik!", "Fato'nun Özlemi Bir Değil ki!", "Yeşilçam Geneleve Düştü!", "Ne Varsa Eskişlerde Var!", "Türkan Sultan'ın Yüzü Gülmüyor!".

Sarmaşık'ın haber başlıkları için de bu durum geçerlidir. Ayrıcalık olarak, "çiplaklık ve cinsiyet" haber başlıklarında oldukça yoğun olarak hemen hemen hergün yer almıştır. "Şöhret Olmak Öyle Güç ki" (Dış kaynaklı, çiplak fotoğrafı), "Bunaliyorum" (Ahu Tuğba), "Giyinik Çiplak" (dış), "Olmaz ki Böyle de Gezilmez ki" (dış kaynaklı, çiplak fotoğrafı), "Mayo Parası Yok" (dış), Tek Parçalı Mayolar Bikiniye Karşı Atakta", "Maria Okumak İçin Soyunuyor", "Ben Aşk İçin Yaşıyorum", "Nerede O Eski Erkekler", "Jane Soyunuyor, Kocası Çekiyor", "Soyunmasa Dünya Güzeli Olacaktı", "Hülya Giyinince, Zümrüt Soyundu" gibi.

Eklerin manşet ve haber başlığı kullanımını şimdi içerikle ilintisini kurarak açımlayalım:

" KAYIP BULUNDU "

Kelebek, (4 Şubat 1985)

Bu manşet, Türkan Şoray'ın tren garında, halkın şaşkın bakışları arasında koşarken çekilmiş fotoğrafının altına atılmıştır.

Bu manşetle "Kayıp olan nedir?" gibi bir merak uyandırılmakta ve gerilim yaratılmak istenmektedir. Haber metninde ise, "Türkan Şoray'ın rol gereği kaybolan kızına nasıl kavuştuğu öykülenmektedir.

Manşette kullanılan belirsiz anlatım, ancak manşet yanı fotoğrafı açığa kavuşmaktadır. Böylece manşetin ilgi çekiciliği, belirsizliği fotoğraf altı yazısıyla ortadan kalkmakta, haber metnini okumaya gerek kalmamaktadır.

" TUTUMLU ŞARKICI "

(Seda Sayan'a Hayat Pahalılığı Viz Geliyor)

RENK (2 Şubat 1985)

Dört sütun iki satır olarak verilen manşette, öncelikle alaysı bir biçem dikkati çekmektedir. Şöyle ki, manşet üstüne "Seda Sayan'a Hayat Pahalılığı Viz Geliyor" başlığı atılmış ve hemen altında iri punto ile "Tutumlu Şarkıcı" manşeti konulmuştur. Böylelikle başlıkla güncel bir sorun olan hayat pahalılığı ön plana çıkarılmakta ve daha sonra bu durum bir çelişki içinde verilmektedir. Okuyucu haber metnini okuduktan sonra, manşetle ilişkisini kurarak, gerçekten tutumluluğun böylesine hayret etmektedir.

" BEYAZA DOYDU "

Güneş 2 (22 Şubat 1985)

Bu manşet altında verilen haberde, şarkıcı Sezer Güvenirgil'in karda çocuklarla geçirdiği bir kaç saat anlatılmaktadır.

İki sütun çift satır olarak verilen bu manşet, ekin sağ tarafında yer almaktadır. Oldukça abartmalı ve argo olan bu manşetin nesnel gerçeği yansıtmadığı ortadadır. Kar karşılığı kullanılan "beyaz" sıfatı argoda uyuşturucuya verilen addır. Bu manşetle, haber okunmadığı sürece Sezer Güvenirgil'in uyuşturucuya doydugu anlamı çıkarılmaktadır.

" NE ENFLASYON, NE KDV, İLLE DE MATİNE "

Güneş 2 (5 Şubat 1985)

Sekiz sütun, iki satır olarak verilen manşette, dil zahmetsizce anlaşılabilir olacak kolaylıktadır. Okuyucu, bilinçaltı boşvermişliğe itilmekte, düşünmesi engellenmektedir. Ayrıca kullanılan biçemin okuyucu için rahatlama kaynağı olması, yaratılan havadan anlaşılmaktadır. Böylece manşet doğrudan okuyucunun duygu dünyasına yönelmektedir.

" YEŞİLÇAM GENELEVE DÜŞTÜ ! "

Sarmaşık (18 Şubat 1985)

Bu manşetle doğrudan doğruya hedeflenen Türk Sineması olmakta, böylelikle Türk Sineması aşağılanmaktadır. Sansasyonel bir başlıkla verilen haber ise İrfan Yalçın'ın öyküsü ve Sinan Çetin'in yönetmenliği ile genelev yaşıntısının filme alınması ile ilgilidir.

Altı sütun çift satır olarak verilen manşet ile yanlış bilgilendirilen okuyucuya , ayrıca filmde başrolde oynayan kadın oyuncunun yarı çıplak bir fotoğrafı 9 x 36 boyutunda verilmektedir.

" SEZEN AKSU'YA 'SAVAŞ' ÇARPTI "

Sarmaşık (21 Şubat 1985)

Altı sütun çift satır olarak verilen manşet'in neyi içerdiğini ancak konuya ilişkin üç fotoğraf altının okunmasıyla anlaşılmaktadır. Haber metninin üçüncü sayfada olduğu belirtilmesine karşın, üçüncü sayfadaki metinde manşetle ilgili hiç bir bilgi yoktur. Bu sayfadaki haberin başlığı ise "Sezen Aksu Söylüyor" olup, Sezen Aksu'nun başarısından söz edilmektedir. Sezen Aksu'ya çarptığı söylenen 'Savaş' ise oyundan ayrılan oyuncu Savaş Dinçel'dir. Savaş Dinçel'in ayrılışı birinci sayfadaki bir resim altında verilmiştir. -

Bu manşet, "ne,neden" gibi sorulara hiç yanıt vermemektedir.

d) FOTOĞRAF

Gazetelerde ilk fotoğraf, 1827 yılında kullanılmıştır. İlk aktüalite fotoğraf ise, bir Alman gazetesinde yayınlanan, dört gün süren bir yangın sonucu Hamburg Kenti'nin harap görünümüdür.

Gazete fotoğrafçılığı ilk olarak 1842 yılında, İngiliz basın dünyasında gereksinim durumuna gelmiştir. O tarihlerde henüz fotoğraf makinası kullanılmadığı için gazetelerde çizgi resimler yapılmaktadır. Bunlar asıllarına sadık kalarak yapılmış resimlerdir. Zamanla gazetelerdeki bu çizgi resimlerin yerini siyah/beyaz ardından da renkli fotoğraflar almıştır. (Demirkent, 1982, s.225)

Gazetelerde görüntü kullanımı, basındaki teknik değişmelerle birlikte artış göstermiştir. Örneğin, düşünce basınından olay basınına ve daha sonra sansasyonel basına geçme gibi. Ayrıca teknolojik gelişmeler de görüntü alanını ve basını geliştirmiş ve böylece gazetelerdeki görüntüler zenginleşmiştir.

Türk Basınında, bugün görüntünün yerinin oldukça yoğun olmasına gerekçe olarak, Türkiye'de okuma-yazma oranının düşüklüğü; okuma alışkanlığının yaygın olmaması gösterilmektedir. (Demirkent, 1982, s.226)

Türkiye'de, basında, ilk yoğun fotoğraf kullanımı Hürriyet'te görülmektedir. Londra Olimpiyatları, Kore Savaşları vb. olaylar fotoğraflarla okuyucuya yansıtılmış, böylelikle önemli ölçüde tiraj artırımı sağlanmıştır. Daha sonra Hürriyet'in yanı sıra Milliyet'de fotoğraf kullanımına ağırlık veren gazete olmuştur. Baskı tekniğindeki değişim, ofset'in Türkiye'ye girmesiyle Türk Basınında görüntü kullanımı giderek daha da artmıştır.

Basındaki fotoğraf kullanımının azlığı, çokluğu ve hatta yokluğu ofsetin Türk basınında kullanılmaya başlandığı dönemlerde tartışma konusu olmuştur. Kimi görüşler çok fotoğraf yayınlanmasının gazetelerin ağırbaşlılığı, hatta öğreticiliği ile bağdaşmadığını savlarken; daha da ileri gidenler televizyon filmleri yüzünden fotoğrafın

önemini yitirdiğini eleri sürmüşlerdir. Fakat bu görüşlerin eksik yanı, fotoğrafın belgesellik yanının unutulmasıdır. Fotoğraf gelecek kuşaklar için önemlidir. İşte bu nedenle fotoğrafa dünyanın gözü olarak bakmak gerekmektedir. Fotoğrafın ikinci önemli yanı olayların tanığı olmasıdır, "Öyle ki gazete, metinden çok görüntüye güveni olan okuyucusunu fotoğraf yoluyla haberdar edip metni görüntülemektedir. Kısaca görüntü metinden daha anlaşılır nitelikte olup, mesaj niteliği taşımaktadır" (Aldoğan, 1981, s.272)

Televizyonun hareketli görüntüleriyle fotoğrafı kıyaslamak doğru bir düşünce değildir. Çünkü hareketli bir filmin hatırdan kalma gücü azdır, ayrıntıları hatırlatıcı olması zordur. Buna karşılık her hangi bir kare fotoğraf insan belleğinde ve arşivinde gücünü korur,

Bir kare fotoğrafın yıllar sonra bile umulduğundan daha çok etkili olabileceği gerçeği hiç bir zaman unutulmamalıdır. "Milyonlarca insanın ölümüne neden olan Vietnam Savaşı'nı, (...) gösteren en iyi fotoğraf, sanırsanız zihinlerimizde yer eden bir karedir. O karede Vietnamlı bir subay tabancasını, bir Vietkong'lunun şakağına dayamış tetiğini çekiyordu. (...) Başkan Kennedy'nin vuruluş fotoğrafını hatırlayınız. Metrelerce çekilmiş televizyon filmlerinin yanı sıra bir robot makinadan çekilmiş olan Başkan'ın özel arabasındaki can veriş anını hatırlamıyor musunuz? (...) Çanakkale Savaşını hatırlatan, Anafartalar karesi veya Kocatepe'deki Mustafa Kemal'in fotoğrafı şimdi çekildiği zamana göre daha güçlü değil midir?" (Demirkent, 1982, s.226)

Fotoğrafın gazetelerde, insanlar ve toplumlar üzerindeki etkililiğini göstermesi bakımından önemi oldukça büyüktür. Örneğin, 1964 yılında ünlü foto muhabiri Peter Arnott, Saygon'da bir rahibin kendini yakışını fotoğraflamayı, rahibi kurtarmaya yeğlemiştir. Nitekim bu fotoğraf nedeniyle sorguya çekildiği zaman da Arnott: "Ben bu fotoğrafı bir kare içine sığdırmamış olsaydım, rahiplerin kendilerini yakmalarının belki de anlamı

olmayacaktı; bir bakıma inandırıcı olması bile tartışılacaktı. Ben rahibi kurtarma yerine deklanşöre basmayı tercih ettim. Yarın benzer bir olayda da aynı yolu denerim." (Demirkent, 1982, s. 226)

Fotoğraf dünü bugüne getiren ve yarınlara götürecektir. Hem de bütün ayrıntılarıyla. Olayların kulaklarda bırakacağı iz çok kere belirli bir zaman ölçüsünde yok olup gidecektir, ama olayları yıllar sonra yine topluma götürmek isteyenler sürgit görüntülere sahip olmaya çalışacaklardır. Bu nedenle gazetelerde yerinde ve doğru kullanılan fotoğraflar yarına birer belge olma niteliğini kazanmaktadır.

Bu durum, gazetelerin günlük eklerindeki fotoğraflar için de geçerlidir. Bu açıdan hareketle, şimdi inceleme kapsamı içine alınan Hürriyet-Kelebek, Milliyet-Renk, Güneş-Güneş 2 ve Yeni Asır-Sarmaşık eklerinde şubat 1985 ayı içindeki birinci sayfalardaki fotoğraf kullanımını irdeleyelim.

GAZETE EKİNİN ADI	28 Günlük alan cm ²	Fotoğrafın kapladığı alan cm ²	%
KELEBEK	54.390	8.869	16.3
RENK	55.944	8.667	15.4
GÜNEŞ 2	56.392	8.587	15.2
SARMAŞIK	48.048	8.466	17.6

Tabloda da görüldüğü gibi, Sarmaşık boyutlarının diğer gazetelere oranla küçük olmasına karşın, en fazla fotoğraf kullanan ektir. Diğer üç İstanbul gazetesinin eklerinin kullandığı fotoğraf alanı ve yüzdesi hemen hemen birbirine yakındır.

Kelebek, Renk, Güneş 2 ve Sarmaşık eklerinin birinci sayfalarındaki fotoğraflar temel alınıp, genel bir değerlendirme yapıldığında ortaya şu sonuç çıkmaktadır:

1. Gerçek olayı belgeleyen fotoğraflar. (Haber - fotoğraf uyumu)
2. Olayı yaratan kişilerin arşiv fotoğraflarının haberde renk unsuru olarak kullanılması.

3. Gazeteci tarafından çekilen haber-röportaj fotoğrafları.
4. Arşiv fotoğraflarının belge olarak kullanılması.
5. Yabancı kaynaklı fotoğraflar
6. Yayınlanacak fotoromana ilişkin reklam fotoğrafları.

Şimdi bu ayırılamaya göre, gazete eklerinin fotoğraf kullanımını görelim:

1. Gerçek olayı belgeleyen fotoğraflar (Haber- fotoğraf uyumu)

Üç İstanbul gazetesinin (Kelebek, Renk ve Güneş 2) eklerinde olay, olayın geçtiği anda ve mekanda çekilen fotoğraflarla desteklenmektedir. Böylece haber-fotoğraf uyumu ile olay belgelenmekte, okuyucu için inandırıcılık sağlanmaktadır. Sarmaşık ise yalnızca İzmir'deki olaylara ilişkin haberlerde uyumlu fotoğraf kullanmaktadır. Bu da Sarmaşık'ın genel fotoğraf kullanımı içinde de % 2'lik bir oranını oluşturmaktadır.

Kelebek, Renk, Güneş 2'de film, tiyatro ve sahne haberleri set sahne ya da kulis fotoğrafları eşliğinde verilerek haber ile fotoğraf uyumu sağlanmakta ve olay daha renkli olarak okuyucuya sunulmaktadır. Sarmaşık'ta ise böyle bir durum yoktur.

2. Olayı yaratan kişilerin arşiv fotoğraflarının haberde renk unsuru olarak kullanılması

Kelebek, Renk ve Güneş 2 eklerinde olayı yaratan kişilerin arşiv portre fotoğrafları çok az kullanılırken, Sarmaşık fotoğraflamada bu yöne çok ağırlık vermektedir. Sarmaşık'ta ayrıca olayı yaratan kişi kadınsa onun çıplak ya da yarı çıplak fotoğrafı büyük boyutlarda kullanılmaktadır.

Renk, Güneş 2 ve Sarmaşık yerli ses sanatçılarını yarı giyinik ama "sex"i pozlarda fotoğraflarken, Kelebek'de böyle bir sunum kesinlikle kullanılmamaktadır.

3. Gazeteci tarafından çekilen haber-röportaj fotoğrafları

Hemen hemen her ekte bu türden haber fotoğraflarına rastlanmaktadır. Ama Güneş 2'de bu türde haber fotoğraflama daha fazladır.

4. Arşiv fotoğraflarının belge olarak kullanılması

Kelebek ve Renk ilerideki günlerde başlayacak bir olayı (örneğin, artistik patinaj yarışması) geçmişteki fotoğrafları kullanarak vermekte; ayrıca geçmişte başlayıp, günümüzde de süren bir olayı geçmiş ve günümüzdeki fotoğrafları ile -kıyas yapılarak- yayınlamaktadır. Böylelikle her iki durumda olay okuyucuya hatırlatılmakta, hem de habere belgesel bir özellik kazandırılmaktadır.

Ayrıca Renk unutulmuş, ikinci planda kalmış sinema ve sahne sanatçılarının dünkü ve bugünkü fotoğraflarını kullanarak belgesellik sağlarken; Sarmaşık, yalnızca sözü edilen kişinin - o andaki yaşının çok altında- arşiv fotoğrafını basarak okuyucu için yanıltıcı olmaktadır.

5. Yabancı Kaynaklı Fotoğraflar

İstanbul gazetelerinin eklerinde en fazla yabancı kaynaklı -gerçek haber- fotoğrafı Güneş 2 kullanırken, onu ikinci derecede Renk ve genel fotoğraflama içinde % 2 ile Kelebek izlemektedir. Bu üç ekte asparagas denilen uydurma haber fotoğrafına -inceleme süreci içinde- rastlanmamıştır.

Sarmaşık'ta ise, yabancı kaynaklı gerçek haber fotoğrafına hiç rastlanmamıştır. Bunun yerine Sarmaşık'ta asparagas denilen uydurma alt yazılı, genellikle kadınların göğüslerinin sergilendiği (çoğu sansür edilmiş) çıplak kadın fotoğrafları büyük ölçüde ve büyük boyutlarda yer almaktadır. Bir aylık süreç içinde bu türden fotoğrafların Sarmaşık birinci sayfasındaki genel fotoğraflamanın % 78 oranında olduğu söylenebilir.

6. Yayımlanacak fotoromana ilişkin reklam fotoğrafları.

Sarmaşık dışındaki eklerde yayımlanacak fotoromanlara ilişkin fotoğraflar büyük bir oranda yer kaplamaktadır. Fotoromanın içinden alınan çarpıcı fotoğraflar, oldukça büyük boyutlarda, fotoromanın başlayacağı günden bir hafta öncesinden basılmaya başlamaktadır.

Kelebek, Renk, Güneş 2 ve Sarmaşık eklerinde fotoğrafları en fazla basılan yerli sanatçıların bir aylık süreç içindeki sayısal dağılımı ise şöyledir:

Bir aylık süreç içinde Güneş 2 aynı sanatçının bir haberini ve fotoğrafını iki kez sütunlarına getirmemiştir.

Güneş 2'den sonraki en dengeli dağılım Kelebek'tedir. Kelebek, Şubat 1985'de iki kez Zeki Müren'i, üç kez Türkan Şoray'ın fotoğraflarını yayınlamıştır.

Renk'teki dağılım ise şöyle: İkişer kez Yasemin Kutsi, Hülya Sözer, Belkıs Akkale, İzzet Altınmeşe, Erol Evgin, Metin Akpınar, Zeki Alasya, Perran Kutman, Müjdat Gezen; üç kez Emel Sayın; dört kez Tarık Akan.

Sarmaşık ekindeki dağılım ise: ikişer kez Leyla Önder, Çiğdem Tunç, Hülya Süer, Emel Sayın, Nükhet Duru, Aytaç Arman, İbrahim Tatlıses; üçer kez: Oya Aydoğan, Hülya Avşar, Hülya Yiğitalp (manken); dörder kez: Sezen Aksu, Türkan Şoray.

Bu eklerde ve ana gazetelerde çıplak kadın fotoğrafı basma konusunda gazete yöneticilerinin olaya "olumlu" bakması oldukça anlamlıdır. Yarına belge olması amacıyla bu görüşleri aktarmakta yarar görüyoruz.

Hürriyet gazetesi yayın koordinatörü Hasan Fulur: "İlle çıplak resim basılmasından yana değilim. Ama karşı da değilim" diyerek bu konudaki düşüncelerini şöyle açıklamaktadır: "(...) Ben yıllarca yazışleri müdürlüğü yaptım. Kadınların göğüsleri görüldü diye mahkeme kapılarında süründüm. Günümüzde artık çıplak kadın doğal hale geldi. Üstelik beş yıl sonra çıplaklık o kadar sıradan bir hale gelecek ki, ancak belki çok ünlü bir

göğüslerini açmışsa haber olacak." Milliyet Başyazarı Mehmet Barlas'da, "Güzel bir kadının çıplak fotoğrafı estetikdir, neden basılmasın" diyerek Hasan Pulur'a katılırken; Sabah gazetesi Genel Yayın Müdürü Rahmi Turan "(...) Bu çağa ayak uydurmaktır. Plajlarda, sinemalarda yadırganmıyor da neden gazetelerde karşı çıkılıyor anlamıyorum. Hem kimseye de zararı yok..." derken, Tan gazetesi Yazışmaları Müdürü Can Ataklı: "(...) en ciddi gazetelerden biri olan Milliyet'te bile geçen gün Ahu Tuğba'nın göğüsleri görünen bir fotoğrafı vardı. Bunu eleştirmek için söylemiyorum. Milliyet'in yaptığına taraftarım aslında. Biraz hafifliyor." diyerek görüşlerini aktarmaktadır. (Nokta Dergisi, 30 Haziran 1985, sayı:25)

Bu görüşler, bugün gazetelerdeki ve eklerindeki fotoğraf kullanımı ve anlayışı konusunda bize oldukça fikir vermektedir. Bu nedenle fotoğraf konusunu bitirirken, eklerdeki fotoğraflara ilişkin bir genelleme ve yorum yapmaya gerek görmüyoruz.

S O N U Ç

1968 yılında Günaydın gazetesinin, Türk Basınına renkli ofset tekniğini getirmesi, gazeteler arasında yeni bir girişimi başlatmıştır; Televizyona karşı kendilerini teknolojik olarak yenilemek. Pahalı olan bu teknoloji de gazete sürümünün daha çok olması sorununu doğurmuştur. Ve magazincilik böylelikle Türk Basınına girmiştir. Renkli sayfalar, açık-saçık fotoğraflarla basın görselleşmiş; magazin ekleri lotaryalarla gazete satışlarının artırılmasına çalışılmıştır.

Günümüzde günlük bir gazete alan okuyucu, kendisine sunulan bir çok umudun yanı sıra, bir de magazin eki satın almış olmaktadır.

Gündelik basında yer alan gazete ekleri 1980'li yıllardan sonra gelenekselleşmiştir. Araştırmamanın konusu olan bu günlük gazete eklerinde, okuyucuya hoşça zaman geçirmek ön plana alınmıştır. Her ne kadar inceleme konusu yapılan eklerin sorumluları kadın okuyucuya birşeyler vermeyi amaçladıklarını öne sürüyorlarsa da bu eklerde erkeklere yönelik belli yazılar da bulunmaktadır.

Gazetelerin magazin sorumluları, magazin eklerinin işlevini "halkla bütünleşmek" olduğunu söylemelerine karşın, eklerde verilen haberlerin, yazıların içeriği bu görüşe ters düşmektedir. Değersiz haberlerin, değerlinin yerini alması, bu "bütünleşmeyi" sağlayamamaktadır. Eklerde yer alan haber ve yazıların "halka dönüklüğü" müzik, sinema, tiyatro haberlerinde alışılmış beğeni düzeylerini yinelemesi ile kendini göstermektedir. Okuyucu böylelikle yeni bir boyut, bir üst düzey yerine, tam tersine bir yola girmektedir.

Bu eklerde; sanat gazino kulisi, film seti, tiyatro kulisi olarak görülmektedir. Bu nedenle ses sanatçısı, sinema ve tiyatro oyuncularına ilişkin özel durumlar magazin yazarlarının kendi anlayışları içinde gazete sütunlarına geçmektedir. Çoğu zaman magazinciler

için sanat olayları yalnızca budur. Resim, heykel, klasik müzik, edebiyat onlar için "halkı çekecek" magazin konuları değildir. Bu türdeki bir olay-gerektiğinde-magazin gözüyle izlenmekte, dolayısıyla onun gerçeği yozlaştırılmaktadır. Magazinciler için Jean Paul Sartre ile Jean Paul Belmando arasında bir fark yoktur. Magazincilerin sanata bu türlü bakmaları karşısında, sanat dallarının birinde ya da bir kaçında yetkinleşmiş kişi bile etkilenmekte ve bu tekdüze içeriğe koşullanmaktadır. Oysa basın yazılarıyla, haberleriyle, fotoğraflarıyla, sayfa düzenleriyle kitlelerin beğeni düzeyini yükseltmek amaçında olmalıdır.

Günlük gazetelerin magazin eklerinin incelendiği bu araştırmada ortaya çıkan sonuçlar şunlardır:

- Genelde kitle iletişim araçları, özelde gazeteler, yapıları gereği büyük sermayeye gereksinim duymaktadırlar. Büyük sermaye de önce yatırımı bir an önce karşılayacak, sonra da kâr sağlayacak ögeler doğrultusunda üretimi öngörmektedirler. Böylelikle kitlelerin kolaylıkla kullanabileceği, tüketebileceği, zahmetsizce yararlanabileceği "kalıplar" ön plana çıkarılmaktadır. İncelenen eklerin biçim ve içerik tekdüzeliği bu gerçeği ortaya koymaktadır.

- Basını para getiren bir iş olarak görenlerin çıkardıkları magazin gazetelerinin düşünce üreten basın ile bir rekabet yoktur. Ama televizyonla magazin basınının bir çıkar savaşı da gözardı edilemez. Magazin ekleri, piyango, lotarya, kupon, kitap dağıtımı renkli basının televizyona karşı sürdürdüğü savaşımın bir yansımasıdır.

- Eklerin karşılaştırılmalı okunması hep ortak ölçütler kullanıldığı gerçeğini ortaya koymaktadır. Ortak ölçütteki baş koşulda şudur: kolay alınabilir, dolayısıyla kolay unutulabilir köprime bilgi. Gerçekten de incelenen eklerde okuyucunun dünyasını zenginleştirecek, onu bilgilendirecek, bilinçlendirecek temeli olan bilgiler yer almamaktadır.

- Bu görüntüsüyle hergün etkinliği biraz daha azalan, hızla okuyucu yitiren gazeteler, kısıtlamaların da etkisiyle, gittikçe gerçek işlevinden uzaklaşmış kişiliksiz bir duruma gelmiştir. Geçmişte alay konusu yapılan yoz içerikler bugün magazincilik adı altında baştacı yapılmıştır. Haftalık magazin gazeteleri ve gazetelerin günlük ekleriyle de okuyucu bu tür içeriklere alıştırmıştır. Okuyucu için, eklerdeki haberlerin gerçek ya da gerçek dışı olması artık önemli değildir.

Sonuç olarak, hergün ekiyle birlikte "iki gazete" alan gerçek okuyucu için ikinci gazete, yani magazin eki bugünkü durumuyla paket yapılan bir kağıt parçasından başka birşey değildir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Adalı, Bilgin. "Tüketim Kültürü", Gösteri Dergisi, Sayı:29, Nisan 1983.
- Aldoğan, Yazgülü. "Günümüz Türk Basını". A.Ü.S.B.F. Basın ve Yayın-Yüksek Okulu Yıllık. Ankara:A.Ü.S.B.F.B.Y. Basımevi, 1977 - 1978.
- Aldoğan, Yazgülü. "Günümüz Türk Basını II". A.Ü.S.B.F. Basın Yayın Yüksek Okulu Yıllık. Ankara:A.Ü.S.B.F.B.Y. Basımevi, 1981.
- Aldoğan, Yazgülü. "Günümüz Türk Basını III". A.Ü.S.B.F. Basın Yayın Yüksek Okulu Yıllık. Ankara:A.Ü.S.B.F. Basımevi, 1982.
- Arcayürek, Cüneyt. "Demokrasi Sürecinde Basın". Basın 80-84. Ankara: Çağdaş Gazeteciler Derneği Yayınları:2, 1984.
- Belge, Murat. "Magazin". Milliyet Sanat Dergisi. Yeni dizi:60, 15 Kasım 1982.
- Ceyhun, Demirtaş. Bahialı'nın Şu Son Kırk Yılı. İstanbul: Milliyet Yayınları:41, 1984.
- Çankaya, Erol. "Hayat Magazinleşirken". Milliyet Sanat Dergisi. Yeni dizi:60, 15 Kasım 1982.
- Çapanoğlu, Münir Süleyman. Basın Tarihimizde İlave. İstanbul:1960.
- Demirkent, Nezih. Sayfa-Sayfa Gazetecilik. İstanbul:Altın Kitaplar Yayınevi, 1982.
- Demirtepe, Ülkü. "Magazin Basınının Eğrileri, Doğruları", Sanat Olayı Dergisi. Sayı:32, 1985.
- Erdem, Reşat, - "Türk Basını Nereye Gidiyor?". Saçak Dergisi. Sayı:15, Nisan 1985.
- Gazeteciler Cemiyeti. İletişim Olayları ve Türk Basınının Sorunları. Gazeteciler Cemiyeti Yayınları:17, Emek-Tepe Matbaası, 1984.
- Gülizar, Jülide. "Ülkemizde Magazin Basını". Türkiye Yazı- ları Dergisi. Sayı:73-74, 1983.

Gürel, Nail. "İletişim Olayları İçinde Yazılı Basının Durumu". Basın 80-84. Ankara: Çağdaş Gazeteciler Derneği Yayınları: 2, 1984.

Kaya, Raşit. "Basın ve Sorunları". Basın 80-84. Ankara: Çağdaş Gazeteciler Derneği Yayınları: 2, 1984.

—————. "Safa Kılıçlıoğlu ile Söyleşi". Yankı Dergisi. Sayı: 731, Nisan 1985.

Kocabaşoğlu, Uygur. "Türkiye'de Basın". Basın 80-84. Ankara: Çağdaş Gazeteciler Derneği Yayınları: 2, 1984.

Oskay, Ünsal. XIX. Yüzyıldan Günümüze Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri. Ankara: A.Ü.S.B.F. yayınları: 495, 1982.

Özmenek, Varlık. "Basın 1982". Bilim ve Sanat Dergisi. Sayı: 25, 1982.

Tokgöz, Oya. Temel Gazetecilik. A.Ü.S.B.F. Yayınları: 476, Ankara: A.Ü.S.B.F. Basın ve Yayın Yüksek Okulu Basım-evi, 1981.

Topuz, Hıfzı. 100 Soruda Basın Tarihi. İstanbul. Gerçek Yayınevi, 1973.

Topuz, Hıfzı. "Uluslararası Düzeyde Basın-İktidar İlişkileri". Yeni Gündem Dergisi. Ağustos, 1985.

Tuna, Feyzi. "Edebiyat Uygulamaları Edebiyatın Aleyhine Çalışır". Gösteri Dergisi, Sayı: 29, Nisan 1983.